Vlaams Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 3
ingediend op 17 januari 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het in kaart brengen van de problematiek, met vertegenwoordigers van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en het Agentschap Jongerenwelzijn

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

verzendcode: IED

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:
de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:
de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Vera Celis, Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:
872 (2010-2011) – Nr. 1 en 2: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door de heer Laurent Bursens, administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) 5
1. Vragen binnen de VAPH-sector 5
2. Verklaring: de meerjarenanalyse van het VAPH 6
2.1. Gezinsverdunning 6
2.2. Toename van het aantal kinderen en jongeren met een handicap 6
2.3. Diversiteit en kwaliteit in de VAPH-sector 7
3. Complexe hulpverleningsvragen 7
4. De VN-conventie 8
5. Perspectief 2020 8
II. Vragen van de leden 8
III. Uiteenzetting door de heer Stefaan Van Mulders, administrateur-generaal van het Agentschap Jongerenwelzijn 14
1. Inleidend 14
1.1. Vraag van de commissie 14
1.2. Over de cijfers 15
1.3. Cijfermateriaal 15
1.4. Bronnen 15
2. Bijzondere jeugdbijstand – algemeen 16
2.1. Aantal jongeren in de bijzondere jeugdbijstand 16
2.2. Verhoudingen 16
3. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand 16
3.1. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand – aantal jongeren 17
3.1.1. Vrijwillige hulpverlening 17
3.1.2. Gedwongen hulpverlening 17
3.1.3. Instroom in internationale context 18
3.1.4. Vaststellingen en conclusies 19
3.2. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand – problematiek 19
3.2.1. Kindproblematiek 19
3.2.2. Gezinsproblematiek 20
3.2.3. Problematiek van andere sectoren 20
4. Mogelijke verklaringen voor instroomcijfers 21
4.1. Vaststellingen 21

4.2. Maatschappelijke evoluties/verklaringen 21
4.3. Verklaringen 22
4.4. Conclusies 22
5. Initiatieven en acties 22
5.1. Ingrijpen op instroomprocessen 22
5.2. Tijdig en gepaste zorg op maat 23
5.3. Samenwerkingsinitiatieven 23
6. Besluit 23
IV. Vragen van de leden 23
Gebruikte afkortingen 33
Bijlagen:
Bijlage 1: Nota van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap 35
Bijlage 2: Presentatie van het Agentschap Jongerenwelzijn 45
Bijlage 3: Nota van het Agentschap Jongerenwelzijn 87

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

(1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en

(2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

De Commissie Jeugdzorg hield op 27 oktober 2010 een hoorzitting met het oog op het in kaart brengen van de problematiek. Gehoord werden de heer Laurent Bursens, administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en de heer Stefaan Van Mulders, administrateur-generaal van het Agentschap Jongerenwelzijn.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER LAURENT BURSENS, ADMINISTRATEUR-GENERAAL VAN HET VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP (VAPH)

De heer Laurent Bursens: Deze tekst die ik heb voorbereid, is een verdere uitdieping van de meerjarenanalyse die we hier bij het eind van de vorige legislatuur hebben toegelicht (*Parl. St.* Vl. Parl. 2008-09, nr. 2252/1). Daarin staat de omgevingsanalyse die we toen hebben gemaakt met de cijfers en de prognoses, zowel voor volwassenen als voor minderjarigen. Die analyse houdt nog altijd stand.

De tekst bestaat uit drie grote delen. Het eerste deel bevat de cijfers en de vaststellingen. Het tweede deel geeft duiding bij de oorzaken en verbanden en bevat verklaringen voor die cijfers. Het derde deel geeft een aantal belangrijke dimensies aan die een nieuw licht kunnen werpen op deze problematiek.

1. Vragen binnen de VAPH-sector

Wat de zorg in natura in het algemeen betreft, is tussen 2003 en 2010 het aantal dringende zorgvragen verdrievoudigd. U kunt dat perfect zien in de tabel 1. Daar staat voor de verschillende urgentiecodes en vormen van interventie een opdeling van de cijfers. U kunt daar de eindtotalen bekijken. We zitten daar momenteel aan meer dan 15.000 geregistreerde zorgvragen voor wat de zorg in natura betreft. Wat het PAB betreft, zitten we met ruim 5500 dringende vragen.

Die verdrievoudiging is te wijten aan de toenemende zorgvragen en de steeds betere registratie. Het VAPH heeft altijd doelbewust geprobeerd, onder meer op vraag van de politieke wereld, om een soort preventief registratiesysteem op poten te zetten waarbij mensen met een handicap ruim op tijd te kennen kunnen geven dat zij vroeg of laat een of andere zorgvraag zullen hebben.

Als we heel gericht kijken naar minderjarigen, dan zien we dat er bij die 5500 mensen ongeveer 1225 jongeren onder de 18 jaar zijn met een vraag naar een PAB. Wat zorg in natura betreft, gaat het om 5524 dringende zorgvragen die voornamelijk gaan over een internaat (zo'n 1200), semi-internaat (799) en thuisbegeleiding (3096). Enige relativering bij die toch wel exuberante cijfers – dat zien we ook bij volwassenen – is dat 1500 van de minderjarigen die geregistreerd zijn, reeds enige vorm van ondersteuning hebben, al dan niet binnen het aanbod van het VAPH.

Het grote probleem voor de minderjarigen is dat de doorstroming van de minderjarigenzorg naar de meerderjarigenzorg niet vlot verloopt. In tabel 3 kunt u dat perfect zien. Het gaat om 642 geregistreerde zorgvragen van jongeren die vandaag in een internaat, semi-

internaat of een OBC verblijven. Tabel 4 is onderverdeeld in leeftijd. 718 mensen tussen 18 en 25 jaar verblijven nog in de minderjarigensector en hebben een vraag naar meerderjarigenzorg. Het is een absoluut dringende maar ook haalbare opgave om de ongeveer 80 jongeren tussen 22 en 25 jaar primordiaal te laten doorstromen. Het is ook onderdeel van het zorgregiebeleid dat we voeren. Uiteraard kunnen we die 80 jongeren niet verplicht linea recta laten doorstromen, want als er nog meer urgente probleemgevallen of vragen zijn, hebben die de meeste kans om door te stromen.

2. Verklaring: de meerjarenanalyse van het VAPH

Voor de verklarende oorzaken van die enorme toename kunnen we drie grote factoren aanwijzen. Die toename is toch wel een paradox. Enerzijds zijn er toenemende investeringen. We hebben jaar na jaar kunnen investeren in uitbreidingsbeleid in deze sector. Ik heb eigenlijk bijna nooit anders geweten. Anderzijds is er een ongelooflijke toename van onbeantwoorde vragen.

2.1. Gezinsverdunning

De eerste verklarende factor is de gezinsverdunning en het ontrafelen van het sociaal weefsel en het sociaal draagvlak dat wat versplintert in onze samenleving. Er is een daling van het aantal personen in de Vlaamse huishoudens. Dat betekent dat mensen minder gemakkelijk kunnen aankloppen bij mensen uit het netwerk. Ook dat moet worden gerelativeerd, want gezinnen bevinden zich vandaag steeds meer in een 'dubbele solidariteitsval': er is zorg voor hun kinderen en zorg voor hun eigen ouders. Er is in onze samenleving nog heel veel solidariteit. Ik zeg dat ook altijd wanneer ik ga spreken bij nieuwe entiteiten die van start gaan. In elke gemeente zijn er tal van groepen die dergelijke voorzieningen blijven ondersteunen. In Bulgarije of Roemenië is er bijvoorbeeld een totaal falen van de solidariteit. Er is hier nog een heel sterke solidariteit, maar toch moeten we al wijzen op het fenomeen van het sociaal weefsel dat sterk onder druk komt te staan.

2.2. Toename van het aantal kinderen en jongeren met een handicap

Een tweede verklaring is de intrinsieke toename van het aantal kinderen en jongeren met een handicap. Een markante vaststelling zijn de cijfers van het buitengewoon onderwijs. Tussen 2002 en 2007 steeg het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs van 16.400 naar 18.000. Over vijf jaar is dat een stijging met bijna 11 percent. Uiteindelijk heeft dat repercussies op de instromende vraag aan het VAPH.

Ik wil wijzen op een fenomeen in de Vlaamse situatie: we slagen er maar niet in om het principe van het inclusief onderwijs te realiseren. We zijn een van de weinige landen in Europa die nog geen inclusief onderwijs hebben. Europese rapporten wijzen ons daarvoor geregeld met de vinger.

Er is ook de steeds betere en verfijndere diagnose, en de grotere toegankelijkheid van diagnostische en therapeutische mogelijkheden. Als je de cijfers analyseert, zie je een aantal diagnosecategorieën die zich alsmaar veelvuldiger en sneller voordoen in de aanvraagprocedures. Het autismespectrum vormt hier een ongelooflijk goed voorbeeld van. Die categorie wordt steeds groter. Toen ik zelf nog orthopedagogiek studeerde, werd in wetenschappelijke kringen verteld dat 1 op 10.000 kinderen autisme had. Nu gaat het om 1 op 300 kinderen. We moeten dit cijfer voor ogen houden.

De performantie van de medische technieken leidt ertoe dat steeds meer premature baby's in leven worden gehouden. Die kinderen vormen natuurlijk een risicogroep. Er ontstaan in die groep bijkomende problemen. Veel moeders maken tegenwoordig op steeds oudere leeftijd de keuze een kind te hebben. Bovendien kiezen moeders vaker voor een kind, zelfs

als ze weten dat dit kind het syndroom van Down heeft. Dit verschil is echter niet zo groot als we soms denken.

Tot slot is er het fenomeen van de ongevallen op de weg. Hoewel het aantal ongevallen sterk is gereduceerd, zijn de gevolgen vaak heel zwaar. Slachtoffers worden in leven gehouden, maar kampen soms met een heel zware problematiek. Zo is er een toename van het aantal personen met een NAH.

Ik wil nog even illustreren welke vaart het soms loopt. We worden vaak met nieuwe problemen geconfronteerd. Er hebben zich bij de PEC's een aantal jong-dementerenden aangeboden. We hebben een studie laten maken. Het zou om 1800 gevallen gaan. De eersten bieden zich nu bij de PEC's aan. Indien de PEC's voor hen in een aanbod voorzien, gaat het om een beslissing met een precedentwaarde. Het gaat potentieel om 1800 jong-dementerenden. Indien de sociaal valabele keuze wordt gemaakt zo iemand in het gezin te houden, gaat het om mensen met een beperking. Dit past in de algemeen geldende definitie van een persoon met een handicap.

Mevrouw Marijke Dillen: Mijnheer Bursens, u hebt het over jong-dementerenden. Een aantal maanden geleden heeft hierover in het Vlaams Parlement een interessant colloquium plaatsgevonden. Ik veronderstel dat u het niet over minderjarigen hebt. Gaat het niet om mensen van een iets oudere leeftijd? In mijn ogen gaat het meestal om 50-plussers.

De heer Laurent Bursens: Ik heb het over de hele populatie. Ik geef dit voorbeeld enkel om te illustreren hoe snel en gevarieerd de groep mensen uitdeint die zich bij het VAPH aanbieden.

2.3. Diversiteit en kwaliteit in de VAPH-sector

De diversiteit en de kwaliteit van de VAPH-sector is een derde verklarende factor. Ik heb dit in de meerjarenanalyse al aangegeven. Aangezien de zorgsector in het gehandicaptenbeleid goed werkt, hebben de andere welzijnssectoren snel de neiging kinderen met een beperking naar het aanbod van het VAPH door te schuiven. Dit leidt tot een toename van de diversiteit van de specialismen binnen de voorzieningen van het VAPH.

Ik geef even een voorbeeld. Een tiental jaren geleden was het psychotherapeutisch aanbod in onze voorzieningen niet of nauwelijks aanwezig. Nu worden kinderen met een mentale handicap en de bijbehorende gedragsproblematiek naar onze voorzieningen doorgeschoven. Hierdoor breiden die voorzieningen automatisch hun gamma uit met een psychotherapeutisch aanbod. Aangezien dit specialisme nu aanwezig is, wordt er vaker een beroep op gegaan. De cirkel sluit zich. De kwaliteit en de diversiteit zorgen voor een bijkomend aanzuigeffect in de rest van de welzijnssector.

3. Complexe hulpverleningsvragen

Ik heb daarnet al naar de problematiek van de complexe hulpverleningsvraag verwezen. De heer Van Mulders zal dit probleem straks uitgebreid in de verf zetten. We stellen vast dat een steeds grotere groep jongeren met zeer complexe problematieken zich aanbieden. Ze glippen door de mazen van het zorgnet. Het gaat vaak om jongeren met een combinatie van een mentale handicap, zeer ernstige emotionele en gedragsstoornissen, en soms zelfs een psychiatrische problematiek. Die jongeren lopen steeds meer vast. Aangezien ze binnen de reguliere leefgroepen een zodanige druk veroorzaken, worden ze zo veel mogelijk binnen de voorzieningen gehouden. Aangezien hier niet voor wordt gekozen, worden dit knelpuntdossiers. We proberen hier nu, samen met de organisaties binnen de sector van het jongerenwelzijn, een gezamenlijke oplossingsstrategie voor uit te dokteren. We proberen een oplossing voor die extreem moeilijke jongeren te vinden. We moeten daar iets aan doen, want het dreigt mis te lopen ter zake.

We moeten er voortdurend goed over waken dat we niet de verkeerde strategie hanteren. Ik heb dat ook met de heer Van Mulders besproken. We hebben namelijk de neiging om die zeer complexe problematieken af te stemmen op residentiële opvang, met steeds grotere omkaderingsnormen. Ik durf de cijfers bijna niet te noemen, maar nu al wordt gewaagd van één opvangplaats voor 80.000 à 100.000 euro. Dat is onhoudbaar, niet alleen budgettair, maar ook maatschappelijk: we kunnen het niet maken dat die jongeren bijna worden veroordeeld tot blijvende instellingshulp. We moeten absoluut uit die instellingen breken, in de richting van meer ambulante, gezinsondersteunende opvangvormen binnen het sociaal weefsel, om te vermijden dat we een grote residuaire groep mensen maken die eigenlijk op voorhand al tot een residentiële toekomst veroordeeld zijn. Er wordt gesproken over GES+. Er is sprake van steeds meer residentiële opvang. Dat kan niet de maatschappelijke oplossing zijn. We moeten daar zeer goed mee oppassen.

4. De VN-conventie

Ten slotte is er de VN-conventie. Die is zeer belangrijk. Ze zit ook verweven in het laatste puntje van de Perspectiefnota 2020 die onze minister heeft voorgelegd aan de Vlaamse Regering en waar het zorgvernieuwingsbeleid van het VAPH nu mee op stoelt (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 632/1). De VN-conventie, die mee is ondertekend en geratificeerd door België en Vlaanderen, geeft op zich geen nieuwe rechten aan personen met een handicap, maar heeft wel een enorme impact, omdat ze eigenlijk betekent dat elke persoon met een handicap daaruit dezelfde rechten kan putten als alle andere personen in de samenleving. Dat is ook belangrijk voor de connotatie van het begrip 'handicap'. In de conventie wordt de beperking niet meer gesitueerd bij het individu, als gevolg van zijn fysieke of mentale beperkingen, maar wordt de beperking gesitueerd in de samenleving, waar ook de oplossing dient te worden gegeven. Met andere woorden, met die conventie zal onze samenleving worden beoordeeld op het creëren van oplossingen voor de integratie van mensen met een handicap en ouderen binnen elk beleidsdomein. Dat is dan de inclusiegedachte die speelt, met het recht op inclusief onderwijs, het recht op vrijetijdsbesteding binnen de samenleving. De grote vraag die rijst, is of er voor die inclusie een maatschappelijk draagvlak kan worden gevonden. Dat is immers nog altijd niet evident. Dat is de uitdaging.

5. Perspectief 2020

Ik noem maar één voorbeeld. Er zijn er andere. Zo proberen we een van de belangrijkste elementen uit de perspectiefnota van onze minister uit te voeren, namelijk het inclusief wonen in de samenleving. Willen we mensen met een handicap betrekken bij wat Europa de de-institutionalisering noemt (het uitbreken uit voorzieningen), dan moeten we voor de komende tien jaar afspreken met de minister van Wonen over hoeveel sociale woningen we kunnen beschikken om mensen met een handicap in de samenleving te laten wonen. Dat is een bijzonder grote uitdaging. Op die manier zou het VAPH zich dan uiteindelijk kunnen toespitsen op zijn kernopdracht, namelijk het verlenen van zorg en assistentie, zonder dat we bovendien het woonaspect moeten regelen, het inkomen moeten reguleren enzovoort. Nu speelt het VAPH eigenlijk nog altijd de rol van maatschappelijk integrator voor alle maatschappelijke functies. Dat is nu net wat men internationaal absoluut niet meer wil. Men wil mainstream gaan. Men wil dat elk beleidsdomein overal ten volle zijn verantwoordelijkheid neemt. Tewerkstelling moet dat doen voor werk voor mensen met een handicap. Wonen moet dat doen voor het wonen van mensen met een handicap. Op die manier zal er geen sprake meer zijn van de verwachting dat uitsluitend één agentschap binnen Zorg alle uitdagingen moet aanpakken.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Katrien Schryvers: We hebben een heel interessante uiteenzetting gehoord. Niet alleen hebben we een aantal onthutsende cijfers gekregen, maar voor het eerst in de meerdere weken dat deze commissie werkzaam is, hebben we een aanzet gekregen met betrekking tot een aantal oorzaken, tot de maatschappelijke evolutie die die stijging kan

verklaren. Dat is immers het doel van deze commissie. Ik beklemtoon dat telkens. Nadien kunnen we dan proberen in te grijpen op die maatschappelijke evolutie.

Als ik uw analyse daarover hoor, dan denk ik dat dit een enorm grote uitdaging wordt. Enerzijds moeten de oorzaken worden blootgelegd. Anderzijds moet daarop worden ingegrepen. U hebt het vooral over de veranderingen die zich voordoen in het sociaal weefsel. Een overheid kan proberen daar een bepaalde impact op te hebben. Dit is echter iets dat moet doordringen in heel de maatschappij zelf. Verschillende overheden of instellingen hebben daar een belangrijke opdracht.

Mijnheer Bursens, u stelt vast dat een aantal cijfers is gestegen. Het aantal jongeren met een complexe problematiek is spectaculair gestegen. U hebt het echter niet gehad over de oorzaak daarvan. Hebt u daar een zicht op? Het gaat om een belangrijke en moeilijke groep die overal uit de boot dreigt te vallen.

Ik heb uw pleidooi gehoord voor de vermaatschappelijking, inclusief onderwijs, wonen en vrijetijdsbesteding. Er is op dat vlak nog heel wat werk aan de winkel.

De heer John Crombez: De cijfers die we hier hebben, zijn niet direct verplaatsbaar naar de cijfers die wij aan het analyseren zijn, meer bepaald over de toename van de bijzondere jeugdzorg op zich. In hoeverre kunnen we deze toename gebruiken om de stijgende cijfers in de bijzondere jeugdzorg te verklaren? Dat is immers het uitgangspunt van onze commissie.

Mijnheer Bursens, u zegt dat heel het traject van personen die instromen in een instelling of (semi-)internaat een andere vorm krijgt. Er is niet alleen een toename maar ook een grotere complexiteit. Als ik uw pleidooi goed begrijp, dan komt het er eigenlijk op neer dat we naar een soort Scandinavisch model moeten gaan, geïntegreerd met wonen en tegemoetkomingen waar het niet-residentieel opnemen van die mensen een uitgangspunt zou moeten vormen. Dat betekent dan ook dat de residentiële settings moeten worden gebruikt voor die complexere situaties. U zegt echter ook dat die complexere situaties gebiedsoverschrijdend zijn. Er is een groter stuk psychiatrie mee gemoeid, terwijl op dit moment de combinatie van die complexiteiten niet wordt opgevangen in een soort traject dat een combinatie toelaat. We horen van een aantal gesloten instellingen dat knelpuntdossiers ook gaan over personen met een verstandelijke beperking met die gedragsproblematiek. Hoe ziet u dit evolueren? Als we de cijfers voor 2002-2007 bekijken, dan stellen we vast dat het gaat over een instroom die al bekend was.

De toename met 10,9 percent is een heel vreemd cijfer. Die toename had eigenlijk voorspelbaar moeten zijn. Die toename met 10,9 percent is een stijging van het aantal leerlingen in het buitengewoon secundair onderwijs. Eigenlijk zat die groep eraan te komen en had men die stijging gedeeltelijk moeten kunnen inschatten. Hetzelfde geldt voor het aantal prematuren dat overleeft in een gezonde levensvorm. Er zijn steeds meer gevallen waarin abortus wordt toegepast als een mentale handicap of een beperking in brede zin wordt vastgesteld.

Wat de groep betreft die uit een soort huiselijke of sociale setting komt en evolueert naar een instroom van instellingen, daar komt ook een einde aan, veronderstel ik. De vraag is dan hoe het zit met de verwachte toenames in het algemeen. Er zijn immers heel wat zorgvragen bijgekomen. Intussen hebben we ook een enorme toename gekend van het aantal voorzieningen en plaatsen. De vraag is voor deze commissie even belangrijk, maar dan gelinkt aan de bijzondere jeugdzorg in het bijzonder: hoe zit het met de verwachte evolutie voor de komende jaren?

Mevrouw Marijke Dillen: Mijnheer Bursens, bedankt voor deze verfijning van het meerjarenplan dat u eind vorige legislatuur aan de commissie voor Welzijn hebt voorgesteld.

U geeft in uw toelichting een aantal verklaringen voor de toename van het aantal zorgvragen bij jongeren. Ik heb daar een aantal vragen over.

Op bladzijde 3 van uw nota staat een tabel over het aantal dringende vragen van minderjarigen op 30 juni 2010. U komt aan een getal van 5524 minderjarigen. Ongeveer 1500 daarvan zou een of andere vorm van ondersteuning binnen het VAPH krijgen. Kunnen wij een overzicht krijgen van die verschillende vormen van ondersteuning? Het lijkt me belangrijk om daar een gedetailleerd inzicht in te hebben.

Op bladzijde 4 geeft u een overzicht binnen de categorie van 19 tot 25 jaar van het aantal meerderjarigen dat in een zorgvorm zit die specifiek is gericht op minderjarigen. In de categorie 19, 20 en 21 jaar liggen die cijfers bijzonder hoog. U zegt dat de leeftijdscategorie van 22 tot 25 jaar – en dat is toch een vrij beperkte groep in het geheel van deze tabel – een haalbare categorie is om te laten doorstromen naar de meerderjarigen. U wilt daar absoluut prioriteit aan geven. Wat is de tijdspanne waarin dat kan worden gerealiseerd voor deze groep van meerderjarigen? Wat is uw visie op die veel grotere groep van de 19-, 20- en 21-jarigen? Er moet ook op korte termijn een oplossing kunnen worden gevonden voor de zorgvraag van deze groep. Waarom behoort dit niet tot uw prioriteiten?

U hebt een verklaring gegeven voor de toename van het aantal kinderen en jongeren met een handicap. Daar trekt u een parallel met het feit dat er de laatste jaren een stijging is van 10,9 percent van het aantal leerlingen dat wordt doorverwezen naar het bijzonder onderwijs. Kunnen wij echt diezelfde parallel trekken? Hebt u daar nauwkeurigere cijfers over? U geeft een gedetailleerde opsomming van een aantal oorzaken zoals de premature baby's, de verbetering van de medische kennis, moeders op oudere leeftijd en de niet onaanzienlijke groep van mensen met een NAH. Hebt u per categorie een gedetailleerd zicht op de toename die we sinds 2002 kennen?

Het gaat vaak over mensen met een zeer complexe problematiek. De heer Crombez heeft daar al naar verwezen. Ik vrees dat deze groep jongeren in de toekomst nog zal stijgen. Hebt u een zicht op de toekomstige verwachtingen wat die toename betreft? Op welke wijze speelt het VAPH hier proactief op in?

U zegt dat het niet langer kan dat steeds meer mensen in de residentiële sector worden opgevangen. We moeten uitbreken uit die residentiële opvang en evolueren naar meer ambulante hulpverlening. Dat is een heel mooi principe dat wij ook kunnen steunen. U hebt verwezen naar het beleidsdomein Wonen en naar uw samenwerking met het Agentschap Jongerenwelzijn. Wat Wonen betreft, merkt u terecht op dat de minister van Wonen in een aantal sociale woningen zou moeten voorzien binnen het beleid, specifiek voor personen met een handicap zodat u zich kunt buigen over uw kernopdracht. Zijn er concrete onderhandelingen aan de gang met Wonen? Hebt u daar resultaten van? Wat is de timing waarbinnen dat gerealiseerd kan worden?

Wat het Agentschap Jongerenwelzijn betreft, hebt u een uitvoerige toelichting gegeven over jongeren met een zeer complexe problematiek. Het is belangrijk dat er dringend wordt gezocht naar een oplossing. Bent u al concreet bezig met overleg? Hebt u al een visie uitgewerkt samen met het Agentschap Jongerenwelzijn?

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Waarom kan men de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij niet verplichten om woningen te bouwen voor personen met een handicap? Dat is een visie op levenslang wonen.

Mevrouw Mieke Vogels: Mijnheer Bursens, de heer Crombez heeft erop gewezen dat het goed zou zijn indien u zou kunnen zeggen wat de verwachte instroom zal zijn voor de komende jaren. Dat is niet eenvoudig. In het begin van deze eeuw was het absoluut niet duidelijk dat zich een dergelijke evolutie zou voordoen, bijvoorbeeld met betrekking tot

premature baby's die in leven worden gehouden. Men heeft pas zeer recent gegevens over het feit dat de helft van die te vroeg geboren baby's later met een serieus probleem zit. Op dit moment maken we ook een demografische evolutie door die normaal gezien zichtbaar wordt in de instroom in de gehandicaptensector. Wat men vandaag wel kan zien, is de uitstroom. We weten perfect hoeveel kinderen er op dit moment in internaten en semi-internaten zitten en hoe oud zij zijn. Eigenlijk zouden we dat heel correct kunnen becijferen. We kenden een enorme evolutie tijdens de voorbije jaren. Zal die instroom van jongeren naar de opvang van volwassenen tijdens de komende tien jaren in dezelfde mate stijgen?

Een tweede probleem zijn niet alleen de nieuwe categorieën die er bij komen, zoals jongdementerenden, maar ook het feit dat in de zorg voor jongvolwassenen de uitstroom niet meer is zoals voorheen. Personen met een handicap worden ouder en blijven veel langer in de voorzieningen. Bij wijze van spreken wordt een bed veel langer bezet dan pakweg 10 of 15 jaar geleden. Iemand met het syndroom van Down werd vroeger nooit ouder dan 50 jaar. Nu ligt hun gemiddelde leeftijd boven de 60 jaar. Bovendien zijn mensen met het syndroom van Down extra kandidaat om te dementeren waardoor hun opvang complexer wordt. Dat zijn allemaal dingen die je niet goed kunt monitoren. Wat je nu wel kunt weten, is hoeveel jongeren er de volgende tien jaar zullen doorstromen naar de volwassenensector.

Is er in de toename van de instroom in de voorzieningen voor kinderen met een handicap een band met stijgende kansarmoede? En hoe zit het met de multiculturaliteit? Bij kinderen zijn er veel meer andere nationaliteiten. Is er voor andere nationaliteiten een andere instroom? Hoe gaat het VAPH daar mee om?

De heer Laurent Bursens: Men vroeg of de stijging in het buitengewoon onderwijs niet te voorzien was en wat dit te maken heeft met de stijgende vraag aan het VAPH.

Toen we in 1996 een eerste keer over inclusie gingen praten met de toenmalige leidinggevende ambtenaren van Onderwijs, was er in het buitengewoon onderwijs een stijging van 6 percent. Die man vroeg me naar een verklaring. Nu is er een stijging van 11 percent. De oorzaak is eigenlijk voor de hand liggend. Er is een uitgebouwd en gedifferentieerd buitengewoon onderwijs dat met kleinere groepen werkt, goed omkaderd is en met deskundige leerkrachten werkt die hoger opgeleid zijn dan leerkrachten in het gewone onderwijs. Dan is het vanzelfsprekend zo dat leerkrachten in het gewoon onderwijs, wanneer ze in hun klas worden geconfronteerd met lichtjes of matig afwijkend gedrag, veel sneller zullen doorverwijzen omdat daar de klassen kleiner zijn en beter omkaderd zijn. Dat is gewoon een wetmatigheid die zich doorzet. Dit is dus dramatisch. Er zijn inderdaad heel wat kinderen die in de klas meer storend gedrag vertonen. Iedereen die met onderwijzers te maken heeft, hoort en ziet dat. Je ziet dat ook aan de toename van het aantal categorie 14-gevallen: kinderen met gedrags- en karakteriële moeilijkheden. Ook kinderen met die moeilijkheden en met leermoeilijkheden worden sneller afgeschoven. Als ze dan in het buitengewoon onderwijs terechtkomen, dan ontstaat de carrousel. Men heeft de neiging om dat onderwijs verder te volgen.

Ik kan nog verder uitweiden over het desastreuze gevolg van die politiek op termijn. In het buitengewoon onderwijs zijn er geen diploma's. Men krijgt een attest. Het gevolg is dat de mensen die uitstromen uit het buitengewoon secundair onderwijs, vaak aangewezen zijn op bijzondere opleidingssituaties die wij vroeger aanboden in het VAPH, maar die nu worden aangeboden door de VDAB. Ik wijt niet alles daaraan, maar een groot deel van de toename komt door het beperkte draagvlak in het onderwijs.

Hetzelfde fenomeen doet zich ook voor in de gezinsstructuur. Men is er steeds minder gewapend om zelf problemen op te vangen. Het draagvlak is verminderd. Ook daar heeft men de neiging om heel snel professionele hulp te zoeken. Waar er vroeger een grotere

terughoudendheid was bij het publiek om hun jongeren door te schuiven naar gespecialiseerde hulp of naar de gehandicaptenzorg, is die drempel vandaag veel minder hoog. Er is dus steeds vaker een doorschuiven naar gespecialiseerde hulp.

Ik ga verder op het punt van de complexe problematieken. Als je die complexe problematieken samen neemt en je wilt daarvoor meer gaan in de richting van residentiële hulp, dan gaat het voor de zware complexe problemen – en ik wik mijn woorden – over ongeveer een derde van de complexe problemen die zich stellen in de gemeenschapsvoorzieningen, maar ook bij ons. Wanneer men sommige jongeren mordicus, tegen hun zin en met veel weerstand, in grote groepsverbanden brengt, dan creëert men een situatie van een rode lap op een stier. Je maakt extra problemen door te snel en te exclusief residentiële, zware omkadering te bieden.

We hebben dat ook meegemaakt in de ambulante geestelijke gezondheidszorg. Voor complexe, zware problematieken en voor de toegenomen GES is het vaak zo dat men via een paradoxale aanpak veel meer effect bereikt dan met residentiële, gedwongen opnames. Wat bedoel ik met een paradoxale opname? De jongeren wijzen vaak ieder gezag, iedere bevelstructuur af. Ze weigeren om te gaan met regels in het algemeen. Wat is nu een paradoxale aanpak die vaak helpt? Men past dit in de Scandinavische landen al veel langer toe. Die jongeren vertonen vaak totaal onverantwoord en explosief gedrag. Men zegt hun dat er geen alternatief is voor hen, niet in de psychiatrie, niet in de best bewaakte gevangenis. Ik heb het nu niet over mentaal gehandicapte jongeren met gedragsstoornissen, maar sommige van de jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen kunnen we helpen met een paradoxale aanpak. Die aanpak bestaat erin om die jongeren desnoods zelfstandig te laten wonen, onder begeleiding en te responsabiliseren. Geef hun verantwoordelijkheid, motivatie, wat liefde. Vaak draait hun gedrag zich dan compleet om.

We moeten er voor dat segment toe komen om de residentiële strategie te verlaten en over te gaan naar multifunctionele eenheden. Wanneer het echt niet anders kan, moeten we kortdurend een beroep kunnen doen op een psychiatrische opvang om nadien over te gaan naar residentiële opvang in niet te grote groepen. Daarna moeten die jongeren zo snel mogelijk naar een vorm van zelfstandig wonen in een eigen sociaal weefsel worden gebracht.

Ik denk dat dat de strategie is die ons voor ogen staat. We hebben het ook al besproken om volgend jaar deze strategie ten volle uit te bouwen en uit te proberen met de knelpuntdossiers. Ik denk dat we in die richting moeten gaan. De andere richting is de richting van wat ik noem ‘de maatschappelijke verdoemenis’ voor een grote groep jongeren, en dat is onhoudbaar.

Jullie hadden het ook over de combinatie van een mentale handicap met gedrags- en emotionele stoornissen. Dat zijn zeer extreme gevallen en het gaat over niet meer dan 200 tot 300 mensen in Vlaanderen. Zij moeten in aparte, goed georganiseerde, residentiële opvang terechtkunnen. Ik denk dat er voor hen geen andere oplossingen bestaan. We moeten ons ervoor hoeden om dit ook toe te passen op andere groepen die nog perfect maatschappelijk te remediëren zijn.

Mevrouw Dillen, u vroeg naar cijfers. Ik zal ze u laten bezorgen.

We moeten de groep van 22 tot 25-jarigen naar de meerderjarigenzorg kunnen brengen binnen de eerste twee volgende jaren. Ik kan niet zeggen dat we het dit jaar helemaal zullen oplossen want dan zou ik de zorgregie van haar autonomie beroven. Maar het moet wel gebeuren, want je kunt het niet maken om dit te blijven volhouden.

Men vroeg waarom de groep van 19 tot 22-jarigen niet prioritair is. Die is natuurlijk even prioritair, maar die mensen zijn goed opgevangen, in een verantwoord kader. Ze zijn niet

meer minderjarig, maar in een combinatie met een mentale handicap is dat nog te verantwoorden. Men moet natuurlijk de prioriteiten leggen bij de absolute knelpuntdossiers waar tijd, de ernst van de situatie en zorgzwaarte primeren.

Men vroeg naar de verwachtingen voor de toename van de complexe problematieken. Ik heb het daarnet aangegeven, maar ik kan ook niet alles duiden. Hoe pikken we daarop in? Ik heb het al geschetst: niet de exclusieve keuze voor residentiële strategie, maar ombouwen naar multifunctionele units met de steun van de samenleving. Ik denk dat we dat niet hard genoeg kunnen beklemtonen. De sfeer in Vlaanderen is nog altijd heel positief. Ik nodig u uit om naar een opendeurdag of activiteiten van instellingen te gaan, en u zult merken dat er een enorme representatie van het lokale weefsel is. Men kan in Vlaanderen een beroep doen op solidariteit. Laat ons maximaal gebruik maken van de keuze om uit de residentiële strategie te breken.

Een derde facet van deze aanpak is natuurlijk de preventie. De manier waarop we dat willen invullen, zullen we in het uitbreidingsbeleid zichtbaar maken. In de strategie van het VAPH en van de integrale jeugdhulp is resoluut voor een uitbreiding van de rechtstreeks toegankelijke hulpverlening gekozen. Het VAPH zal in een voortraject investeren. We willen voorzien in thuisbegeleiding en in diensten voor begeleid wonen. Door meer aan trajectbegeleiding te doen, willen we ervoor zorgen dat gezinnen met probleemkinderen niet lang in de kou blijven staan. Ze moeten onmiddellijk op hulp kunnen terugvallen. Hierdoor zullen we in staat zijn het aantal uitzichtloze situaties drastisch te verminderen.

Er zijn ook vragen gesteld over de woonproblematiek. Ik geef even een stand van zaken. Er is een werkgroep met vertegenwoordigers uit de beleidsdomeinen Welzijn en Wonen. Die werkgroep draait goed en vergadert regelmatig. Het gaat hier natuurlijk niet enkel om de problemen van mensen met een handicap. Het gaat ook om oudere mensen en om het assistentiewonen. Die werkgroep is van permanente aard.

Er is me eveneens gevraagd hoe we naar het levenslang wonen moeten kijken. De financiering door het VIPA zal blijvend op de voorzieningen worden toegespitst. Die voorzieningen zijn nodig voor die situaties waarin collectief wonen de enige mogelijkheid is. Voor het overige moet de focus op het zelfstandig wonen liggen.

Daarnaast lijkt het me een hele uitdaging de SHM's ertoe te bewegen het principe van het aanpasbaar wonen zo veel mogelijk toe te passen. In Nederland wordt dat al tien jaar met succes toegepast. Dit zou ertoe kunnen leiden dat het VAPH naderhand veel minder woningaanpassingen zou moeten financieren.

Het aanpasbaar wonen houdt voor de SHM's tevens de uitdaging in een aantal woningen te bestemmen voor mensen met een motorische handicap. Die woningen moeten over tilsystemen en dergelijke beschikken.

Volgens mij moeten we het op de volgende manier aanpakken. Het VIPA moet voor heel gespecialiseerde voorzieningen zorgen. Daarnaast moet een veralgemeend aanpasbaar wonen ertoe leiden dat mensen met een handicap in een rijhuis kunnen wonen. Een aantal woningen moeten voor de mensen met een fysieke of motorische problematiek worden voorbehouden.

De vraag van mevrouw Vogels over de verhouding tussen de instroom en de uitstroom is zeker interessant. Ik moet het aspect van de voorspelbare instroom nog eens nader onderzoeken. De gegevens in verband met de uitstroom heb ik in de meerjarenanalyse kort toegelicht.

Gezien de huidige populatie minderjarigen en meerderjarigen en gezien de voorspelbare sterftecijfers zullen we nog gedurende tien jaar in bijkomende plaatsen moeten investeren. Het zal wellicht zelfs nog iets langer duren. Vanaf 2020 zullen we een markante uitstroom zien. Ten gevolge van 1500 tot 2000 overlijdens zullen de contingenten langzaam doorschuiven. Op dat ogenblik zal er met betrekking tot de instroom en de uitstroom een evenwicht zijn bereikt.

We moeten dit trouwens combineren met wat ik de 'vermaatschappelijkte organisatie' van de zorg noem. Dit past in de visie van de minister. Het is de bedoeling mensen meer zelfstandig in de samenleving en in een sociaal weefsel te laten wonen. Op dat ogenblik moet het mogelijk zijn de zware investeringspolitiek stop te zetten.

Het verband met de stijgende kansarmoede is reëel. Aangezien dit aspect misschien vrij onbekend is, wil ik hier toch opmerken dat het opnamebeleid van het VAPH de kansarmoede flink afvlakt. De eigen bijdragen van de klanten moeten sterk worden genuanceerd. Die bijdragen zijn afhankelijk van het inkomen en van de aard van de voorziening. Bovendien worden ze afgetopt. Ondanks de opname blijft elk individu gegarandeerd een eigen inkomen behouden. We houden altijd rekening met dit eigen inkomen.

Over de rol van de kansarmoede voor personen met een handicap in de samenleving wil ik me niet uitspreken. We geven een zekere ondersteuning voor de bijkomende kosten voor medicatie, hulpmiddelen en dergelijke. Kansarmoede blijft voor mensen met een handicap echter een factor met een zeker gewicht.

De multiculturaliteit is een zaak die we moeilijk in kaart kunnen brengen. Ik word de afgelopen twee jaar met een enorme toename van het aantal kinderen van vluchtelingen geconfronteerd. Die mensen komen in ons land terecht. Ik pleit er niet voor onze grenzen beter af te schermen. Ik merk echter dat onze buurlanden veel van die jongeren en hun gezinnen in de kou laten staan. Aangezien wij meer rekening houden met de diagnoses, ons meer open opstellen en de rechten van de kinderen als prioriteit beschouwen, is er een enorm grote instroom aan jonge kinderen van vreemde origine.

Die mensen komen soms van heel ver. Vaak hebben ze jarenlange omzwervingen achter de rug. De argumentatie waarom wij die kinderen zouden moeten opnemen, is soms hallucinant. Het gaat namelijk vaak om de taalfactor. Die kinderen dreigen een taalachterstand op te lopen. Al die kinderen hebben natuurlijk taalproblemen. We moeten dit in de gaten houden. De vraag is of we heel die toestroom niet te gemakkelijk opvangen. Zo belanden er steeds meer dossiers uit Nederland bij ons. Daar worden ze niet opgevangen. Het gaat vaak om heel dubieuze dossiers en het komt steeds op die taalachterstand neer. Aangezien dit natuurlijk in alle dossiers een rol speelt, proberen we die gevallen af te houden.

Indien het om een manifeste handicap gaat, vind ik dat we tot een opname moeten overgaan. Dit is trouwens ook een perfect begrijpelijk onderdeel van de migratie. Het is logisch dat een gezin met een zwaar motorisch gestoord kind, dat echt zware medische verzorging nodig heeft, oplossingen blijft zoeken.

III. UITEENZETTING DOOR DE HEER STEFAAN VAN MULDERS, ADMINISTRATEUR-GENERAAL VAN HET AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN

1. Inleidend

1.1. Vraag van de commissie

De heer Stefaan Van Mulders: Als organisatie vinden we het heel belangrijk hier te zijn. Het thema van deze ad-hoccommissie raakt ons in het hart. Ik zal dan ook met veel genoegen een uiteenzetting geven. Waar mogelijk, zal ik trachten de informatie te duiden.

Ik zal van start gaan met een algemene schets van wat de bijzondere jeugdzorg in Vlaanderen op dit ogenblik inhoudt. Daarna zal ik uitgebreid stilstaan bij de instroom in de bijzondere jeugdzorg. Waar komen die jongeren vandaan? Hoe kunnen we dat maatschappelijk duiden? Welke problematieken zien we verschijnen? Daarna zal ik op de mogelijke verklaringen ingaan. Ik zal tevens overlopen welke initiatieven en acties op dit ogenblik al aan de gang zijn.

Ik wil me zo veel mogelijk aan de opdrachten en de doelstellingen van deze commissie houden. Om die reden wil ik me concentreren op de instroom en op de eventuele verklaringen hiervan. Ik vrees echter dat ik me op het einde van de rit niet zal kunnen bedwingen en dat ik enkele aanbevelingen en bemerkingen naar voren zal brengen.

1.2. Over de cijfers

De eerste duiding heeft betrekking op de cijfers zelf. We zijn in feite bijzonder trots dat we een uitgebreide reeks cijfergegevens kunnen presenteren. We hebben daar lang aan gewerkt. Ik wil hier echter het nodige voorbehoud formuleren. Dit gebeurt tenslotte in verband met elk wetenschappelijk onderzoek.

De beschikbare cijfergegevens zijn bijzonder recent. Dit betekent dat we voor DOMINO, het systeem dat het dossier opvolgt van elke jongere die in de bijzondere jeugdzorg verzeild geraakt, nog maar gedurende twee jaar organisatiebrede cijfers voor heel de Vlaamse regio kunnen verstrekken. De aansluiting bij het vorige systeem is niet geheel dekkend.

Daarnaast bevindt het beheer van bepaalde cijfergegevens, zoals BINC en het centrale wachtbeheer, zich nog in een opstartfase. Een grondig beeld op de specificiteit van de jongeren, de begeleidingen, de problematiek en de resultaten moeten we bijgevolg nog in grote mate schuldig blijven.

Een jong registratiesysteem brengt zeker een registratie-effect met zich mee. Dat houdt in dat we nog niet goed weten hoe accuraat het systeem registreert wat we eigenlijk willen weten. Dat is nog niet overal uitgevlakt.

1.3. Cijfermateriaal

We leveren natuurlijk zelf een aantal cijfergegevens. We moeten er echter rekening mee houden dat een groot gedeelte van de instroom aan dergelijke gegevens vanuit federale organisaties afkomstig is. Veel cijfers zijn afkomstig van de federale parketten en jeugdrechtbanken en van het NICC, waar we een goede relatie mee hebben. We beheren die cijfergegevens niet zelf. Vanuit het NICC formuleert men eveneens een voorbehoud bij de cijfers en voorzichtigheid bij de interpretatie en generalisatie van de cijfers. Deze zijn gebaseerd op cijfergegevens van 13 van de 27 jeugdparketten (waaronder zeven Nederlandstalige).

1.4. Bronnen

Verder hebben we ons op een groot aantal wetenschappelijke onderzoeken gebaseerd. Gedeeltelijk gaat het om in onze opdracht aangevatte onderzoeken die eigenlijk nog lopen. We hebben hier en daar al wat kunnen spieken.

Dat willen we u wel deels meegeven, zonder daar uitgebreid op in te gaan, want ik heb begrepen dat ook deze commissie de intentie heeft wetenschappers en experts uit te nodigen. Ik veronderstel dat zij zeer uitgebreid aan bod zullen komen.

2. Bijzondere jeugdbijstand – algemeen

2.1. Aantal jongeren in de bijzondere jeugdbijstand

Ik vind het belangrijk om te wijzen op de verhouding van het totale aantal jongeren in de bijzondere jeugdbijstand ten opzichte van de totale Vlaamse populatie onder de 18 jaar. We merken een fenomenale stijging van dat aandeel. In 2000 ging het over 0,98 percent. De meest recente cijfers zijn die van 2008. We beschikken immers nog niet over het bevolkingsaantal in 2009. In 2008 gaat het al over 1,53 percent. Dat is behoorlijk hallucinant. Ik wijs op de overgang tussen 2007 en 2008: in 2008 is dat regionale registratiesysteem DOMINO in heel Vlaanderen in werking getreden.

2.2. Verhoudingen

Er zijn de jongeren die een MOF hebben gepleegd. Sommigen hebben het over 'jonge delinquenten'. Er zijn ook die jongeren die door hun POS, bijvoorbeeld hun thuissituatie, bij ons in het systeem terechtkomen. Het gaat hier echt over de POS-jongeren: zij maken ongeveer 85 percent van onze instroompopulatie uit. De verhouding tussen wie vrijwillig en wie gedwongen, dus via de rechtbank, instroomt, is vrij evenwichtig, maar toch zien we steeds meer gedwongen hulpverlening. De verhouding tussen jongens en meisjes blijft min of meer constant, maar toch is het belangrijk te weten dat bijna 50 percent van de jongeren die instromen in de bijzondere jeugdzorg, meisjes zijn.

Ook over leeftijd valt er een en ander te zeggen. Ik blijf op allerlei fora herhalen dat het voor bijna 40 percent over jongeren onder 12 jaar gaat, en dat het aantal pubers en adolescenten niet stijgt doorheen de jaren.

Wat de woonplaats betreft, heeft de grootstad Antwerpen een heel groot gewicht. Dat is een fenomeen dat we een beetje overal ontmoeten. De grootstedelijke problematiek van Antwerpen weegt heel sterk op de cijfers in Vlaanderen. Het gaat hier weliswaar over de cijfers voor de provincie, maar die worden scheefgetrokken door de problematiek van de grootstad Antwerpen.

3. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand

Wie zijn nu precies die personen die instromen? Vorig jaar ging het over 24.422 jongeren. Het volume van de instroom blijft jaarlijks stijgen. Ten opzichte van 2000 is er sprake van een stijging met bijna 60 percent. Er is de categorie van de netto instroom, dus jongeren die op 1 januari 2009 niet waren geregistreerd en niet in het systeem zaten, maar op 31 december van 2009 wel. Voor 2009 ging het over 5104 jongeren. Het is voor het eerst dat we hier een dalende trend zien. Ik mag het niet hebben over een trend. Het is nog geen trend. Het is misschien een eerste signaal. Misschien is het wat voorbarig daar al besluiten uit te trekken, maar het is zeer opvallend.

Dan is er de uitstroom: jongeren die op 1 januari in het systeem zitten, maar op 31 december niet meer aanwezig zijn, om allerlei redenen. Een van die redenen kan ook meerderjarigheid zijn, bijvoorbeeld. Die uitstroom daalt ook, maar minder dan de instroom.

Er zijn dan ook nog jongeren die tijdelijke maatregelen hebben gekregen, dus die noch in het begin van het jaar, noch op het einde van het jaar aanwezig waren, of die een onderbreking hebben gekend, of wat dan ook.

Het totale volume van al deze jongeren samen blijft stijgen.

3.1. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand – aantal jongeren

3.1.1. Vrijwillige hulpverlening

We moeten een duidelijk onderscheid maken tussen vrijwillige hulpverlening, waarbij jongeren instromen via het comité voor bijzondere jeugdzorg, waarbij er dus met instemming van de jongere en diens omgeving een hulptraject wordt uitgebouwd, en de gedwongen hulpverlening. Wie klopt er nu aan de deur van het comité, en wat doet het comité uiteindelijk met die jongeren? We zien dat de aanmelding bij het comité in grote mate afhankelijk blijft van de omgeving van de jongere zelf – de jongere, zijn ouders of directe verwanten, dus het cliëntsysteem – en van professionele hulpverleners. Samen maken die twee categorieën 90 percent van de aanmeldingen uit.

We gaan even in op die aanmelders. Bij jongeren, het cliëntsysteem en niet-professionelen hebben we getracht te achterhalen of ze rechtstreeks binnenkomen of doorverwezen zijn door anderen. Als het cliëntsysteem aanmeldt bij het comité voor bijzondere jeugdzorg, is dat heel vaak gebeurd na doorverwijzing door een centrum voor leerlingenbegeleiding, een arts, de politie en dergelijke meer. Heel wat mensen komen dus wel zelf aankloppen, maar dat op aandringen, op advies van professionele hulpverleners. Bij de professionele hulpverleners merken we – en dat doorheen de hele instroom – dat het voornamelijk de politiediensten zijn die cliënten ofwel zelf begeleiden, ofwel het signaal geven, ofwel doorverwijzen naar het comité. In tweede orde zijn het voornamelijk de CLB's die doorverwijzen naar het comité, ook binnen het cliëntsysteem, wanneer er sprake is van een persoonlijke doorverwijzing.

Wat gebeurt er nu met die aanmeldingen? In 2008 en 2009 waren er ongeveer 10.000 nieuwe aanmeldingen bij het comité. Bij die meldingen wordt in 61 percent van de gevallen beslist dat een verder onderzoek niet noodzakelijk is. Die worden terugverwezen naar de hulpverleners waar ze vandaan komen, omdat het comité van oordeel is dat het hier niet over een voldoende ernstige problematische situatie gaat om ermee door te gaan. Ofwel worden ze wel onderzocht in het comité, maar volgt er geen maatregel. Op het eerste gezicht dacht het comité dus dat iets een nader onderzoek vergde, maar na dat onderzoek is het comité van oordeel dat verdere maatregelen ten opzichte van die jongere en zijn omgeving niet hoeven. De rest van de gevallen gaat wel door naar het stadium van een doorgedreven case-onderzoek, dat resulteert in een maatregel. Op die doorstroming in het comité zit dus al een heel grote filter.

3.1.2. Gedwongen hulpverlening

Het stroomschema van de gedwongen hulpverlening is complexer dan dat van de vrijwillige. Het is ook belangrijk te onderstrepen dat bij de gedwongen hulpverlening zowel MOF-jongeren als POS-jongeren aanwezig zijn. In de beide systemen kunnen jongeren dus worden toegeleid naar de gedwongen hulpverlening. We bekijken even wie er instroomt bij de jeugdparketten. Dat zijn immers de toeleiders naar de jeugdrechtbank, de autoriteit die de dwangmaatregel uitspreekt en opvolgt.

We bekijken ook wat dan de effectieve parketbeslissingen zijn, dus ook de aanmelding, de instroom en de uitstroom bij het parket. Iets later zullen we ook zien welke jongeren precies bij de jeugdrechtbank terechtkomen. De cijfers die ik nu zal geven, zijn voornamelijk federaal. Ze werden ons geleverd door het NICC. Meer gedetailleerde cijfers ter zake kunt u krijgen bij het NICC. Op uw vraag willen we daar natuurlijk wel op inzoomen. Dan heb ik het bijvoorbeeld over cijfers per gerechtelijk arrondissement.

Er worden jaarlijks ongeveer 9000 jongeren in gedwongen hulpverlening aangemeld bij de jeugdparketten, met iets meer dan 11.000 maatregelen. Een minderjarige wordt immers

soms meermaals aangemeld. Het gaat over alle jeugdparketten op federaal niveau, dus ook over de Franstalige. Ook daar zien we een groot verschil in POS- en MOF-maatregelen. Bij de Franse Gemeenschap en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er sprake van een bijna-evenwicht tussen die POS- en die MOF-maatregelen, maar bij de Nederlandstalige parketten merken we een duidelijk overwicht van de MOF-maatregelen bij aanmelding. Blijkbaar is dat zich doorheen de jaren aan het nivelleren. Dat is ook een tendens die we moeten blijven monitoren.

Wat zijn nu de oorzaken van MOF-aanmeldingen, van aanmeldingen als gevolg van een delict? Voornamelijk gaat het over misdrijven tegen goederen, zoals vernieling en diefstal. Misdrijven tegen andere personen en de openbare veiligheid vormen de grote minderheid van de gevallen.

Een aanmelding bij parketten als gevolg van POS-maatregelen gebeurt voornamelijk omwille van statusfeiten. Dat zijn problemen die verband houden met de status van de minderjarige, zoals spijbelgedrag, vluchtgedrag, storend hanggedrag, relatieproblemen van jongeren en dergelijke meer. Dat het kind in gevaar is, is eveneens een heel belangrijke factor bij deze aanmeldingsproblematiek bij de parketten.

Wat zijn de mogelijkheden van het jeugdparket bij aanmelding van een dergelijk dossier? De parketmagistraat kan een aanbod van herstelbemiddeling doen, seponeren of doorverwijzen naar de jeugdrechtbank. Hij beschikt over nog enkele andere maatregelen, maar die worden in een zeer beperkt aantal gevallen toegepast. Zo is er de doorverwijzing, de administratieve sanctie en de vordering voor de onderzoeksrechter. Die zijn heel beperkt toepasbaar.

Wat gebeurt er dan wel? Welke parketbeslissing wordt dan gemaakt voor die MOF-jongeren? Het gaat over misdrijven tegen de goederen, tegen de persoon enzovoort. Bijna 70 percent wordt zonder gevolg geseponeerd. Het gaat hier over een gemiddelde van alle jeugdparketten over heel België. Dat is een bijzonder grote filter, parallel met de vrijwillige jeugdhulpverlening van daarnet. Daar zitten fluctuaties in. Ik heb ooit een statistiek gezien waarbij bijvoorbeeld de seponering van het jeugdparket in Antwerpen beduidend lager ligt dan het nationaal gemiddelde. Ik heb daar momenteel geen verklaring voor. Doorverwijzing naar de jeugdrechtbank is goed voor 25 percent.

Welke mogelijkheden heeft een parketmagistraat wanneer het gaat over een POS-maatregel? Ook hier zien we hetzelfde scenario. Meer dan 50 percent maar toch beduidend minder dan die 70 percent seponering bij MOF-maatregelen, wordt ook inzake POS geseponeerd en dus zonder gevolg gekwalificeerd. Iets meer dan 30 percent, dus meer dan bij de delictfeiten, wordt doorverwezen naar de jeugdrechtbank. Er is ook een appel op de vrijwillige hulpverlening van bijna 20 percent. Dat is de inschatting van de parketmagistraat over de verontrusting en het risico dat we in deze probleemsituaties nemen. Die inschatting is volledig autonoom.

3.1.3. Instroom in internationale context

Wanneer we een internationale vergelijking maken, dan stellen we vast dat de meeste westerse landen een gelijksoortige tendens kennen. Het is altijd moeilijk om een vergelijking te maken omdat leeftijden, zoals de leeftijd van meerderjarigheid maar ook de inschatting van delinquent gedrag, niet altijd duidelijk zijn. In problematische situaties zien we ook vaak dat in sommige westerse landen kinderen met een bepaalde handicapstoornis wel degelijk in deze statistiek en niet in andere worden opgenomen. Een vergelijking is dus moeilijk. Wanneer men er echter de grote statistiek bij haalt, dan ziet men dat Vlaanderen absoluut mainstream is.

Wat de uit huis geplaatste minderjarigen betreft, een plaatsing in een residentie of pleegzorg, zitten we onder het Europese gemiddelde. Nederland scoort op dat vlak veel hoger. We zien wel dat pleegzorg in sommige landen, vooral dan in de noordelijke landen, veel meer wordt toegepast dan in Vlaanderen. Ter vergelijking: de pleegzorgplaatsingen in Vlaanderen bedragen iets meer dan 35 percent van de uithuisplaatsingen. Vlaanderen kende bijna 12.300 uithuisplaatsingen in 2008, waarvan ruim 35 percent pleegplaatsingen.

We vinden die stijgende instroom overal. Vlaanderen kent geen uitschieters en is dus absoluut mainstream.

Een vergelijking met de Franse Gemeenschap leert dat we wat het aantal nieuwe instromers in 2006 betreft, ongeveer op dezelfde hoogte zitten. Er is een verschil van enkele tientallen. Ook wat het aantal jongeren betreft, scoort Vlaanderen iets hoger. We zitten op 19.000 jongeren. De fenomenale stijging van het aantal jongeren in 2007 in de Franse Gemeenschap kan ik absoluut niet verklaren. Het percentage ten opzichte van de totale jongerenbevolking staat op dat ogenblik op 1,53 percent. Dat is zeer veel. Mijn enige verklaring is de grootstedelijke problematiek in Luik, Charleroi en Brussel-Hoofdstad.

Vlaanderen is absoluut gemiddeld. De toenames die wij zien, worden ook genoteerd in andere vergelijkbare landen als Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk.

3.1.4. Vaststellingen en conclusies

We kunnen al enkele conclusies trekken. Zowel bij de vrijwillige als gedwongen hulpverlening zit er een heel grote filter op de instroom. Het volume van de instroom blijft jaar na jaar stijgen. Of het dalend aantal nieuwe jongeren die we in 2009 tegenkomen een trendbreuk is, blijft voorlopig een vraagteken.

Het zijn in hoofdzaak POS-jongeren. De grote problematiek waarmee we geconfronteerd worden, betreft POS-jongeren. Het gaat veelal over jonge kinderen, in 40 percent van de gevallen zeer jonge kinderen.

3.2. Instroom in de bijzondere jeugdbijstand – problematiek

We trachten de problemen van die kinderen in grote categorieën te registreren. Bij aanmelding door onze consulenten hebben we in ons systeem een aantal heel grote categorieën gefilterd. We kunnen daarbinnen verengen en de problematiek uitsplitsen.

3.2.1. Kindproblematiek

Belangrijke reden voor aanmelding bij het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ), betreft de categorieën gezin en opvoeding en het psychosociaal functioneren van het kind en de jongere. Dat zijn de belangrijkste redenen waarom jongeren worden aangemeld in de vrijwillige hulpverlening bij het CBJ.

We zoomen daar even op in. Wanneer we die verschillende categorieën filteren over die verschillende belangrijke redenen, dan merken we dat bijna alle redenen van aanmelding bij het CBJ vallen binnen de categorieën gezin en opvoeding, de pedagogische onmacht, de grote problemen in de relatie tussen de primaire opvoeders, het oppositioneel gedrag van de minderjarige zelf, problemen die zich bij de opvoeder zelf situeren, de instabiele opvoedingssituatie en dergelijke.

De aanmelder kan bij die categorieën verschillende factoren aanstippen. Dat geeft ons een beeld van de complexiteit van de problematiek van die kinderen die bij ons binnenkomen. Wanneer er meer dan vier categorieën aangestipt zijn – waarbij enig voorbehoud moet

worden gemaakt bij het registratie-effect, we zijn niet zeker dat iedereen bij de opstart van het systeem consequent dezelfde criteria gebruikt – dan noemen we de situatie echt problematisch en complex. Meer dan 25 percent van de minderjarigen aangemeld bij het comité, zit met zo'n complexe problematiek.

Wanneer we de gedwongen hulpverlening en de gerechtelijke bijstand vertalen naar diezelfde aanmeldingscategorieën in de vrijwillige jeugdhulpverlening, dan is ook hier gezin en opvoeding, en het psychosociaal functioneren van het kind, nog meer dan in de vrijwillige hulpverlening, determinerend om aangemeld te worden bij de rechtbank. Het weze duidelijk dat de aangegeven problematieken, waar deze bij de vrijwillige hulpverlening werden ingegeven door de aanmelder zelf, deze van de gerechtelijke hulpverlening gebeurde op basis van de vordering.

Als we hier een 'drill-down' doen van die categorieën dan komen we eigenlijk – in een andere volgorde – dezelfde subcategorieën tegen als bij de vrijwillige hulpverlening, met uitzondering van de voorlaatste, namelijk diefstal, een kleine 4 percent. Het is bijzonder eigenaardig dat de complexiteit totaal verschilt bij de vrijwillige hulpverlening. Met meer dan vier subcategorieën aangemeld, komen we maar aan een goede 5 percent van de totale populatie die zich aanmeldt. Er is geen eenduidige verklaring daarvoor. Het enige waar ik me iets bij kan voorstellen, is dat de aanmelding bij de sociale dienst van de jeugdrechtbank gebeurt na kwalificatie door het parket. Vanuit de juridische denkwereld van het parket is het voldoende om één motiveringsgrond aan te reiken. Dat is louter een veronderstelling van mij.

3.2.2. Gezinsproblematiek

We hebben de jongeren doorgelicht. Wie zit er in ons systeem? Wat is hun context? We hebben dat gedaan op basis van een registratie die gebeurt door de thuisbegeleidingsdiensten. Zij kennen de thuissituatie zeer goed en moeten die toch registreren. Het gaat om de registratie van 2600 dossiers. Dat is een behoorlijk representatief staal. In meer dan 57 percent van deze gezinnen doen zich financiële problemen voor. Daar vallen verschillende categorieën onder. 35 percent kampt met problemen van huishoudelijke organisatie. Zo stelt men onder meer vast: gebrek aan hygiëne, aan verzorging, aan een vast dagritme.

De volgende dia toont de problemen op het vlak van contact met derden: met de school, de politie, huiseigenaar, buren. Dat aandeel bedraagt 66 percent. Zit het gezin in nog een ander hulpverleningscircuit, dan stijgt dat tot 70 percent.

3.2.3. Problematiek van andere sectoren

Wat zich aandient, is vaak sectoroverstijgend en -overschrijdend. Er zijn duidelijk geregistreerde linken met andere sectoren. De aanmelding bij het comité en bij de rechtbank gebeurt op doorverwijzing van andere professionele hulpverleners. We hebben op vorige dia's (17 en 18) al gezien dat de link daar al aanwezig is. Er is een groot deel professionele aanmelders overheen de sectoren.

Op dia 19 hebben we gezien dat een groot aantal dossiers die aangemeld worden bij het comité in de vrijwillige hulpverlening, geen gevolg krijgen in een maatregel binnen de hulpverlening. Zij worden door het comité doorverwezen naar andere sectoren vooraleer er een case-onderzoek gebeurt. Dat waren meer dan duizend dossiers op tienduizend vorig jaar.

Wanneer het dossier bij het comité is, er een case-onderzoek is geweest en men beslist heeft dat er een maatregel bijzondere jeugdzorg nodig is, dan zien we dat de effectieve plaatsing

in een groot aantal gevallen ook een doorverwijzing is naar andere sectoren. Meer dan 4 percent van de cases is een doorverwijzing naar het VAPH, meer dan 2 percent naar voorzieningen van Kind en Gezin. Als we scholen en schoolinternaten samen nemen, dan komen we op meer dan 3 percent.

Ik wil dit even vergelijken met de reguliere plaatsingen in de bijzondere jeugdzorg. Met uitzondering van de pleegplaatsingen en de plaatsingen in residentiële begeleidingstehuizen, waar we op meer dan 10 percent komen, zijn dit cijfers die binnen het globale concept van hulpverlening binnen de bijzondere jeugdzorg hun plaats vinden. Dit zijn geen uitzonderlijke plaatsingen, maar de plaatsingen naar andere sectoren zijn wel degelijk zeer regulier in ons optreden.

We kunnen vaststellingen doen over de jongeren, over hun problematiek en over de gezinnen. De vaststelling is dat de problematiek die zich aandient in de bijzondere jeugdzorg, vooral en bijna uitsluitend een problematiek is die gelinkt is aan gezin en opvoeding, en aan het psychosociaal functioneren van de jongere. Het is vaak een combinatie van vele problemen samen, van meerdere aandachtspunten, van een weinig eenduidige problematiek. Er is vaak een problematiek over de sectoren heen.

Ik verwijs ook naar een aantal onderzoeken die die tendenzen misschien nog scherper duiden dan de cijfers. Ik ga er niet verder op in.

4. Mogelijke verklaringen voor instroomcijfers

4.1. Vaststellingen

Mogelijke verklaringen zoeken we voornamelijk in maatschappelijke evoluties en tendenzen. We steunen dat op een aantal wetenschappelijke onderzoeken. Ik heb ook in de uiteenzetting van de heer Bursens gemerkt dat het parallellisme met zijn analyse heel duidelijk aanwezig is.

4.2. Maatschappelijke evolutieslverklaringen

De veranderende samenleving, kansarmoede, multiculturaliteit, gezinssamenstelling, een betere signalering en detectering, en medicalisering zijn allemaal redenen die niet door ons worden aangereikt, maar die in meerdere wetenschappelijke onderzoeken naar voren komen als determinerende factoren die de hulpvraag steeds groter maken. Ik ga hier snel over omdat ik denk dat er nog experten zullen komen die die stellingen nader zullen verduidelijken.

Ik blijf toch even stilstaan omdat we hier en daar hebben getracht deze cijfers te toetsen aan die gegevens die we zelf hebben verzameld. Bijvoorbeeld voor de veranderende samenleving hebben we een analyse gemaakt op basis van de studies van professor Lammertyn en mevrouw Eva Nouwen. Het zijn twee verschillende studies. Als we de veranderende samenleving afzetten tegen de cijfers die we uit de registratie bij de thuisbegeleidingsdiensten hebben verzameld, zien we dat, na analyse van de dagbesteding van de moeder, er 40 percent van de moeders werkt in de gevallen waar wij hulpverlening bieden. In 42 percent van die gezinnen doet de moeder het huishouden. In 14 percent van de gevallen is er geen gestructureerde dagindeling. Ik wil het even afzetten tegen de generieke maatschappelijke problematiek die vanuit wetenschappelijk oogpunt is gedefinieerd.

Kansarmoede is een tweede facet. De cijfers zijn gebaseerd op de rapporten die Kind en Gezin u zal aanleveren. Hoe zien we dat zelf in onze hulpverlening? Ik gebruik opnieuw hetzelfde onderzoeksmateriaal van de thuisbegeleidingsdiensten. Ik bekijk de inkomstenbronnen bij de 2600 gezinnen waar wij aanwezig zijn. 62 percent heeft één enkele inkomstenbron uit arbeid. 50 percent leeft van een vervangingsinkomen. 21 percent heeft een

alimentatie. Bijna 60 percent zegt dat men financiële problemen heeft: men leeft met een beperkt inkomen, men heeft zware schulden enzovoort.

Wanneer we de gegevens over multiculturaliteit toepassen op het generieke systeem DOMINO, dan zien we geen significante gegevens. 90 percent van de minderjarigen die wij registreren, is geboren in België. Ik voeg er een recente studie van de Universiteit Antwerpen bij, die weliswaar een beperkte steekproef inhoudt. Ik wil wel benadrukken dat het hier gaat over 142 cases, wat zeer relatief is. Het gaat om 142 nieuwe dossiers in 2009 in de provincie Antwerpen, voornamelijk bij het gerechtelijk arrondissement Antwerpen maar ook bij het comité Antwerpen. Men mag dit niet veralgemenen, maar het is toch wel een signaal dat bij instroomdossiers in het comité er 13 percent dossiers zijn waarvan de moeder van vreemde origine is. Bij de rechtbank – gedwongen hulpverlening – overstijgt het aantal dossiers zelfs 30 percent. Percentages zijn vlug gewijzigd. Het gaat over een grootstad. Het is een beperkt onderzoek, maar we willen dit wel nauwgezet monitoren.

Gezinssamenstelling is een vierde factor die vanuit verscheidene wetenschappelijke onderzoeken wordt aangereikt. Als we dit doorvertalen op het DOMINO-systeem, dan zien we dat 18 percent van de minderjarigen nog bij de beide ouders woont. 26 percent woont bij een alleenstaande moeder. Het totaal aantal samenwonenden, in welke vorm dan ook, bedraagt 70 percent. Dat betekent dat bij andere – alle andere situaties die men zich kan voorstellen – bijna 31 percent thuishoort.

Ten slotte zijn er nog de signalering en medicalisering die sterk toenemen. Daarover heeft collega Bursens het ook reeds gehad. Ik sluit me daarbij aan.

4.3. Verklaringen

Mevrouw Eva Nouwen is aan het doctoreren over het profiel van de instroom in de bijzondere jeugdzorg. Zij heeft voor ons een aantal verklaringen opgelijst die sterk aansluiten bij wat ik daarnet heb gezegd.

4.4. Conclusies

De maatschappelijke vaststellingen beïnvloeden dus de instroom in de jeugdzorg, maar ook de problematiek van de doelgroep in de bijzondere jeugdzorg. Multiculturaliteit, kansarmoede, gezinssamenstelling hebben wel degelijk hun invloed.

5. Initiatieven en acties

5.1. Ingrijpen op instroomprocessen

Ik ga afsluiten met te zeggen wat er op dit ogenblik rond deze problematiek gebeurt. Wij trachten met het agentschap zelf een aantal acties te ontwikkelen waarbij we ingrijpen op deze instroomprocessen. Wij trachten het centraal wachtbeheer goed te monitoren. Wij focussen op integrale jeugdhulp: versterken van de eerste lijn, van de rechtstreekse toegang. We positioneren bijzondere jeugdzorg als tweedelijnshulp, niet als eerstelijnshulp. Geen directe aanmelding meer. De eerste aanmeldingen moeten gebeuren in de eerstelijnszorg en mogen pas in een tweede lijn bij de bijzondere jeugdzorg terechtkomen.

Ik wil ook even wijzen op een zeer beperkt experiment van positieve heroriëntering in Kortrijk. We willen dit volgend jaar uitbreiden in Vlaanderen. Aan 60 percent van de instroomdossiers bij het comité wordt momenteel geen gevolg gegeven, aan 40 percent wel. 40 percent van de dossiers leidt dus naar een maatregel. Dit project van zeer korte intensieve begeleiding onmiddellijk bij aanmelding heeft de intentie om naar 20 percent in plaats van 40 percent te evolueren. In Kortrijk heeft dit succes. We halen die cijfers. We trachten dit experiment nu ook naar andere contexten uit te breiden.

5.2. Tijdig en gepaste zorg op maat

We trachten ook in te grijpen op het zorgtraject: gepaste zorg op maat, flexibilisering, het multifunctionele centrum. We streven naar veel meer differentiatie in thuisbegeleiding: korte thuisbegeleidingstrajecten, intensieve trajecten, pleegzorgtrajecten die niet generiek maar heel erg toegespitst zijn op de problematiek van de minderjarige. We hebben uitstroominitiatieven uit de gemeenschapsinstellingen die ervoor zorgen dat ook die jongeren een naadloos traject krijgen.

5.3. Samenwerkingsinitiatieven

Het gaat vooral over een problematiek die zich over verschillende sectoren uitstrekt. Ik wijs op de contacten met de CLB's. Hoe komt het dat aanmelding door het CLB niet steeds wordt opgenomen door het comité? Is er een verkeerd begrip? Is er een foute definitie? Hiervoor hebben we samenwerkingstrajecten afgelegd waarbij we heel duidelijk de problematiek hebben uitgesplitst zodat we veel nauwer kunnen samenwerken en zodat er netwerkfiches over de jongeren worden opgesteld.

Ook inzake geestelijke gezondheidszorg is er een nauwe samenwerking met in- en outreachteams in de gemeenschapsinstellingen. Er zijn in elke regio ook contactpersonen die de link leggen met de centra voor geestelijke gezondheidszorg. Ik kan niet onderstrepen hoe belangrijk de netwerken Integrale Jeugdhulp zijn. Ik sluit me aan bij initiatieven die daarnet door de heer Bursens van het VAPH zijn gesignaleerd.

6. Besluit

Het besluit is dat de stijgende instroom een internationale trend is, deels maatschappelijk verklaarbaar, waarbij Vlaanderen in die trend mainstream is met de meeste Europese landen. De problematiek die we zien, kennen en herkennen, vraagt vaak een specifiek zorgaanbod. Zijn er wel twee identieke zorgvragen? Zelfs een jongedeliquentenproblematiek, diefstal of geweld, vraagt vaak een specifieke aanpak.

Er zijn maatschappelijk een aantal tendenzen: kansarmoede, het integratiebeleid, migratie, de schoolproblematiek van de jongeren die vaak aanleiding geeft tot instroom in de jeugdzorg. We moeten absoluut investeren in vroege zorg, in snelle zorg en bijstand, in eerstelijnszorg. Integrale Jeugdhulp investeert er in om de eerstelijnszorg – het CLB, het CAW, het centrum voor geestelijke gezondheidszorg – te versterken zodat er een vroege detectie en een snelle opname van de zorg kan gebeuren. Bijzondere jeugdzorg moet absoluut tweedelijnszorg worden. Dat is ook de piste die we met Integrale Jeugdhulp bewandelen.

Gezien de multicomplexiteit van de problematiek kunnen we de zorgvraag niet meer in hokjes onderbrengen. De afbakening van de doelgroep wordt steeds onmogelijker. We moeten intrasectoraal, binnen elke entiteit, een oplossing voor deze complexiteit zoeken. We moeten raakvlakken met de verschillende vormen van hulp zoeken. We moeten intersectoraal de integrale jeugdhulp uitbreiden.

Dit laatste punt is een vurig pleidooi dat ik hier wil houden. Ondanks alle signalen in verband met de vroegdetectie, ondanks de aanpak van de maatschappelijke problemen en ondanks de versterking van de eerstelijnszorg moeten we de jongere waarbij een problematiek is gesignaleerd en die in de bijzondere jeugdzorg thuishoort, absoluut noodzakelijk en dringend hulp en bijstand aanbieden. We moeten die zorg uitbreiden.

IV. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Mieke Vogels: Ik ben zeer blij dat er eindelijk cijfergegevens over de bijzondere jeugdzorg zijn. Hier is lang aan getrokken en gesleurd. Ik ben in elk geval blij dat het DOMINO-concept eindelijk vruchten begint af te werpen.

Ik vind het boeiend dat de cijfergegevens ook vanuit een internationaal perspectief zijn opgesteld. Ik vind dit een grote meerwaarde. We zien nu dat we niet te erg moeten panikeren. Dit ontslaat ons natuurlijk niet van de taak maatregelen te nemen. Vlaanderen wil op elk vlak de beste zijn. Dit mag niet enkel op economische aangelegenheden slaan. We moeten ook op welzijnsvlak de beste worden.

In zijn besluit heeft de heer Van Mulders verklaard dat vroegdetectie ten aanzien van kinderen met problemen zeer belangrijk is. Vooral de instroom van jonge kinderen neemt nog steeds toe. Dit is een beangstigende vaststelling. Vroegdetectie en een snel ingrijpen zijn dan ook zeer belangrijk. Dit is trouwens een van de principes van de integrale jeugdhulp.

Ik zie echter ook dat met een hoog percentage, 60 percent, van de aanmeldingen bij de comités bijzondere jeugdzorg eigenlijk niets gebeurt. Ik kan me niet voorstellen dat er in verband met 60 percent van de aanmeldingen geen probleem is. Misschien zijn die problemen nog niet rijp en kunnen ze binnen de bijzondere jeugdzorg nog niet worden aangepakt. Het is echter belangrijk dat er iets mee gebeurt. Ik vraag me af of de heer Van Mulders daar zicht op heeft.

Ik wil zelfs nog een stapje verder gaan. Ik vrees echter dat dit waarschijnlijk niet uit de beschikbare cijfers kan worden afgeleid. Komen die mensen die ooit zijn aangemeld en afgewezen, ooit nog terug? Deze vraag is waarschijnlijk te ingewikkeld om uit die cijfers te halen.

Mijn volgende opmerking betreft het verschil tussen de jeugdrechtbanken in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. De verhouding tussen POS'ers en MOF'ers wordt stilaan rechtgetrokken. De verklaring is allicht het zogenaamde decreet-Ceysens. Vroeger moest het parket voor een dossier kon worden geopend per definitie naar het comité bijzondere jeugdzorg doorverwijzen. Die regel is geschrapt. Hierdoor is de toegang tot de sociale dienst van de jeugdrechtbank en tot de jeugdrechter in POS-gevallen gedeeltelijk verkleind.

Is de evolutie ten gevolge van het decreet-Ceysens door het agentschap geëvalueerd? Zo ja, wat zijn de conclusies? Moeten we niet proberen in Vlaanderen meer dossiers bij het comité bijzondere jeugdzorg in plaats van bij de jeugdrechter te krijgen? Moeten we niet trachten tot meer vrijwillige in plaats van gedwongen hulpverlening te komen?

Mevrouw Katrien Schryvers: Ik wil de heer Van Mulders danken voor de grote hoeveelheid cijfermateriaal die we hebben ontvangen en voor zijn aanzet om bepaalde zaken te duiden.

Ik sluit me in de eerste plaats aan bij mevrouw Vogels. Het is goed dat bepaalde gegevens in een internationale context worden geplaatst. In die internationale context valt een stijging waar te nemen. Vlaanderen behoort op dit vlak tot de mainstream. Het is goed dat we bepaalde zaken hier kunnen relativeren. Dit mag ons echter niet geruststellen. We moeten de ambitie hebben in te grijpen en niet in de middenmoot te blijven zitten. We moeten die tendens proberen om te keren.

We zien dat de uitstroom in de periode 2008-2009 groter dan de instroom is. Kan de heer Van Mulders dit even duiden? Er is namelijk een globale stijging van het aantal jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Het is me opgevallen dat de pleegzorg in de meeste Europese landen veruit de meest frequente vorm van jeugdzorg vormt. In Vlaanderen is dat absoluut niet het geval. Met minder dan 35 percent bengelen we aan de staart. De minister heeft verklaard dat er op dat vlak nog mogelijkheden zijn. We zouden meer gezinnen moeten kunnen aanspreken. Dit

geldt zeker voor de leeftijdscategorie tussen 0 en 6 jaar. We hebben net vernomen dat 40 percent van de kinderen in de jeugdzorg jonger dan 12 jaar is. De categorie van de 0 tot 6-jarigen vormt dan ook een behoorlijk grote groep.

Om dit te kunnen kaderen, is het belangrijk de ervaringen in andere landen te kennen. We moeten weten welk effect pleegzorg heeft. Ik vraag me af of we cijfergegevens kunnen krijgen waaruit blijkt dat een kind dat in de pleegzorg in plaats van in een andere hulpverleningsvorm is terechtgekomen, later meer kansen heeft om op een gewone manier op te groeien.

De heer Van Mulders heeft naar een genderevolutie verwezen. Hij heeft het zelfs over een genderrevolutie. Onze commissie bestaat voornamelijk uit vrouwelijke volksvertegenwoordigers. De cijfers zijn significant, maar ik kan ze moeilijk duiden. We hebben immers geen vergelijking met de cijfers voor een doorsnee gezin in Vlaanderen gekregen. Volgens de heer Van Mulders heeft respectievelijk 40 en 42 percent van de jongeren in een probleemsituatie een werkende moeder en een thuisblijvende moeder. Hoe zit het in een doorsnee gezin? Dit lijkt me belangrijk om alles op de juiste manier te kunnen interpreteren.

De heer John Crombez: Ik sluit me niet helemaal bij de twee vorige sprekers aan. Wat de internationale context betreft, is het interessant te zien wat er in het buitenland gebeurt. Dat doet echter geen afbreuk aan onze eigen vraagstelling. Ik ben het niet helemaal oneens met wat is gezegd, maar eigenlijk gaat het allemaal wat verder dan dat.

Mijn eerste vraag heeft betrekking op de cijfers. Ik snap iets niet over de aanmeldingen waarbij POS'ers en MOF'ers worden opgesplitst. Op twee slides wordt een onderscheid gemaakt. In de periode 2005-2008 lopen die aantallen in de tienduizenden. Ik zou daar graag wat meer verduidelijking over krijgen.

Volgens de heer Van Mulders is de maatschappelijke evolutie hier al gedeeltelijk geschetst. Dit is echter bijzonder moeilijk. De voorbije vijftien jaar zijn veel pogingen ondernomen om de link met de maatschappelijke evolutie te leggen. De vroegdetectie en de detectie op zich zijn verbeterd. Ik zou het geheel van de cijfers nog eens moeten bekijken. Ik denk dat we nog veel bijkomende vragen over die cijfers zouden kunnen stellen. Dit zou een en ander kunnen verduidelijken.

Een element gaat misschien iets verder. Het is hier eigenlijk al ter sprake gekomen. Het gaat niet enkel om de maatschappelijke evolutie en om de detectie. Het gaat ook om de evolutie binnen de zorgverstrekking zelf. Beide sprekers hebben naar de huidige integrale werking van de sector verwezen. Die aanpak heeft zeker voordelen. Zoals de heer Van Mulders in zijn conclusies heeft benadrukt, is de specificiteit van de aangeboden zorg echter ook bijzonder belangrijk.

Het komt er opnieuw op neer dat de trajecten die de kinderen en de jongeren worden aangeboden, van bijzonder belang zijn. Mijn vraag heeft betrekking op een analyse van de orde van grootte van deze groep. Zit een aantal jongeren niet te lang in de bijzondere jeugdzorg? Dat klinkt misschien als een rare vraag. Het komt erop neer dat zorgverstrekkers veeleer de neiging hebben in een zwaardere vorm van zorg te vervallen, dan de context te gebruiken om tot een betere situatie te komen.

Ik stel het misschien wat scherp. Het gaat me om alle gegevens die ertoe zouden kunnen leiden binnen de zorg naar specifieke trajecten te gaan. Waar gaat het binnen de zorg heen? In welke mate is er sprake van gecombineerde problematieken? Uit de statistieken over het aantal probleemmeldingen per individu blijkt dat er veel gecombineerde problematieken zijn. In hoeverre wordt hier door middel van een gecombineerd zorgaanbod in

het traject een antwoord op gegeven? In welke mate kan dit met het bestaande zorgaanbod worden vereenzelvigd?

Ik zou hier graag wat cijfers over krijgen. Ik besef dat dit niet evident is. Alle beschikbare gegevens hierover lijken me bijzonder interessant. De sterke groei van die groep zou misschien gedeeltelijk een gevolg van het aanbod bij een bepaalde zorgproblematiek kunnen zijn.

Mevrouw Marijke Dillen: Mijnheer Van Mulders, ik wil u eveneens heel hartelijk danken voor uw uitvoerige uiteenzetting. U hebt een aantal belangrijke, maar tegelijk toch ook wel angstaanjagende vaststellingen gedaan over deze problematiek. Het staat duidelijk vast dat gezin en opvoeding belangrijke oorzaken zijn. Moeilijker wordt het als u vaststelt dat de problematiek eigenlijk weinig eenduidig is. Dat maakt het immers moeilijk om oplossingen te bieden. U hebt het ook gehad over het zwaarder worden van de problematiek en over de multiproblematiek. Ik ben het eens met de opmerking van de heer Crombez over de vergelijking die u hebt gemaakt met het buitenland: het is niet omdat blijkt dat de POS-situaties wereldwijd toenemen, dat we in Vlaanderen moeten stilzitten. Integendeel, we moeten daar een absolute prioriteit van maken.

Op bladzijde 33 van uw nota stelt u dat Jongerenwelzijn geen impact heeft op de stijgende instroom, nadat u al die vaststellingen met zeer nuttige cijfers hebt geïllustreerd. Dat verontrust me enigszins. Ik ga niet beweren dat u moet zorgen voor de oplossing. Dat hoort u me helemaal niet zeggen. Het is een zeer ingewikkelde problematiek, waarvoor heel veel actoren in onze samenleving, ook de politieke, een belangrijke verantwoordelijkheid hebben, maar ik vind het iets te gemakkelijk eenvoudigweg te zeggen dat u geen impact hebt op de stijgende instroom. Integendeel, u kunt een belangrijke opdracht hebben wat het ingrijpen op die instroomprocessen betreft. Het is wat jammer dat dit op het einde zo vluchtig aan bod is gekomen. Het is belangrijk dat uw agentschap meer inzet op die verschillende factoren die op de slides werden toegelicht.

U geeft een heel overzicht van samenwerkingsinitiatieven, met het onderwijs, de CLB's, de geestelijke gezondheidszorg enzovoort. Ook op dat vlak zou er heel veel kunnen gebeuren om mee te werken aan een daling van de instroom. U hebt uitvoerige cijfers gegeven. Die zijn zeer belangrijk. Het is wat te veel om op korte tijd te verwerken. Net als de vorige sprekers zal ik me daar de volgende weken meer in verdiepen. Het lijkt me echter ook zeer nuttig dat het Agentschap Jongerenwelzijn hier meer toelichting zou geven, in een eventuele volgende hoorzitting, over de manier waarop die samenwerkingsinitiatieven worden uitgewerkt en gerealiseerd, in samenspraak met de diverse hier opgesomde actoren. Voorzitter, dat is meteen een oproep tot u.

Mijnheer Van Mulders, met betrekking tot het ingrijpen op de instroomprocessen hebt u kort een aantal initiatieven toegelicht, maar het lijkt me belangrijk daar meer toelichting bij te kunnen krijgen. Dat is immers heel belangrijk voor de doelstellingen en de besluitvorming van deze commissie. Ik zou dus willen vragen dat daarvoor toch nog eens een moment wordt vrijgemaakt.

Op bladzijde 26 verwijst u naar parketbeslissingen over MOF-dossiers. Daaruit blijkt dat een kleine 70 percent zonder gevolg wordt gerangschikt. U hebt gezegd dat het mogelijk is cijfers per gerechtelijk arrondissement te geven. Ik zou u dankbaar zijn, mocht u die willen bezorgen. U hebt bij de toelichting immers opgemerkt dat in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen opvallend veel minder dossiers zonder gevolg worden geklasseerd dan in andere arrondissementen. Dat lijkt me niet zo heel verbazingwekkend. Een stad als Antwerpen, en ik vermoed dat dit bijvoorbeeld ook zal gelden voor Gent, wordt meer geconfronteerd met de grootstedelijke problematiek. De criminaliteit is er helaas hoger dan in meer landelijke gebieden. Dan gaat het niet alleen over de volwassenencriminaliteit, maar ook over misdadige feiten gepleegd door jongeren. Het lijkt me dan ook vrij logisch

dat, als een gerechtelijk arrondissement wordt geconfronteerd met meer misdaden, het wordt verplicht daar veel harder tegen in te gaan, ook enigszins om onze samenleving te beschermen. Daarom gaat men in veel meer van die dossiers tot vervolging over.

Als advocaat behandel ik nogal wat dossiers voor de rechtbank. Ik heb heel veel bewondering voor de manier waarop jeugdrechters die jongeren aanpakken. Ik heb het dan wel over Antwerpen. Ik heb geen ervaring op dit vlak met andere arrondissementen. Al gaat het zogezegd maar over relatief kleine feiten als we ze vergelijken met de totaliteit van criminele zaken, als de jongeren die voor een eerste maal iets hebben misdaan, heel kordaat worden aangepakt, als men hen bij wijze van spreken eens heel goed uitkaffert en hen wijst op wat ze hebben gedaan, dan maakt dat soms een heel grote indruk op die jongeren. Ze zijn vaak totaal van de kaart als ze buitenkomen. Daarom vind ik het toch wel erg belangrijk dat men dat niet zomaar wegwuift: hoe klein de zaak ook is, de jongere moet echt worden gewezen op zijn verantwoordelijkheid. Ik zou dus graag die cijfers hebben.

We kennen de in- en de uitstroom, maar ik vrees dat een aantal dossiers die worden gesloten, naderhand opnieuw opduiken. Kunt u daar meer uitleg bij geven?

Op bladzijde 36 hebt u een aantal van de meest gesignaleerde problemen opgesomd wat de kindproblematiek betreft. U hebt erop gewezen dat een aantal factoren niet in hoofdzaak terugkomen. U hebt onder meer verwezen naar het middelengebruik. U hebt gesteld dat u daarop later zou terugkomen, maar tenzij ik even verstrooid ben geweest, heb ik daar daarna niets meer van gehoord. Zijn er nog andere niet onbelangrijke factoren die terugkomen? Ik neem aan dat het dan niet alleen gaat over dat middelengebruik. Daarover had ik toch ook graag wat meer uitleg gekregen.

Op bladzijde 53 hebt u het over de maatschappelijke evolutie. U geeft een overzicht van de verschillende mogelijke dagbestedingen van de moeder. Zo blijkt 14 percent van de moeders geen gestructureerde dagbesteding te hebben. Dat is niet weinig. Kunt u daar wat meer uitleg over geven? U maakt een onderscheid tussen werkende en thuisblijvende moeders en geeft nog een aantal andere categorieën. Dat is heel beperkt.

Met betrekking tot de gezinssamenstelling en de woonsituatie stelt u dat er in 69,09 percent van de gevallen sprake is van samenwonen in een of andere vorm. De andere situaties behelzen dus ongeveer 30 percent. Kunt u wat meer uitleg geven over de samenstelling van die 30 percent?

Mevrouw Schryvers heeft het al opgemerkt: als we dan toch vergelijken met het buitenland, valt het op dat daar veel meer aandacht wordt besteed aan pleegzorg. We moeten vaststellen dat Vlaanderen zeer slecht scoort op het vlak van pleegzorg, terwijl het bij de beleidsmakers – zo heb ik het althans begrepen – toch al langer de bedoeling is om, zeker bij jongere kinderen, absolute voorrang te geven aan die pleegzorg. Ik ben daar trouwens ook een fervent voorstander van, en dat niet alleen voor jongere kinderen, maar voor zo veel mogelijk kinderen. Kunnen er lessen worden getrokken uit de situatie in het buitenland? Hebt u gegevens over de resultaten? Blijken die jongeren in het buitenland naderhand meer kans op een beter leven te hebben? Ik weet niet of u daar cijfers over hebt.

De voorzitter: Mevrouw Dillen, we kunnen die cijfers laten toevoegen aan het verslag, of via het dossier op het intranet. We zullen zeker en vast met het agentschap bekijken hoe dat erop kan worden gezet of aan het verslag toegevoegd.

In wat u voorstelt met betrekking tot de sprekers, is al deels voorzien. We komen daar nog op terug tijdens de regeling van de werkzaamheden.

De heer Stefaan Van Mulders: Ik zal trachten de vragen chronologisch door te nemen. Dan kom ik onderweg wel andere vraagstellers tegen.

Mevrouw Vogels had het over de vroegdetectie. Ze vroeg wat er gebeurt met die 60 percent van de gevallen aangemeld bij het comité. Gebeurt daar niets meer mee? Er vindt een ernstige inschatting plaats, door een team van consulenten, over de vraag of ze te maken hebben met een problematische situatie die vergt dat ze ingrijpen in die particuliere gezinssituatie, wat toch wel een vrij ingrijpende beslissing is. Ik benadruk dat het gaat over een team van consulenten. Er blijkt dat bij het merendeel van die beslissingen de voorstellen niet grondig genoeg zijn om ermee door te gaan. Dat cijfer maakt me niet ongerust. Ik zie immers dat het parket, dat een andere instantie is en onafhankelijk is ten opzichte van onze jeugdhulpverleners, eigenlijk vrij vaak tot dezelfde conclusie komt. Met veel van die dossiers gebeurt er wel iets. We zijn ervan overtuigd dat een aantal van die dossiers in eerste instantie opnieuw hun plaats moeten vinden in de eerstelijnshulp. Ik verwijs naar die samenwerkingsverbanden die we opstarten met CLB's, met de centra voor geestelijke gezondheidszorg en dergelijke meer. Maar ook omdat de aanmelder zelf heel vaak een professioneel hulpverlener is, zien we dat daar inderdaad verder iets mee gebeurt.

Ik moet eigenlijk het antwoord schuldig blijven op de vraag wat er concreet gebeurt. Bij dergelijke dossiers wordt er immers geen trajectdossier gemaakt. We vinden dat in onze systemen niet terug. Op de vraag of we die later terugzien, kan ik niet antwoorden. Wel zou ik kunnen nagaan of jonge kinderen die een bepaald traject volgen, bij het onderbreken van de hulpverlening vaak terugkeren. Ik kan momenteel echter in het systeem niet traceren of iemand die is aangemeld en waarover het comité in eerste instantie heeft geoordeeld dat er onvoldoende grond was om een maatregel te nemen, later dan toch terugkomt. Daarop moet ik u het antwoord schuldig blijven.

Het is zo dat 10 percent van die dossiers sowieso naar andere sectoren gaan.

Wat is de verklaring van die verhouding POS-MOF bij de parketten en het feit dat men in Vlaanderen minder POS- en meer MOF-maatregelen heeft? Is er een relatie met het decreet-Ceysens? Ik denk dat er inderdaad een mogelijke verklaring zou kunnen bestaan in die osmose tussen de vrijwilligheid en de gedwongenheid. Een tijdje geleden hebben we een beperkte evaluatie gemaakt van het decreet-Ceysens. Ik moet die opnieuw opduikelen. Ik weet dat het eigenlijk qua omvang, qua aantal dossiers niet zeer indrukwekkend is. Het zou niet direct een aantoonbare invloed hebben op de houding van het parket daartegenover. Dat is mijn inschatting, maar ik zou het opnieuw moeten opduikelen.

Mevrouw Mieke Vogels: Omdat het een beetje verband houdt met de workload van de sociale dienst van de jeugdrechtbank versus de workload van de sociale dienst van het comité. Op het terrein hoor ik toch dat er bij het comité veel minder dossiers zijn in vergelijking met vroeger, terwijl men bij de jeugdrechtbank eigenlijk verzuipt in het werk. Dat is wat ik in Antwerpen verneem.

De heer Stefaan Van Mulders: U mag dat doortrekken naar heel Vlaanderen. Het klopt absoluut dat de werklast op de sociale diensten bij de rechtbanken hoger ligt. Vaak heeft dat met het parketbeleid te maken.

Ik wil even anticiperen op een vraag van mevrouw Dillen. Hebben wij invloed op de instroom? Kunnen we daaraan iets doen? Wat de gedwongen hulpverlening betreft, hebben we daar uiteraard geen invloed op. We hebben professor Put daar wel eens een onderzoek over laten doen. Het is echter een federale materie, het gaat om de onafhankelijkheid van de magistratuur. Het is het parketbeleid: wat vindt men prioritair? Wat stuurt men door? Wat seponeert men? Dat valt volledig buiten onze invloedssfeer. Er zijn natuurlijk wel andere facetten waar we wel op trachten in te spelen. Ik ga daar straks even op in.

Mevrouw Schryvers, u vraagt hoe we tot die globale stijging van het aantal dossiers komen. Het aantal doorlopende dossiers blijft alsmaar toenemen. Ik heb het dan over dossiers die onderbroken worden in de loop van het jaar, dossiers die een tijdelijke maatregel kennen. We grijpen meer en meer naar afgebakende trajecten. Dat is een politiek die we voeren. We trachten hulpverlening te passen in zeer duidelijke, afgesproken trajecten, zodat het ook voor de hulpvrager duidelijk is in welk soort traject hij of zij verzeild raakt. We willen ook veel meer resultaten boeken. Dat soort van fenomenen, het feit dat men start met een traject en het ook afwerkt binnen een jaar, maakt dat er veel meer dossiers in omloop zijn en dat het totale volume op dit ogenblik blijft stijgen. We zijn bijzonder benieuwd om te zien of die trend voor het eerst aanhoudt. Dat zou natuurlijk bijzonder significant zijn. Maar er is nog maar een eerste registratie. We moeten zien waar we landen in de jaren die volgen.

Een aantal vraagstellers had bijzondere aandacht voor het fenomeen van de pleegzorg. De pleegzorg in Europa is vaak in vele landen meer gebruikelijk dan hier. Pleegzorgvormen op zich zijn vaak heel verschillend. Ik zal één voorbeeld aanhalen. Ik geef het onder alle voorbehoud. Het is iets dat iemand me verteld heeft. In Zweden zijn er voor 70 percent pleegzorgplaatsingen. Men heeft er twee systemen. Ofwel plaatst men residentieel, uit huis, ofwel doet men aan pleegzorg. Die pleegzorg is dan nog vaak professioneel: het is een gezinssituatie maar men krijgt een aanzienlijke vergoeding om ook professionele hulp in te schakelen.

De vorm an sich is niet vergelijkbaar. Ik merk dat wij in onze hulpverleningstrajecten met thuisbegeleiding, begeleid zelfstandig wonen en crisishulp aan huis, trajecten ontwikkelen die heel moeilijk een vergelijking vinden in andere landen. De vaststelling blijft dat we steeds meer moeten investeren in pleegzorg. Dat is niet alleen onze overtuiging, maar ook die van de minister en van u allen. Er lopen trajecten om vooral jonge kinderen, maar ook anderen, steeds meer naar pleegzorg toe te leiden. Dat is geen alleenzaligmakende oplossing, maar het is zeker en vast een oplossing voor een bepaald aantal minderjarigen. We moeten daar absoluut meer werk van maken. Dat gebeurt ondertussen. Een generiek Pleegzorgdecreet, met de samensmelting van de pleegzorgpunten in elke regio, het gezamenlijk vormingsaanbod en de gezamenlijke begeleiding en detectie van gezinnen, moet ervoor zorgen dat we daar winst maken op relatief korte termijn.

Wat betreft de effecten van pleegzorg in verhouding tot het buitenland, moet ik absoluut het antwoord schuldig blijven. Zeker wat de effecten in het buitenland betreft, heb ik geen significante cijfers. We hebben een goede maand geleden in Leuven een internationaal pleegzorgcongres georganiseerd. Daar waren internationale sprekers aanwezig. Ik verbind me ertoe dat ik daar mijn oor te luisteren zal leggen om te zien of men niet verder kan inzoomen op de specifieke vraag die u stelt.

Er was de vraag naar de positie van de gezinssamenstelling en wat mevrouw Schryvers de genderrevolutie noemde, en dit te positioneren ten opzichte van het doorsnee gezin. Ik moet u hiervoor naar de onderzoeker zelf doorverwijzen. Ik ben er zeker van dat in de studie van professor Lammertyn, waar we voor een groot deel onze mosterd hebben gehaald, wel degelijk die doorsnee gezinssituatie in Vlaanderen is bestudeerd en dat van daaruit de afzetting ten opzichte van de gegevens die wij voorstellen, wel mogelijk is. Ik denk dat hij dat beter kan duiden dan ikzelf.

Mevrouw Dillen heeft gewezen op de weinige eenduidigheid in de problematiek, de multiproblematiek die zich aandient en ze stelt de vraag hoe het zorgaanbod zich daar tegenover positioneert. Het is een heel moeilijke vraag om te beantwoorden. Ik denk dat we steeds meer moeten evolueren naar multifunctionaliteit in elke sector, multifunctionaliteit in de gehandicaptenzorg en multifunctionaliteit in de bijzondere jeugdzorg. Daar moeten we absoluut naartoe. Het is heel moeilijk om te werken, gefocust op een zeer strikt afge-

bakend doelpubliek en te zeggen dat je alleen maar dit soort van jongeren met dit soort van problematiek en jonger dan die leeftijd, kunt behandelen. Die piste moeten we in de toekomst meer verlaten.

Is dat zorgaanbod dan terug te vinden in één zorgvoorziening? Ik ben er bijna van overtuigd dat ik daar neen op moet antwoorden. Ook daar moet die aanpak verspreid worden over verschillende expertisecentra. Ik denk dat we dat in het kader van de integrale jeugdzorg bij de uitbouw van de knelpuntdossiers op dit ogenblik echt trachten op poten te zetten en dat we zowel psychiatrie, geestelijke gezondheidszorg, VAPH, wijzelf en onderwijsinstellingen samenbrengen om een gepast hulpaanbod te smeden. Een heel specifiek en een eenduidig antwoord geven, is voor mij moeilijk. Ik kan u alleen de tendenzen geven.

In de bijzondere jeugdzorg zijn wij volop aan het investeren in wat we multifunctionele centra noemen. We hebben die de laatste jaren uitgebreid tot er nu in heel Vlaanderen een capaciteit van meer dan 700 is in die centra. Die gaan van thuisbegeleiding, over kortdurende ingrepen, naar residentiële vormen en dergelijke meer, met een uitstroom in begeleidend wonen. We gaan dat ook doen in pleegzorg. Ook daar is het de bedoeling om van het eenduidig beeld van het pleeggezin af te stappen. We gaan na welk soort problematieken – psychiatrische en gedragsproblematieken, maar ook problematieken van etniciteit – in bepaalde gezinnen kunnen worden opgenomen. We gaan na of daar bijzondere ondersteuning voor nodig is en of we daar meer voor moeten doen dan voor een doorsnee gezin, wat uiteraard niet bestaat. We hebben daar oog voor. Dat zijn denksporen die verder worden ontwikkeld in de komende maanden en jaren.

Ik kom toch nog even terug op de vraag van mevrouw Dillen over de stijgende instroom en of we daar niets mee doen. Wat de gedwongen hulpverlening betreft, moet ik formeel zijn. We zien lijdzaam toe wat de federale parketten doen. We trachten daar met man en macht op in te spelen. Met dialoog kunnen we hier en daar wel degelijk iets doen, maar ik vrees dat we daar geen beleid tegenover kunnen stellen.

Wat instroom en de opname van de instroom betreft, ben ik een absolute pleitbezorger voor het traject integrale jeugdhulp. Ik weet dat daar bijzonder cynisch over wordt gedaan in bepaalde omgevingen, maar ik denk dat het de enige oplossing is om hulpverlening samen te brengen en om over de hulpverlening vanaf het begin – ook wanneer die rechtstreeks toegankelijk is voor iedereen, vanaf het CLB, van bij de eerste signalen in het algemeen welzijnswerk of in de geestelijke gezondheidszorg – te gaan samenzitten en ervoor te zorgen dat bijzondere jeugdzorg echt bijzonder wordt. Wat we doen, is zo fundamenteel ingrijpend in de privésituatie dat we dat vooral moeten vermijden. We moeten er alleen zijn wanneer het inderdaad maatschappelijk noodzakelijk is. Die maatschappelijke noodzaak moet, kan en zal ook – dat is mijn overtuiging – in de eerste jaren binnen die netwerken rechtstreeks toegankelijke hulpverlening van integrale jeugdhulp zeker en vast zijn plaats krijgen. Dat is het eerste fundamentele antwoord.

Ten tweede hebben we inderdaad bepaalde trajecten, die ik positieve heroriëntering heb genoemd. De naam zegt het letterlijk: het traject tracht gezinnen met een ernstige problematiek zeer snel positief te heroriënteren. Bij ons heeft het de werknaam Columbus gekregen. Daar zit een symboliek achter die ik op een andere keer wel eens zal uitleggen. We geloven zeer sterk in die methodiek waarbij we vooral gezinnen kunnen heroriënteren zodanig dat ze niet in de bijzondere jeugdhulp terechtkomen. Ik geef een voorbeeld van kortdurende thuisbegeleiding omdat het zeer significant is. Het gaat om een zeer kort traject van thuisbegeleiding met een aparte methodiek die toch wel verschilt van de langdurige trajecten, die ik absoluut niet afzweer want die zijn soms ook nodig. Van de 30 gezinnen bij wie we de kortdurende thuisbegeleiding hebben geïntroduceerd – we zijn er nog maar iets meer dan een jaar mee bezig – blijkt iets meer dan de helft na maximum zes maanden geen begeleiding meer nodig te hebben. Volgens de hulpverlener kan het gezin

alleen verder. Dat vind ik heel significant. Het is mijn overtuiging dat we dit soort van methodieken meer en meer moeten gaan toepassen. Uiteraard zijn we bereid om toelichting te geven bij nadere vragen over dit soort samenwerking. We doen dat met heel veel plezier.

De cijfers over de specificiteit van het parket en de politiek van het parket in Antwerpen en van andere gerechtelijke arrondissementen leveren we graag aan. Mevrouw Dillen heeft ook de vraag gesteld of dossiers terugkomen na afsluiting en vooraleer er case-onderzoek is. Ik vrees dat ik daar geen eenduidig beeld over kan geven omdat ze ook niet als dusdanig zijn geregistreerd. We registreren op rijksregisternummer. Wanneer we dat niet in ons systeem hebben, kunnen we het vervolgtraject niet opvolgen.

Ik ben toch wel een beetje fier om het BINC-traject aan te kaarten, waarbij we met alle hulpverleners in de private sector – dus alle pleeggezinnendiensten, thuisbegeleidingsdiensten, residentiële thuisbegeleidingsdiensten – het hulpverleningstraject en de doelstellingen van elke hulpverlener in kaart gaan brengen. Met medewerking van de private sector gaan we hulptrajecten en vooral de resultaten ervan, de resultaattrajecten, in beeld kunnen brengen. We starten binnen enkele maanden met de generieke formule voor thuisbegeleidingsdiensten in Vlaanderen. We zijn dat aan het opbouwen. Het is goed om dat te weten.

Wat betreft de vraag over het middelengebruik hebben we gezegd dat we dat bij de analyse van de problematiek die zich aandient, catalogiseren in zes hoofdsectoren. Die zijn uitrolbaar, wat betekent dat er daar meer verduidelijkingen onder zitten. Het psychosociaal functioneren van het kind bijvoorbeeld wordt onderverdeeld in organische psychische stoornissen, probleemgedrag, pervasieve ontwikkelingsstoornis, psychosociaal functioneren en dergelijke. Dat is het geval bij alle factoren. In de hoofdcategorie ‘psychosociaal functioneren van het kind’ zit er een onderrubriek ‘overmatig gebruik en verslaving aan drugs’. Op dit ogenblik gaat het om minder dan 1 percent van de zaken die binnenkomen. Vandaar dat het niet in die prioriteitenlijst naar voren komt.

Mevrouw Dillen heeft ook gevraagd wat we bedoelen met ‘geen gestructureerde dagbesteding’. Om dat duidelijk te maken, zou ik naar de thuisbegeleidingsdiensten zelf moeten verwijzen, maar het lijkt me dat hier gaat om gezinnen die zowel in wonen als in leven geen vaste structuur hebben. Ik wil dat wel even verduidelijken. Men heeft geen structuur in wonen, wat betekent dat men veel en steeds wisselende verblijfsplaatsen heeft, en ook niet in leefpatroon. Het gaat om beide. Dat is een interpretatie van mij op dit ogenblik vanuit mijn ervaring.

Bij de woonsituatie vroeg u ook wat we bedoelen met ‘30 percent anderen’. Dat zijn minderjarige vluchtelingen, niet-begeleide minderjarigen die zonder thuisbasis aangetroffen worden, die in een collectieve huishouding terug te vinden zijn zoals bijvoorbeeld instellingen, die van de ene situatie in de andere vervallen, die zelfstandig zijn en op dit ogenblik ondanks hun leeftijd alleen door het leven gaan. Dat komt toch wel vaker voor: 1,5 percent van dit soort aanmeldingen gaat daarover. Dat is een beetje de generieke omschrijving van wat we daarover bedoelen. Over pleegzorg heb ik mijn antwoord al gegeven.

Ik ga ook de aandachtspunten van de heer Crombez nog eens doornemen. Op zijn vraag wat de correlatie is van de aanmeldingen op parketniveau met onze cijfers kan ik antwoorden dat het hier om nationale cijfers gaat die over heel België zijn gesitueerd – het zijn cijfers van het NICC – en bovendien om aanmeldingen bij het parket waar dus de grote filter nog op zit. Dat hebben we in de loop van de discussie ook geduid.

Mijnheer Crombez, u hebt ook gevraagd om een verduidelijking van de specificiteit van de hulpverleningstrajecten die we hier opzetten. Ik heb daar al ten dele op geantwoord in mijn antwoord op de vraag van mevrouw Dillen. Ook hier benadruk ik met veel klem

ons BINC-traject. Ik zeg nog eens met enige fierheid dat we dit in een partnerschap met het OSBJ en de private sector aan het opzetten zijn. Ons werk daar is vrij uniek. Binnen anderhalf tot twee jaar zullen we daar de eerste trajectcijfers maar ook resultaatcijfers van de hulpverlening kunnen voorleggen.

De voorzitter: Mijnheer Van Mulders, ik dank u voor de bijkomende verhelderende verklaringen. Collega's, daarmee kunnen wij vandaag afronden. Ik bedank beide sprekers voor hun uitgebreide uiteenzettingen en voor het cijfermateriaal.

Wij moeten, zoals enkele collega's al hebben aangegeven, een aantal zaken nog eens verder bekijken. We moeten de cijfers rustig bij elkaar leggen. Ik onthoud vooral dat er een aantal projecten op til staan of pas zijn aangevat. Ik onthoud dat we met de doelgroep van vooral de kleinere kinderen te maken hebben. Tijdens de commissiewerkzaamheden moeten wij daar absoluut nog meer aandacht aan besteden. Ik onthoud dat armoede en intrafamiliale omstandigheden belangrijke factoren zijn, en dat we nog meer het belang van die multifunctionaliteit moeten inzien. Ook daaraan moeten wij nog werken.

Ik bedank de beide sprekers.

Else DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BINC	Begeleiding in Cijfers
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CBJ	comité voor bijzondere jeugdzorg
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
DOMINO	Dossier Minderjarigen Opvolgingssysteem
GES	gedrags- en emotionele stoornis
MOF	als misdrijf omschreven feit
NAH	niet-aangeboren hersenletsel
NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
OBC	observatie- en behandelingscentrum
OSBJ	Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg
PAB	persoonlijkeassistentiebudget
PEC	Provinciale Evaluatiecommissie
POS	problematische opvoedingssituatie
SHM	sociale huisvestingsmaatschappij
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden

BIJLAGE 1:

Nota van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

VAPH
VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP • Sterrenkundelaan 30 1210 Brussel • T 02 225 84 11 F 02 225 84 05 • E informatie@vaph.be W www.vaph.be

Nota referentienummer
20 oktober 2010
gericht aan

Maatschappelijke verklaring voor toenemende instroom van jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg

Niet alleen binnen de bijzondere jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg is er sprake van een toenemende instroom van jongeren in de hulpverlening. Ook binnen de sector personen met een handicap stellen we vast dat de instroom van jongeren gevoelig stijgt.

1 Vragen binnen de VAPH-sector

Ondanks de forse investeringen in het kader van het jaarlijkse uitbreidingsbeleid, neemt het aantal personen met een handicap dat een vraag stelt naar ondersteuning vanuit het VAPH gestaag toe. Dit geldt niet enkel voor volwassen personen met een handicap maar ook voor kinderen en jongeren.

De wachtlijstproblematiek binnen de sector personen met een handicap zal u wellicht niet onbekend zijn. Ter illustratie enkele cijfers. Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van het aantal dringende vragen van 2003 tot 2010, telkens op 30 juni. In deze periode is het aantal dringende zorgvragen ongeveer verdrievoudigd. Deze stijging is deels te verklaren door een betere registratie. Deze betere registratie via de centrale registratie van zorgvragen (CRZ), is het gevolg van het feit dat voorzieningen enkel personen die met een zorgvraag geregistreerd staan kunnen opnemen. Het beter capteren van de zorgvragen is echter niet de enige reden van de stijging van het aantal dringende vragen in de VAPH-sector. Binnen de sector leeft ook het gevoel dat er steeds meer zorgvragen gesteld worden en dat deze complexer worden in vergelijking met een aantal jaren geleden.

Naast deze zorgvragers die via de CRZ geregistreerd zijn voor ondersteuning bij een dienst of voorziening erkend door het VAPH hadden eind juni ook 5.612 personen met een handicap een vraag naar een persoonlijke assistentie budget gesteld. 1.225 van deze personen waren op 30 juni nog jonger dan 18 jaar.

Tabel 1 - evolutie van het aantal dringende vragen (urgentiecode 1 en 2) en migratievragen, preferentie 1[*]

	UC1+UC2 30-06-03	UC1+UC2 30-06-04	UC1+UC2 30-06-05	UC1+UC2 30-06-06	UC1+UC2 30-06-07	UC1+UC2 30-06-08	UC1+UC2 30-06-09	UC1+UC2 30-06-10	Vgl. '09- '10
OBC	39	72	70	116	109	160	185	245	32,43%
Internaat	406	624	660	766	981	1137	-	-	
Internaat niet-schoolgaanden	-	-	-	-	-	-	73	89	21,92%
Internaat schoolgaanden	-	-	-	-	-	-	1239	1438	16,06%
Semi-internaat niet-schoolgaanden	41	61	52	49	76	86	95	136	43,16%
Semi-internaat schoolgaanden	310	384	336	437	579	677	676	761	12,57%
Ambulante begeleiding minderjarigen [vanuit I,SI,OBC] *	-	-	-	-	-	-	38	68	78,95%
Pleegzorg	24	54	45	51	62	62	99	95	-4,04%
Thuisbegeleiding	1404	1653	2047	2140	2377	2664	3100	3910	26,13%
Nursingtehuis	499	596	656	682	700	765	864	1031	19,33%
Bezigheidstehuis	964	955	1074	1147	1193	1354	1598	1880	17,65%
Tehuizen werkenden	216	215	248	258	260	290	382	446	16,75%
Geïntegreerd wonen *	-	-	-	-	-	-	23	111	382,61%
Beschermd wonen	280	375	430	408	451	548	521	819	57,20%
Zelfstandig wonen	85	96	98	125	122	140	142	146	2,82%
Begeleid wonen	836	933	1004	1066	1237	1408	1640	2077	26,65%
WOP	33	31	25	29	30	46	52	67	28,85%
Dagcentrum	647	707	778	764	831	951	1180	1400	18,64%
Begeleid werken	85	104	133	157	195	220	297	354	19,19%
Ambulante begeleiding vanuit dagcentrum *	-	-	-	-	-	-	9	24	166,67%
Totaal	**5869**	**6860**	**7656**	**8195**	**9203**	**10508**	**12213**	**15097**	**23,61%**

Als we focussen op de minderjarigen, zien we dat op 30 juni 2010 bij de CRZ 5.524 dringende zorgvragen geregistreerd waren voor minderjarigen. De grootste groepen zijn hier vragen naar een plaats internaat (1.254), een plaats semi-internaat (799) en een plaats thuisbegeleiding (3.096). Daarnaast zien we ook dat een aantal minderjarigen reeds een vraag stelt om de overstap naar de meerderjarigenzorg te maken.

[*] De bovenstaande tabel bevat een aantal lege velden. Deze worden veroorzaakt doordat de webapplicatie een aantal nieuwe variabelen bevat, waarop vroeger niet kon worden gerapporteerd. Sinds 2009 worden ook deze variabelen opgevolgd. Het betreft de zorgvormen geïntegreerd wonen, ambulante begeleiding vanuit dagcentrum en ambulante begeleiding vanuit minderjarigenzorgvormen.

Tabel 2: Aantal dringende vragen (uc 1 en 2) van minderjarigen op 30 juni 2010

Internaat	1254
Semi-internaat	799
OBC	229
Thuisbegeleiding	3096
Andere ambulante begeleiding	52
Gezinsplaatsing	40
Vraag naar meerderjarigenzorg	54
totaal	5524

De cijfers van het aantal 'wachtenden' moeten gerelativeerd worden met de bedenking dat ongeveer 1.500 van de minderjarigen waarvoor een zorgvraag geregistreerd staat, reeds één of andere vorm van ondersteuning binnen het VAPH krijgen.

Binnen de meerderjarigenzorg van het VAPH is de problematiek van de onbeantwoorde vragen een stuk groter dan bij de minderjarigen. Dit zorgt ervoor dat de doorstroom van minderjarigenzorg naar meerderjarigenzorg niet steeds vlot verloopt.

Uit onderstaande tabel blijkt dat er op 30 juni 2010 642 zorgvragen geregistreerd waren van jongeren die momenteel nog in een internaat, semi-internaat of OBC ondersteund worden, en die een vraag stellen naar een zorgvorm die zich specifiek richt naar de meerderjarigenzorg.

Internaten, semi-internaten en OBC's zijn binnen de VAPH-sector vaak gelinkt aan een school buitengewoon onderwijs. Idealiter verloopt de doorstroom naar de meerderjarigenzorg rond de leeftijd van 21 jaar.

Tabel 3- analyse van vragen bij de overgang van minderjarigenzorg naar meerderjarigenzorg (urgentiecode 1 en 2, preferentie 1)

	VAPH-ondersteuning op 30 juni 2010					
	Ambulante begeleiding minder-jarigen [vanuit I,SI,OBC]	Semi-internaat schoolgaan-den	Semi-internaat niet-schoolgaan-den	Internaat	OBC	Totaal
Nursingtehuis	0	9	6	114	0	129
Bezigheidstehuis	3	16	5	144	0	168
Tehuizen werkenden	1	4	0	44	0	49
Geïntegreerd wonen	0	0	0	2	0	2
Beschermd wonen	6	6	1	39	0	52
Begeleid wonen	6	10	0	22	1	39
WOP	1	0	0	1	0	2
Dagcentrum	2	99	30	38	0	169
Begeleid werken	2	15	0	14	0	31
Ambulante begeleiding vanuit dagcentrum	1	0	0	0	0	1
Totaal	**22**	**159**	**42**	**418**	**1**	**642**

De moeilijke doorstroom van jongeren naar de meerderjarigenzorg heeft als gevolg dat een aantal jongvolwassenen in de minderjarigenzorg blijven en dat een aantal plaatsen in de minderjarigenzorg geblokkeerd worden en niet kunnen ingezet worden voor minderjarige zorgvragers.

Tabel 4: aantal meerderjarigen in een zorgvorm specifiek voor minderjarigen op 30 juni 2010

		Huidige VAPH-ondersteuning				
		Semi-internaat schoolgaanden	Semi-internaat niet-schoolgaanden	Internaat	OBC	Totaal
Leeftijd	19 jaar	78	26	176	1	281
	20 jaar	74	14	147	0	235
	21 jaar	46	2	81	0	129
	22 jaar	18	3	34	0	55
	23 jaar	3	1	8	0	12
	24 jaar	2	0	1	0	3
	25 jaar	3	0	0	0	3
Totaal		224	46	447	1	718

2 Verklaring: de meerjarenanalyse van het VAPH

Vanuit het VAPH werd een verklaring gezocht voor de paradox van het stijgende aantal onbeantwoorde vragen ondanks de bijkomende investeringen, die vanuit de Vlaamse overheid de voorbije jaren in de sector gerealiseerd zijn. Deze verklaring is zeer uitvoerig opgenomen in de meerjarenanalyse van het VAPH die in de aanloop naar de Vlaamse verkiezingen in de commissie Welzijn van het Vlaams parlement naar voor werd gebracht.

Kort samengevat zien we volgende belangrijke maatschappelijke tendensen als oorzaak van de toenemende instroom van jongeren in de VAPH-sector.

- De gezinsverdunning en de vernauwing van het sociaal weefsel
- Het stijgende aantal kinderen en jongeren met een handicap
- De diversiteit, de kwaliteit van het hulpverleningsaanbod gepaard gaande met het grote engagement voor de doelgroep in de sector

2.1 Gezinsverdunning

De gezinsverdunning kan afgeleid worden uit de daling van het gemiddeld aantal personen in de Vlaamse huishoudens. Tussen 1999 en 2007 daalde dit van 2,59 tot 2,37. Dit betekent dat mensen met een ondersteuningsnood minder kunnen aankloppen bij personen uit hun netwerk. Het vangnet binnen het sociaal netwerk wordt kleiner, waardoor er vlugger een beroep gedaan wordt op de professionele ondersteuning.

2.2 Toename aantal kinderen en jongeren met een handicap

Tevens zien we een toename van het aantal kinderen en jongeren met een handicap. Deze toename wordt bevestigd door de cijfers van het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het buitengewoon onderwijs. Tussen 2002 en 2007 steeg het aantal leerlingen in het Buitengewoon secundair onderwijs van 16.420 naar 18.189. Dit is een stijging op 5 jaar tijd van maar liefst 10,90 %.

Door een steeds grotere wetenschappelijke en medische kennis, een betere diagnose en grotere toegankelijkheid van diagnostische en therapeutische mogelijkheden, stijgt in een aantal groepen het aantal personen met een handicap. Deze toename in diagnoses is binnen de VAPH-sector het duidelijkst wat betreft kinderen en jongeren die een diagnose autismespectrumstoornis krijgen. De stijging van het aantal diagnoses veroorzaakt een stijgende vraag naar handicapspecifieke ondersteuning, zowel binnen de thuisbegeleiding, als binnen de internaten en semi-internaten.

De toenemende performantie van de medische technieken brengt met zich mee dat steeds meer premature baby's in leven gehouden kunnen worden. Deze kinderen vormen echter wel een duidelijke risicogroep inzake handicaps. Meer dan de helft van de extreem vroeggeborenen (geboren na 27 weken of minder) in Vlaanderen vertoont op de leeftijd van 3 jaar een milde tot ernstige beperking. Meer dan twee derden vertoont bovendien een vertraagde ontwikkeling.

Een analoog verschijnsel doet zich voor met ongevallen. Het aantal ongevallen blijft nu vrij stabiel en vertoont zelfs de neiging te dalen. Tevens slaagt men er in meer slachtoffers in leven te houden. Een aantal van deze mensen blijft wel motorische beperkingen en de gevolgen van niet-aangeboren hersenletsel (NAH) vertonen.

2.3 Diversiteit en kwaliteit in de VAPH-sector

Een derde belangrijke reden voor de toename in het aantal vragen is het feit dat het hulpverleningsaanbod binnen de VAPH-sector de laatste jaren verder gediversifieerd is. We denken hierbij o.a. aan de uitbouw van ambulante ondersteuningsvormen vanuit voorzieningen en aan de verdere uitbouw van het PAB-systeem. Aanvankelijk was het de bedoeling dat het PAB een uitstroom uit de residentiële en semi-residentiële voorzieningen zou teweegbrengen. In de praktijk zien we echter dat deze andere vorm van ondersteuning ook een ander 'publiek' aantrekt, waardoor globaal genomen het aantal mensen dat een vraag naar ondersteuning stelt toeneemt.
Het spreekt vanzelf dat we de toenemende diversiteit en kwaliteit van het aanbod binnen de sector alleen maar kunnen toejuichen, ondanks het feit dat deze de aantrekkingskracht van de ondersteuning vergroot. Deze tendens wordt versterkt door het grote engagement dat de VAPH-sector aan de dag legt voor zijn doelgroep. Als een persoon met een handicap een vraag stelt, is men als hulpverlener sterk geneigd om deze vraag te verstaan als een vraag naar professionele ondersteuning binnen de sector.

3 Complexe hulpverleningsvragen

Als we nadenken over het toenemende aantal jongeren dat een vraag naar jeugdhulpverlening stelt, moeten we ook stilstaan bij de groter wordende groep jongeren die dreigt tussen de mazen van de sectorgrenzen in te vallen. Het gaat om jongeren met een zeer complexe problematiek die nood hebben aan een intersectoraal aanbod van ondersteuning, dat zich situeert op de grens tussen de gehandicaptensector, de bijzondere jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de psychiatrie. Deze groep jongeren wordt groter en loopt meer vast dan in het verleden. Om tegemoet te komen aan de complexe vragen van deze jongeren is er nood aan een grondige probleemanalyse. Enerzijds moeten we kijken welke mechanismen binnen de hulpverlening de problematiek van deze jongeren in stand houden en misschien zelfs nog versterken, zodat we hier preventief kunnen ingrijpen. We denken hierbij aan de vele gebroken trajecten die uit de anamnese van deze jongeren blijken. Anderzijds moet structureel naar oplossingen gezocht worden voor de opvang en de hulpverlening aan deze jongeren. Dit zal zowel vanuit het beleid als vanuit de sector de nodige investeringen, maar ook een dosis creativiteit vergen.

4 De VN-conventie

Tot slot wil ik vanuit het VAPH nog wijzen op de consequenties van de VN-conventie voor personen met een handicap die Vlaanderen geratificeerd heeft. Deze conventie genereert geen nieuwe rechten voor personen met een handicap, maar stipuleert dat iedere persoon met een handicap dezelfde rechten heeft als alle anderen personen in de maatschappij. Daar waar de persoon met een handicap

moeite heeft om zijn rechten uit te oefenen, dient hij hiervoor een beroep te kunnen doen op ondersteuning.

Als we deze VN-conventie vanuit het perspectief van jongeren met een handicap bekijken denken we in de eerste plaats aan het recht van alle jongeren op onderwijs, zoveel mogelijk inclusief, slechts daar waar echt nodig handicapspecifiek.

Daarnaast moet ook nagedacht worden over de mogelijkheden van inclusieve vrijetijdsbesteding voor jongeren met een handicap. Als jongeren met een handicap volwaardig kunnen participeren aan het maatschappelijk leven, komt dit niet alleen hun eigen levenskwaliteit ten goede, maar betekent dit een tegenwicht tegen de vernauwing van het sociaal weefsel, dat we eerder aanhaalden als één van de oorzaken van toenemende instroom in de hulpverlening.

Vanuit de inclusie-gedachte die de basisvisie vormt van de conventie, zijn we ervan overtuigd dat we de hulpverlening voor alle jongeren zo moeten organiseren, dat deze zoveel mogelijk gericht is op het ondersteunen en verstevigen van het sociaal netwerk. Kwaliteit van leven is daarbij het richtsnoer. Deze vindt zijn voedingsbodem in de eerste plaats in inter-persoonlijke relaties met familie en vrienden.

5 De perspectiefnota

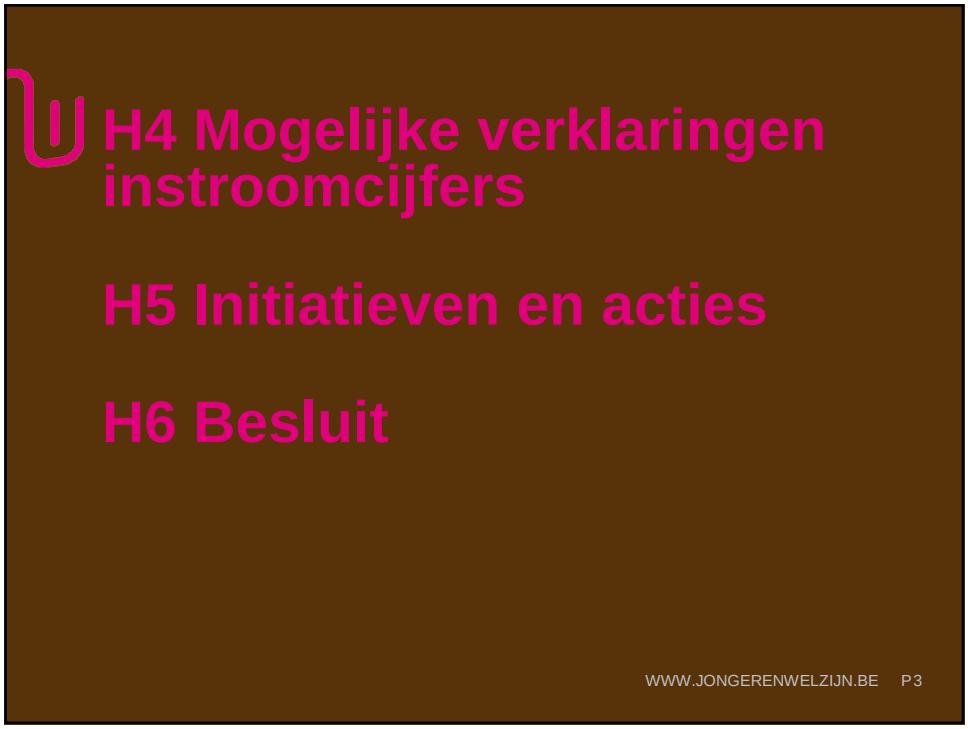
Binnen de sector personen met een handicap bevinden we ons vandaag op een keerpunt. De komende jaren zal intensief gewerkt worden om de sector grondig te hervormen. De basis hiervoor is de perspectiefnota van minister Jo Vandeurzen.

BIJLAGE 2:

Presentatie van het Agentschap Jongerenwelzijn

Instroom in de bijzondere jeugdbijstand
bijdrage Jongerenwelzijn aan commissie jeugdzorg
Stefaan Van Mulders I administrateur-generaal
Vlaams Parlement I woensdag 27 oktober 2010
jongerenwelzijn
JONG LEVEN RICHTING GEVEN

H1 Inleidend
H2 Bijzondere jeugdbijstand algemeen
H3 Instroom in de bijzondere jeugdbijstand
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P2

H4 Mogelijke verklaringen instroomcijfers
H5 Initiatieven en acties
H6 Besluit
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P3

H1
Inleidend
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P4

Vraag van de commissie

Doelstelling commissie

- Stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg
- Beleidsvoorstellen die de stijgende instroom moeten tegengaan

Aan Jongerenwelzijn is gevraagd naar

- Relevant cijfermateriaal en duiding over problematiek
- Overzicht van de diverse initiatieven die hierop betrekking hebben

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 5

Over cijfers…

Registratiesystemen in evolutie

- BJ96, DOMINO (consulenten en gemeenschapsinstellingen), centraal wachtbeheer, BINC (private voorzieningen)
- Steeds uitbreiding van variabelen
- Registratie-effect (geregistreerd versus realiteit)
- Voorzichtigheid bij interpreteren en vergelijken van cijfers

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 6

Cijfermateriaal

Comité voor bijzondere jeugdzorg, bemiddelingscommissie en sociale diensten voor gerechtelijke jeugdbijstand zijn Vlaamse instellingen. Geleverde cijfers zijn van Jongerenwelzijn.

Parket en jeugdrechtbanken zijn federale instellingen. Bijgevolg zijn de meeste gehanteerde bronnen inzake gedwongen hulpverlening extern aan Jongerenwelzijn en gebaseerd op cijfergegevens uit studiedag 'beleid van de jeugdmagistraat' gepresenteerd door NICC.

Bevindingen worden soms indicatief en illustratief gekaderd met cijfermateriaal van andere bronnen.

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 7

Over bronnen…

Systematische analyse en grondig onderzoek naar maatschappelijke veranderingen en evoluties en hun link naar bijzondere jeugdzorg is wenselijk en noodzakelijk

Gebaseerd op aantal wetenschappelijke, sociologische bronnen:

- "Laatmoderniteit en de zorg voor welzijn" (F. Lammertyn)
- "Jeugdzorg dichterbij" (werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg in Nederland)
- "Kinderen en de gezinsvorm waarin ze opgroeien" (E. Lodewijckx)
- "De moeizame zoektocht naar hulpverlening op maat in de bijzondere jeugdbijstand" (S. Peeters, T. Jacobs, K. Driessens)
- Onafgerond doctoraatstudie "Veranderingen in de populatie van de bijzondere jeugdzorg" (E. Nouwen)
- Onafgerond onderzoek steunpunt WVG "Vlaamse hulpverleningstrajecten in de bijzondere jeugdzorg" (H. Grietens)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 8

H2
Bijzondere jeugdbijstand algemeen

Aantal jongeren in bijzondere jeugdbijstand

- Totaal aantal jongeren in bijzondere jeugdbijstand
- Ratio t.o.v. totale jongerenpopulatie in Vlaanderen (cijfers 2009 daarvan nog niet gekend)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
14.798	15.305	16.213	16.877	17.511	18.138	19.088	20.225	23.350	24.422
0.98%	1.02%	1.08%	1.13%	1.18%	1.21%	1.26%	1.33%	1.53%	
100	103.4	109.6	114	118.3	122.6	128.9	136.6	157.8	165.0

24.422 jongeren in de bijzondere jeugdbijstand (2009)
Stijging van bijna 10.000 t.o.v. 2000 (stijging van 65%)

Cijfers Studiedienst van de Vlaamse Regering, BJ96 en DOMINO

Verhoudingen

- Kwalificatie
- Vrijwilligheid – gedwongen kader
- Geslacht

	MOF (als misdrijf omschreven feit)	**POS** (problematische opvoedings-situatie)	**vrijwillige hulpverlening** Via CBJ (comité voor bijzondere jeugdzorg)	**gedwongen hulpverlening** Via SDJ (sociale dienst voor gerechtelijke jeugdbijstand)	**jongen**	**meisje**
2008	3.040	20.971			12.935	10.415
	12.42%	85.68%	47.66%	52.34%	55.4%	44.6%
2009	3.520	21.760			13.540	10.882
	13.67%	84.24%	45.49%	54.51%	55.4%	44.6%

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 11

Cijfers DOMINO

Verhoudingen

- Leeftijd

	2008	**2009**
0 tot en met 2 jaar	1.024 (4,4%)	1.019 (4,2%)
3 tot en met 5 jaar	2.079 (8,9%)	2.180 (8,9%)
6 tot en met 11 jaar	5.862 (25,1%)	6.317 (25,9%)
12 tot en met 17 jaar	10.716 (45,9%)	11.226 (46%)
+18 jaar	3.667 (15,7%)	3.677 (15,1%)
Onbekend	*2*	*3*
Totaal	**23.350**	**24.422**

- Woonplaats

	2008	**2009**
Antwerpen	7.458 (31,94%)	7.919 (32,43%)
Vlaams-Brabant	1.985 (8,50%)	2.331 (9,54%)
West-Vlaanderen	4.234 (18,13%)	4.667 (19,11%)
Oost-Vlaanderen	4.486 (19,21%)	4.711 (19,29%)
Limburg	3.305 (14,15%)	3.252 (13,32%)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	381 (1,63%)	402 (1,65%)
Waals Gewest	77 (0,33%)	96 (0,39%)
Onbekend	*1.424 (6,10%)*	*1.044 (4,27%)*
Totaal	**23.350**	**24.422**

Cijfers DOMINO

H3
Instroom in de bijzondere jeugdbijstand

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 13

Instroom – doorstroom – uitstroom

- Instroom: 'nieuwe' jongeren (aanwezig op 31/12 en niet op 1/01)
- Uitstroom: gaan uit jeugdzorg (aanwezig op 1/01 en niet op 31/12)
- Onderbrekers, blijvers en tijdelijken (aanwezig op 1/01 en 31/12)
- Doorstroom: alle jongeren (alle bovenstaande categorieën samen)

	instroom	uitstroom	doorstroom
2003	3.680	3.363	16.877
2004	4.013	3.453	17.511
2005	4.097	3.486	18.138
2006	4.294	3.772	19.088
2007	4.500	3.872	20.225
2008	**5.503**	5.586	**23.350**
2009	**5.104**	5.471	**24.422**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 14

Cijfers BJ96 en DOMINO

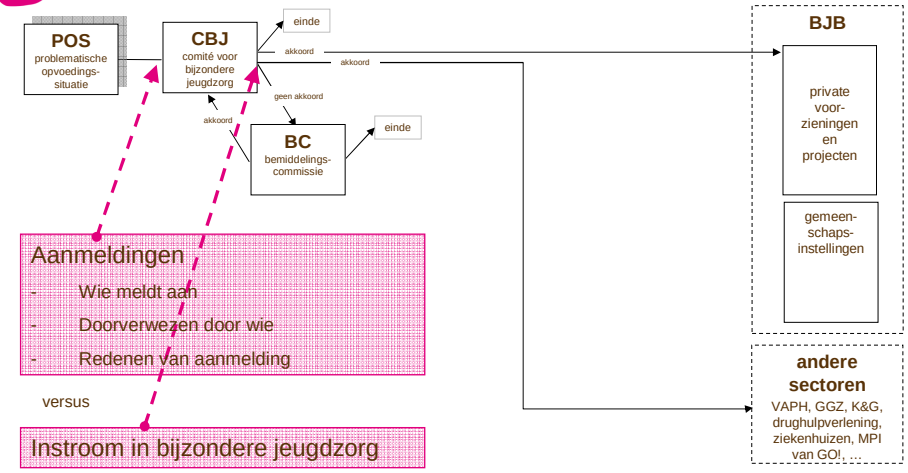
H3a
Instroom in de bijzondere jeugdbijstand

aantal jongeren

- vrijwillige hulpverlening
- gedwongen hulpverlening
- internationale context

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P15

Vrijwillige hulpverlening

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P16

Aanmeldingen in vrijwillige hulpverlening

Overzicht aanmeldingen bij het comité voor bijzondere jeugdzorg

Aanmelding door:	2008		2009	
Jongere zelf	910	8.42%	883	8.38%
Cliëntsysteem	4.680	43.28%	4.477	42.47%
Niet-professioneel	179	1.66%	162	1.54%
Professioneel	5.045	46.64%	5.019	47.61%

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 17

Cijfers DOMINO

Aanmeldingen in vrijwillige hulpverlening

Overzicht doorverwijzers van aanmeldingen (2009)

Jongere, cliëntsysteem en niet-professionelen melden vaak aan bij het comité op aanraden / op doorverwijzing van andere organisaties.

Cijfers DOMINO

	Jongere	Cliëntsysteem	Niet-professionelen	Professionelen
Jongerenwelzijn	99	172	2	368
Voorzieningen bijzondere jeugdbijstand	90	72	2	156
Geestelijke gezondheidszorg	16	149	1	230
Algemene gezondheidszorg	2	88	3	111
Politionele diensten	30	582	12	2.387
Onderwijs	13	105	1	131
Centra voor leerlingenbegeleiding	37	255	4	550
Centra voor algemeen welzijnswerk	17	49	1	58
Centra voor integrale gezondheidszorg	0	4	0	12
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (Kind & Gezin)	0	113	0	169
Vertrouwenscentra kindermishandeling (Kind & Gezin)	4	39	3	248
Vlaams agentschap voor personen met een handicap	6	34	0	100
Andere	27	227	407	11
Geen verwijzers ingevuld	498	2.584	/	121

Aanmeldingen in vrijwillige hulpverlening

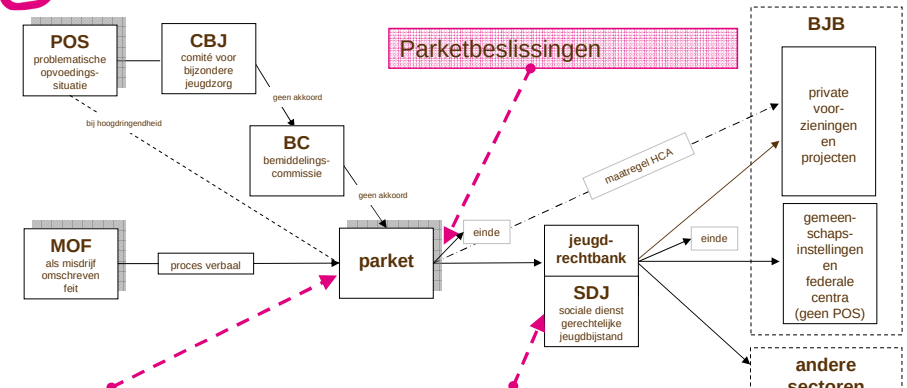
Aanmeldingen versus instroom

	2008		2009	
Aanmeldingen zonder maatregel	6.120	61.20%	5.849	60.78%
Aanmeldingen met verder case-onderzoek resulterend in maatregel	3.880	38.80%	3.775	39.22%
Totaal aanmeldingen	**10.000**	**100%**	**9.624**	**100%**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 19

Cijfers DOMINO

Gedwongen hulpverlening

Instroom jeugdparketten

- Aantal
- Verhouding POS / MOF
- Redenen van instroom (aard van de feiten / situatie)

Aanmeldingen jeugdrechtbank

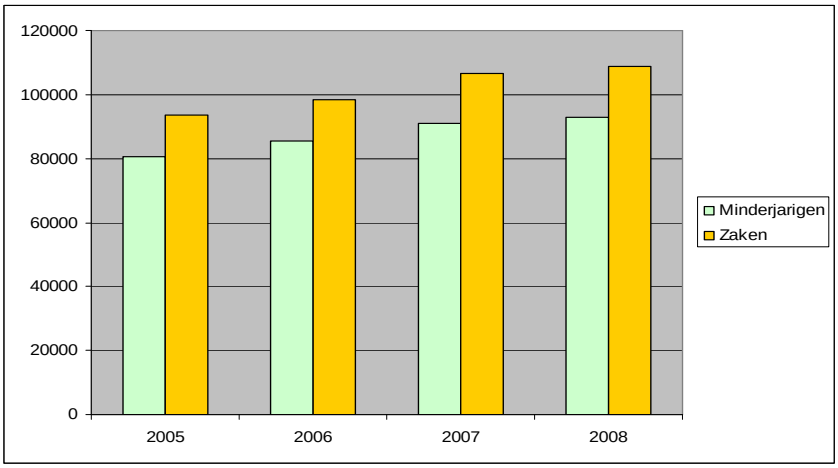
- Redenen van aanmelding

(cijfers Jongerenwelzijn)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 20

Instroom op jeugdparketten

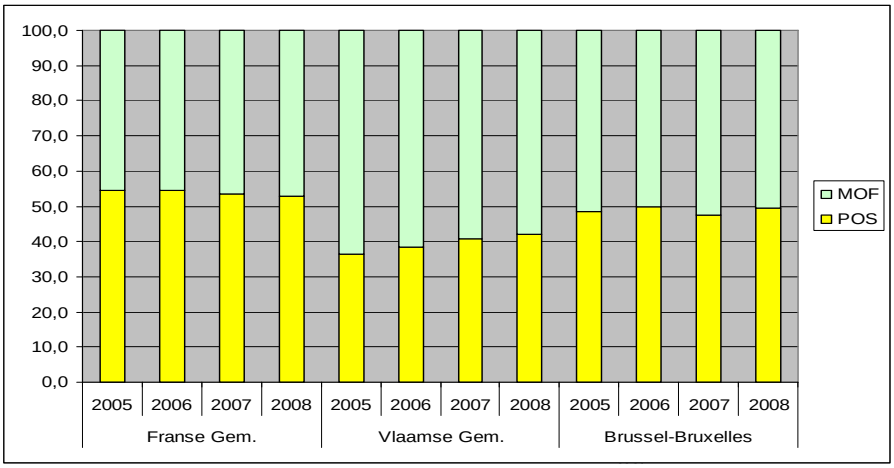
Aangemelde zaken en aangemelde minderjarigen

Cijfers NICC

Instroom op jeugdparketten

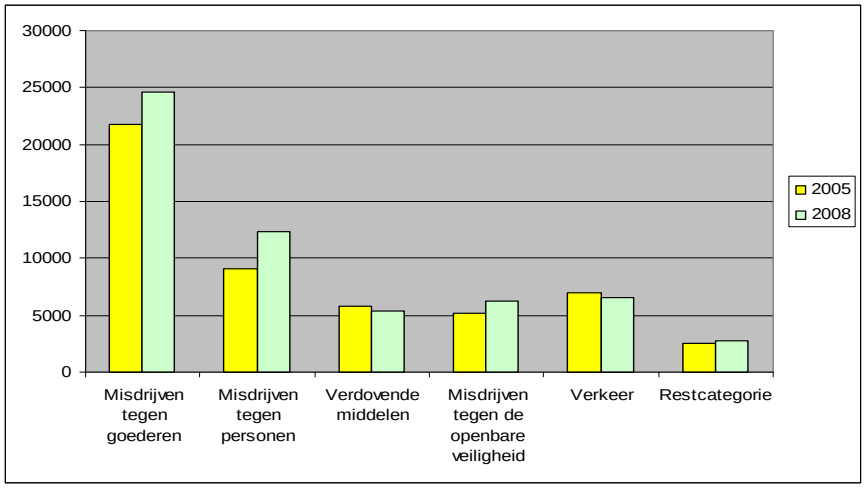
Verhouding POS (problematische opvoedingssituatie) / MOF (als misdrijf omschreven feit)

Cijfers NICC

Instroom op jeugdparketten

Reden van aanmelding - MOF naar aard van de feiten

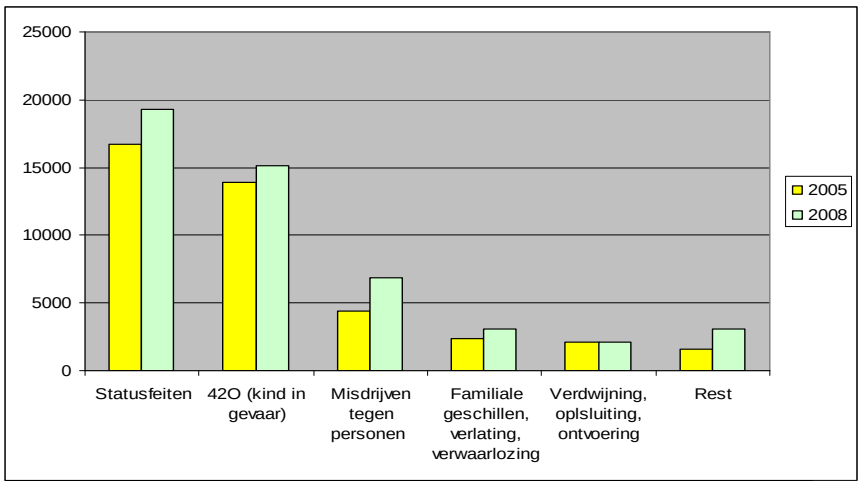

P 23

Cijfers NICC

Instroom op jeugdparketten

Reden van aanmelding - POS naar aard van de situatie

P 24

Cijfers NICC

Parketbeslissingen MOF

Wettelijke mogelijkheden bij MOF

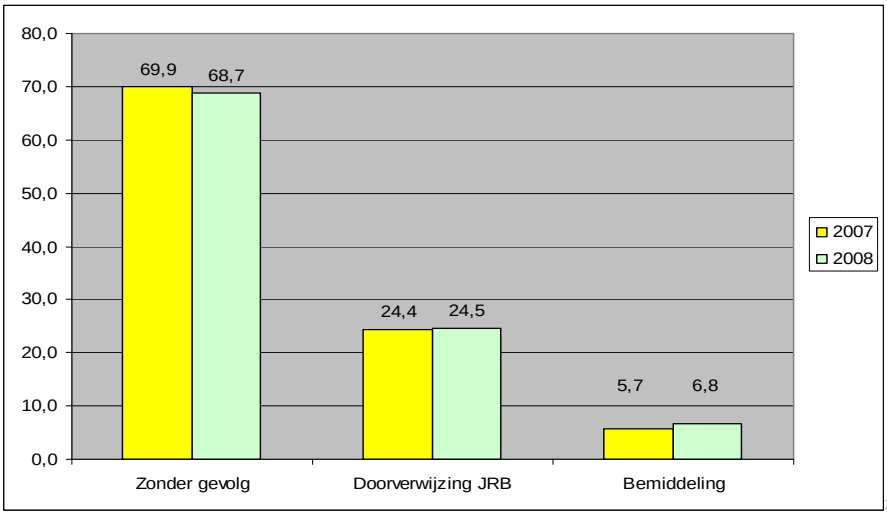
- **Aanbod herstelbemiddeling**
- **Seponeren (al dan niet met waarschuwing)**
- **Doorverwijzen naar de jeugdrechtbank**

- Doorverwijzing vrijwillige hulpverlening*
- (Aanbod ouderstage)*
- Toestemming (impliciet / expliciet) gemeentelijke administratieve sanctie*
- Vorderen onderzoeksrechter*

(*) Is kleiner dan 3 %

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 25

Parketbeslissingen MOF

26

Cijfers NICC

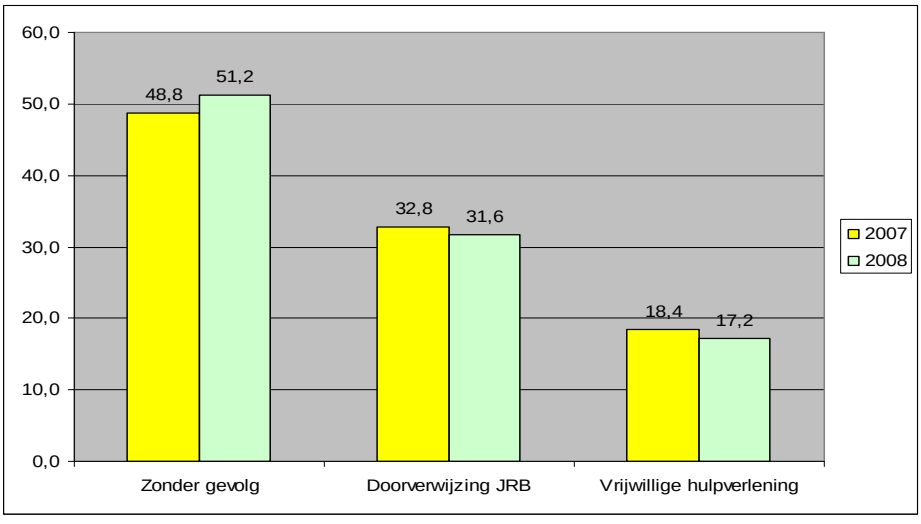
Parketbeslissingen POS

Wettelijke mogelijkheden bij POS

- (Verplichte) doorverwijzing naar vrijwillige hulpverlening
- Seponeren
- Doorverwijzen naar jeugdrechtbank
  - **Na doorverwijzing vanuit vrijwillige hulpverlening**
  - **Bij hoogdringendheid**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 27

Parketbeslissingen POS

Cijfers NICC

Instroom in internationale context

Doelgroep is universeel

Alle Westerse landen hebben een systeem om kinderen en jongeren die in problematische opvoedingssituaties opgroeien te beschermen én hen samen met hun gezin de nodige hulp te bieden.

De minderjarigen die belemmerd worden in hun ontwikkelingskansen en wiens (fysieke en psychische) integriteit omwille van problematische thuissituatie wordt bedreigd

Verschillen tussen landen:

- Aanwezigheid van jeugdige delinquenten
- Aanwezigheid van kinderen met een handicap
- Leeftijdsgrens

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 29

Cijfermatige internationale vergelijking

Vergelijkingsmateriaal voor uithuisgeplaatste minderjarigen

Uithuisgeplaatst: residentieel en pleegzorg

Land	Aantal uithuisgeplaatste minderjarigen	Verhouding tov -18 jarigen in bevolking (op 10.000)	Meest voorkomende vorm
1. Roemenië	73.976	153	Pleegzorg (65%)
2. Schotland	12.750	120	Pleegzorg 70%
3. Nederland	44.000	110	Residentieel 60%
4. Denemarken	12.408	102	Pleegzorg 48%
4. Frankrijk	138.300	102	Pleegzorg 55%
6. Canada	80.000	100	Pleegzorg 60 – 70%
6. Hongarije	21.216	100	Pleegzorg 53%
8. Vlaanderen	**12.287**	**101 (POS + MOF) – 92 (POS)**	**Residentieel 62%**
9. Zweden	20.300	90	Pleegzorg 74%
10. Wales	4.529	70	Pleegzorg 70%
11. Noorwegen	8.037	68	Pleegzorg 78%
12. Duitsland	112.700	64	Residentieel >50%
...	...	...	...

Cijfers onderzoek H. Grietens

Enkele cijfers van de Franse Gemeenschap

	Nieuwe instromers	Aantal jongeren	
2002	3.914	15.659	100
2003	4.058	16.170	103
2004	4.168	16.804	107
2005	4.113	17.244	110
2006	4.259	17.677	113
2007		25.500	163

2007

- 25.500 minderjarigen (2,7% van jongerenbevolking in Franse Gemeenschap
- 21.100 problematische opvoedingssituatie (decreet ≠ Vlaamse Gemeenschap)
- 4.400 als misdrijf omschreven feit

Cijfers Direction générale de l'aide à la jeunesse

Instroomcijfers in internationale context

Empirisch onderzoek ontbreekt

Maar toenames worden geregistreerd in onder meer

- Nederland
- Noord-Ierland
- Engeland
- Verenigde Staten
- Duitsland
- België

Wereldwijd stijgt het aantal kinderen dat in de jeugdzorg terechtkomt omwille van een problematische opvoedingssituatie

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 32

Gegevens onderzoek H. Grietens

Vaststellingen en conclusies betreffende aantal jongeren

Instroom in de bijzondere jeugdbijstand stijgt:

- een internationale trend
- zowel bij vrijwillige hulpverlening
- als bij gerechtelijke hulpverlening

Jongerenwelzijn heeft geen impact op de stijgende instroom

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 33

H3b
Instroom in de bijzondere jeugdbijstand

problematiek

- kindproblematiek
- gezinsproblematiek
- problematiek van andere sectoren

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 34

Kindproblematiek

Redenen van aanmeldingen bij het comité voor bijzondere jeugdzorg zoals gemeld door aanmelder (kunnen er meerdere zijn per kind / jongere)

	2008	2009
Gezin en opvoeding	54,35%	53,12%
Kind / jongere en omgeving	8,84%	8,91%
Lichamelijke gezondheid kind / jongere	0,85%	0,84%
Overige problemen	7,62%	9,15%
Psychosociaal functioneren kind / jongere	25,41%	25,39%
Vaardigheden en verstandelijke ontwikkeling kind / jongere	2,69%	2,57%

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 35

Cijfers DOMINO

Kindproblematiek

Redenen van aanmeldingen bij het comité voor bijzondere jeugdzorg zoals gemeld door aanmelder (kunnen er meerdere zijn per kind / jongere)

De meest gesignaleerde problemen zijn:

- 7,56% Pedagogische onmacht (subcategorie ‘gezin en opvoeding)
- 6,16% Problemen in de relatie tussen primaire opvoeders (subcategorie ‘gezin en opvoeding)
- 6,56% Oppositioneel gedrag (subcategorie ‘psychosociaal functioneren’)
- 5,99% Problemen van de opvoeder (subcategorie ‘gezin en opvoeding’)
- 4,54% Instabiele opvoedingssituatie (subcategorie ‘gezin en opvoeding’)
- 4,22% Kwaliteiten van de opvoeding, problematische opvoedingsstijl (subcategorie ‘gezin en opvoeding’)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 36

Cijfers DOMINO

Kindproblematiek

Meerdere probleemgebieden aangemeld bij comité

Aantal aangemelde problematieken	2008		2009	
1	4.385	40,55%	4.442	42,14%
2	1.962	18,14%	2.018	19,14%
3	1.594	14,74%	1.534	14,55%
4	1.087	10,05%	977	9,27%
5	693	6,41%	582	5,52%
6	418	3,87%	420	3,98%
7	229	2,12%	219	2,08%
8 en meer	445	4,12%	349	3,32%
Totaal	**10.813**	**100%**	**10.541**	**100%**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 37

Cijfers DOMINO

Kindproblematiek

Aanmeldingsproblematiek (op basis van vordering) bij de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdbijstand (kunnen er meerdere zijn per kind / jongere)

	2008	2009
Gezin en opvoeding	47,41%	51,6%
Kind / jongere en omgeving	5,68%	4,29%
Lichamelijke gezondheid kind / jongere	0,27%	0,30%
Overige problemen	10,82%	8,72%
Psychosociaal functioneren kind / jongere	35,17%	34,09%
Vaardigheden en verstandelijke ontwikkeling kind / jongere	0,65%	1,00%

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 38

Cijfers DOMINO

Kindproblematiek

Aanmeldingsproblematiek (op basis van vordering) bij de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdbijstand (kunnen er meerdere zijn per kind / jongere)

De meest gesignaleerde problemen zijn:

- 7,35% Kwaliteiten van de opvoeding, problematische opvoedingsstijl (subcategorie 'gezin en opvoeding')
- 6,65% Instabiele opvoedingssituatie (subcategorie 'gezin en opvoeding')
- 5,39% Pedagogische onmacht (subcategorie 'gezin en opvoeding)
- 4,76% Problemen in de relatie tussen primaire opvoeders (subcategorie 'gezin en opvoeding)
- 3,76% Diefstal
- 3,59% Problemen van de opvoeder (subcategorie 'gezin en opvoeding')

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 39

Cijfers DOMINO

Kindproblematiek

Meerdere probleemgebieden aangemeld bij sociale dienst

Aantal aangemelde problematieken	2008		2009	
1	3.465	73,35%	3.606	70,57%
2	670	14,18%	822	16,09%
3	336	7,11%	384	7,51%
4	150	3,18%	155	3,03%
5	50	1,06%	78	1,53%
6	33	0,70%	27	0,53%
7	6	0,13%	14	0,27%
8 en meer	14	0,29%	24	0,47%
Totaal	**4.724**	**100%**	**5.110**	**100%**

Cijfers DOMINO

Gezinsproblematiek

Problemen op meerdere levensdomeinen – illustratief – thuisbegeleiding (2008)

			2008
Huisvestingsproblemen	ja		26%
Financiële problemen	ja		57%
		Leven met beperkt inkomen	42%
		Zware schulden	28%
		Inadequaat budgetbeheer	25%
Administratieve problemen	ja		15%
Problemen huishoudelijke organisatie	ja		35%
		Gebrekkig onderhoud woning	19%
		Gebrekkige hygiëne	17%
		Gebrekkige verzorging van eten	13%
		Gebrekkige verzorging van kledij	8%
		Geen vast dagritme	26%
Problemen op vlak van contact met derden	ja		66%

Cijfers Thuisbegeleidingsdiensten

Gezinsproblematiek

Problemen op meerdere levensdomeinen – illustratief – thuisbegeleiding (2008)

			2008
Problemen op vlak van contact met derden	ja		66%
		Familie, buurt, vrienden	79%
		Huiseigenaar	11%
		School, werk	30%
		Politie en gerecht	22%
		Andere hulpverleners	20%
Heeft gezin regelmatig contact met andere hulpverleners	ja		70%
		Gezondheidsdiensten (vb. Kind & Gezin)	8%
		Dienstverlening (vb. gezinshulp)	7%
		Justitiële hulpverlening (vb. probatie)	16%
		CLB en Revalidatie	9%
		Algemeen Welzijnswerk	12%
		OCMW	23%
		Centra geestelijke gezondheidszorg	8%
		Vlaams agentschap voor Personen met een handicap	14%
		Psychiatrie	28%

Cijfers Thuisbegeleidingsdiensten

Problematiek van andere sectoren

Geregistreerde link met andere sectoren

- Aanmelding gebeurt op doorverwijzing vanuit andere sectoren
- Doorverwijzing naar andere sectoren voor case-onderzoek
- Doorverwijzing naar andere sectoren na case-onderzoek (effectieve plaatsing)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 43

Problematiek van andere sectoren

Geregistreerde link met andere sectoren

Doorverwijzing naar andere sectoren vóór case-onderzoek

	2008		2009	
Aantal aanmeldingen met beslissing “doorverwijzen, toeleiden naar”	1.038	10,38%	1.051	10,92%
Totaal aantal geregistreerde aanmeldingen	**10.000**	**100%**	**9.624**	**100%**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 44

Cijfers DOMINO

Problematiek van andere sectoren

Geregistreerde link met andere sectoren

Doorverwijzing naar andere sectoren na case-onderzoek (effectieve plaatsing) (aantal maatregelen)

	2008		2009	
Vlaams agentschap voor personen met een handicap	1.339	3,88%	1.516	4,28%
Centra geestelijke gezondheidszorg	19	0,06%	26	0,07%
Psychiatrische ziekenhuizen	347	1,01%	378	1,07%
Psychiatrische verzorgingstehuizen	14	0,04%	17	0,05%
Kind & Gezin	891	2,58%	761	2,15%
Algemeen welzijnswerk	33	0,10%	29	0,08%
Integrale gezinszorg	32	0,09%	34	0,10%
Centra voor leerlingbegeleiding	2	0,01%	12	0,03%
School	514	1,49%	442	1,25%
Schoolinternaat	-	-	627	1,77%
…	…	…	…	…

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 45

Cijfers DOMINO

Geregistreerde link met andere sectoren

Ter vergelijking: effectieve plaatsing in bijzondere jeugdzorg (aantal maatregelen)

	2008		2009	
Begeleidingstehuizen	4.285	12,42%	4.215	11,89%
Gezinstehuizen	45	0,13%	29	0,08%
Onthaal- Oriëntatie en Observatiecentra (OOOC)	1.687	4,89%	1.687	4,76%
Dagcentra	1.123	3,26%	1.091	3,08%
Thuisbegeleidingsdiensten	2.655	7,70%	2.834	8,00%
Diensten voor begeleid zelfstandig wonen	656	1,90%	642	1,81%
Pleegzorg bijzondere jeugdbijstand	4.458	12,92%	4.634	13,08%
Diensten voor crisishulp aan huis	0	0,00%	346	0,98%
Diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling	0	0,00%	712	2,01%
Gemeenschapsinstellingen	974	2,82%	1.080	3,05%
…	…	…	…	…
Totaal	**34.498**	**100%**	**35.440**	**100%**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 46

Cijfers DOMINO

Vaststellingen cijfers en onderzoek betreffende problematiek

Cijfers tonen aan dat:

- Jongeren in bijzondere jeugdbijstand meerdere problemen hebben
- Jongeren hebben in hun problematiek vaak een link met andere sectoren

Deze vaststellingen worden bevestigd in onderzoek:

1) Problemen in sector hebben hoge complexiteit (onderzoek H. grietens)

- Problemen komen vaak samen voor (problemen bij jongeren, ouders, tussen partners, in de opvoeding) (onderzoek H. Grietens)
- Kindermishandeling en intrafamiliaal geweld komen bij 1/4 tot 1/3 van de uithuisgeplaatste jongeren voor (onderzoek H. Grietens)
- Stijging van gedragsproblemen, voornamelijk externaliserende problemen (onderzoek H. Grietens)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 47

Vaststellingen cijfers en onderzoek betreffende problematiek

Deze vaststellingen worden bevestigd in onderzoek:

2) Verzwaring van de problematiek (onderzoek E. Nouwen)

- Aanwezigheid van multi-problem gezinnen (problemen op meerdere levensgebieden)
- Jongeren die zich bevinden op de grens met andere sectoren (vnl. psychiatrische problemen en verstandelijke handicap)

3) Multiproblematiek (werkgroep toekomstverkenning jeugdzorg)

- Samenhangende en cumulerende problemen
- Van generatie op generatie

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 48

H4
Mogelijke verklaringen voor instroomcijfers

Vaststellingen

1. Stijgende instroom
2. Complexe problematiek

Meer probleemsituaties
Andere probleemsituaties
Problemen worden complexer

Mogelijke verklaringen
- Maatschappelijke evoluties
- Evoluties in (bijzondere) jeugdzorg

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

Enerzijds allesomvattende sociale transformaties
Anderzijds toenemende vraag naar zorg
Relatie ertussen beïnvloedt (potentiële) zorgvraag en -aanbod
(F. Lammertyn)

1. Veranderende samenleving
2. Kansarmoede
3. Multiculturaliteit
4. Gezinssamenstelling
5. Signalering
6. Medicalisering

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 51

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

1. Veranderende samenleving
   (F. Lammertyn, E. Nouwen, werkgroep Toekomstverkenning Nederland)

- Genderrevolutie (toenemende vrouwelijke activiteitsgraad)
- Individualisering (keuzebiografie: detraditionalisering, desinstitutionalisering, privatisering)
- Kinderen krijgen meer prikkels, veel druk op kinderen om hiermee om te gaan
- Verwenning
- Standaarden in de samenleving liggen hoger
- Lagere acceptatie probleemgedrag
- Lagere acceptatie risico's

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 52

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

1. Veranderende samenleving – genderrevolutie – illustratief: thuisbegeleiding (2008)

Dagbesteding moeder	**2008**
Werkend	40%
Eigen huishouden	42%
Schoolgaand of in opleiding	1%
Andere zinvolle dagbesteding (vrijwilligerswerk etc)	3%
Geen gestructureerde dagbesteding	14%

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 53

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

2. (Kans)armoede

- Sterke correlatie tussen situaties van achterstelling (zoals lage inkomenspositie en a fortiori armoede) en plaatsing in de bijzondere jeugdzorg (F. Lammertyn)

- 11,2% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico
- 12% van de kinderen leven in gezinnen waar het moeilijk is om financieel rond te komen
- 0,5% van de kinderen onder de 12 jaar leven in een gezin dat het leefloon ontvangt (gemiddeld 599,80 euro)
- 8,3% van de in 2009 geboren kinderen in Vlaams Gewest werd geboren in een kansarm gezin (stijging van 0,4% tov 2008)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 54

Cijfers Kind & Gezin

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

2. (Kans)armoede – illustratief: thuisbegeleiding (2008)

Inkomstenbronnen bij gezinnen		**2008**
Arbeid		62%
Vervangingsinkomen		49%
	Voor arbeidsongeschiktheid	25%
	Voor werkloosheidsvergoeding	23%
	Voor pensioen	1%
	Voor weduwenpensioen	3%
Kinderbijslag		94%
Bestaansminimum		7%
Tegemoetkoming gehandicapten		5%
Alimentatie		21%

Financiële problemen		**2008**
Ja		57%
	Leven van beperkt inkomen	42%
	Zware schulden	28%
	Inadequaat budgetbeheer	25%
Neen		38%

Cijfers Federatie thuisbegeleidingsdiensten

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

3. Multiculturaliteit
(F. Lammertyn, E. Nouwen)

- Toename van aantal immigraties
- Globalisering van migratie
- Feminisering van migratie
- Heterogeniteit van migrantenpopulatie (verschil in nationaliteit, in juridische status, in etnische cultuur, in sociaal-economische status, …)
- Toenemende politisering van migratie (voor en tegen, wenselijkheid, maatschappelijke achterstelling en discriminatie)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 56

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

3. Multiculturaliteit (geboorteland van jongere – top 10 in 2009)

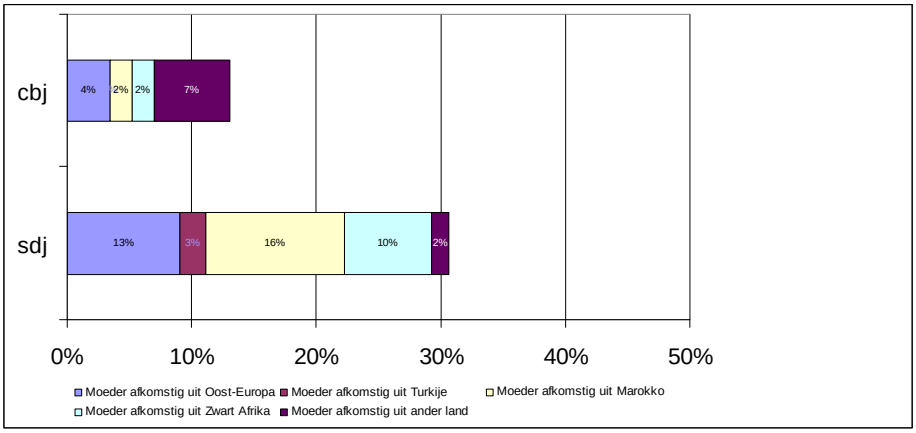
	2008%	**2009%**
1. België	90,28%	90,20%
2. Onbekend	*1,98%*	*1,80%*
3. Nederland	1,12%	1,37%
4. Marokko	0,52%	0,51%
5. Duitsland	0,54%	0,48%
6. Congo	0,31%	0,32%
7. Afghanistan	0,27%	0,32%
8. Servië Montenegro	0,26%	0,30%
9. Frankrijk	0,27%	0,25%
10. Angola	0,29%	0,24%
…	…	…
Totaal	**100%**	**100%**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 57

Cijfers DOMINO

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

3. Multiculturaliteit (illustratief – onderzoek Antwerpen)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 58

Cijfers onderzoek Antwerpen

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

4. Gezinssamenstelling
   (F. Lammertyn, E. Lodewijckx, E. Nouwen)

- Meer huwelijken, meer echtscheidingen, meer 'onwettige' geboorten, meer ongehuwd samenwonenden, meer alleenwonenden, meer nieuw samengestelde gezinnen
- Risico's op armoede, kwetsbaarheid op vlak van psychische gezondheid en sociale ondersteuning, instabiliteit in het gezin, beperkt sociaal netwerk
  Bijgevolg (meer en/of andere) vraag naar ondersteuning
- Invloed op kinderen (onderzoek)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 59

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

4. Gezinssamenstelling – woonsituatie (meest recente situatie)

	2008		2009	
Samenwonend bij beide ouders	3.882	16,63%	4.409	18,05%
Samenwonend bij moeder met partner	1.253	5,37%	1.365	5,59%
Samenwonend bij moeder alleenstaand	5.734	24,56%	6.342	25,97%
Samenwonend bij vader met partner	323	1,38%	349	1,43%
Samenwonend bij vader alleenstaand	1.120	4,80%	1.284	5,26%
Samenwonend bij opvoedingsfiguur –figuren	2.868	12,28%	3.124	12,79%
Totaal samenwonend	**15.180**	**65,01%**	**16.873**	**69,09%**
Andere	8.170	34,99%	7.549	30,91%
Totaal	**23.350**	**100%**	**24.422**	**100%**

Cijfers DOMINO

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

5. Signalering

(H. Grietens, werkgroep Toekomstverkenning Nederland)

- Verbeterde signalering in eerste lijn (school, huisarts, …) maakt dat kinderen in beeld kwamen die vroeger niet in beeld kwamen
- Bovendien hogere standaarden en lagere acceptatie van risico's
- Problemen worden nu scherper benoemd en worden vlugger geïdentificeerd

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 61

Maatschappelijke evoluties / verklaringen

6. Medicalisering

(H. Grietens, werkgroep toekomstverkenning Nederland)

- Alledaagse opgroei- en opvoedproblemen worden vlugger gelabeld als iets waarbij professionele hulp is aangewezen
- Toenemende aandacht in jeugdzorg voor ernstige geestelijke gezondheidsproblemen en psychiatrische stoornissen

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 62

Verklaringen in (evolutie van) jeugdzorg

1. Doelgroepbepaling andere sectoren
2. Door ontwikkeling van menswetenschappen vergroot de kennis over complexe problematieken (cf. medicalisering)
3. Plaatstekort (escalatie van problematiek)
4. Opeenvolgende breuken in hulpverlening
5. Door deskundigheid aanzuigeffect zwaardere problemen (cf. 1)
6. Toegankelijkheid, laagdrempeligheid, ambulant
7. Hulp is geen taboe
8. Contextueel denken

   Herontdekking van de context waardoor problemen meer gezien worden en daardoor de idee dat gezinssituatie problematischer is
9. Creativiteit van de jeugdzorg

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 63

Conclusies

Maatschappelijke vaststellingen beïnvloeden niet enkel

- Instroom in (bijzondere) jeugdzorg
- Problematiek van de doelgroep van bijzondere jeugdzorg

Zij grijpen ook (on)rechtstreeks in op

- Beschikbaarheid van zorgaanbod
- Uitbouw van zorgaanbod
  - Differentiëren
  - Flexibiliteit

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 64

H5
Initiatieven en acties
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P65

Ingrijpen op instroomprocessen
• Positieve heroriëntering
• Centraal wachtbeheer
• Project doorstroom
• Integrale jeugdhulpverlening
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P66

Tijdig en gepaste zorg op maat

- Flexibiliseringsinitiatieven (MFC, flexibele norm)
- Differentiatie (thuisbegeleiding, pleegzorg)
- Projecten bijzondere jeugdzorg
- BINC (registratiesysteem private voorzieningen)
- Uitstroominitiatieven (GKRB, proeftuinen, YAR, …)

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 67

Samenwerkingsinitiatieven (1)

- Onderwijs: time-outprojecten
- Onderwijs: spijbelproject
- Onderwijs: verbindingsfunctionarissen gemeenschapsinstellingen
- Onderwijs: samenwerking gemeenschapsinstellingen en gemeentelijke diensten inzake deeltijds werken, monitor vakantiekampen,...
- CLB (centra voor leerlingbegeleiding): engagementverklaring en netwerkfiche

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 68

Samenwerkingsinitiatieven (2)

- Geestelijke gezondheidszorg: in en outreach
- Geestelijke gezondheidszorg: projecten drughulpverlening
- Justitie: herstelgerichte en constructieve afhandeling
- VAPH (Vlaams agentschap voor personen met een handicap): knelpuntdossiers – jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen (GES)
- Kind & Gezin: opvoedingsondersteuning – centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG)
- Netwerken Integrale Jeugdhulp

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 69

H6 Besluit

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 70

Besluit

Vaststellingen

- Stijgende instroom is internationale trend en maatschappelijk deels verklaarbaar
- Problematiek vraagt specifiek zorgaanbod

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 71

Besluit

Preventie in alle sectoren is wenselijk

Jeugdzorg is tweedelijnszorg

Samenwerking met andere sectoren (in aanmelding, doorverwijzing en aanpak) is aanwezig maar kan verder uitgebouwd worden

Integrale jeugdhulpverlening

Versterking van bijzondere jeugdzorg blijft noodzakelijk (symptoomorganisatie, machteloosheid, invloed op instroom is beperkt)

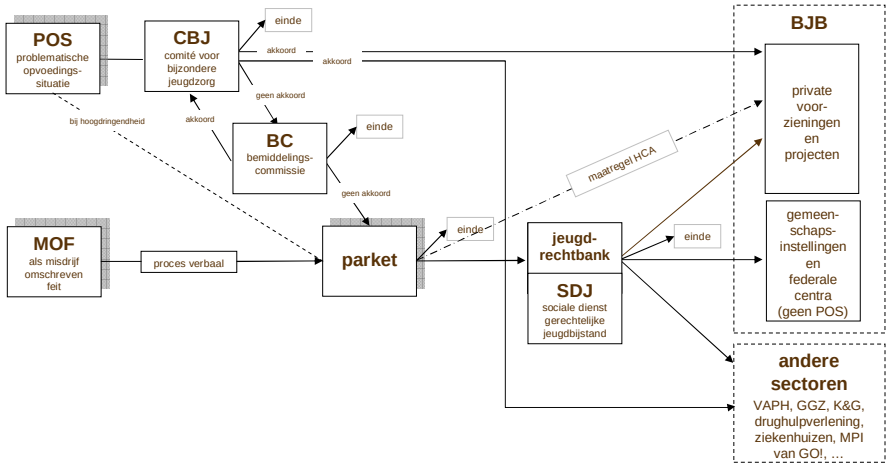
- Uitbreiding capaciteit
- Ruimte voor differentiatie en vernieuwend werken

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 72

jongerenwelzijn
JONG LEVEN RICHTING GEVEN
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 73

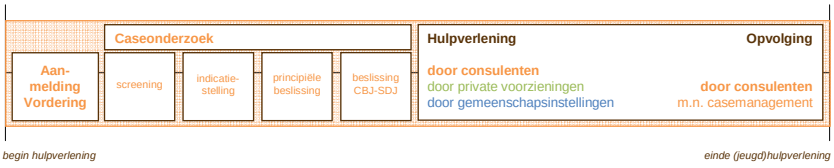

H7
Bijlagen
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 74

traject naar bijzondere jeugdbijstand

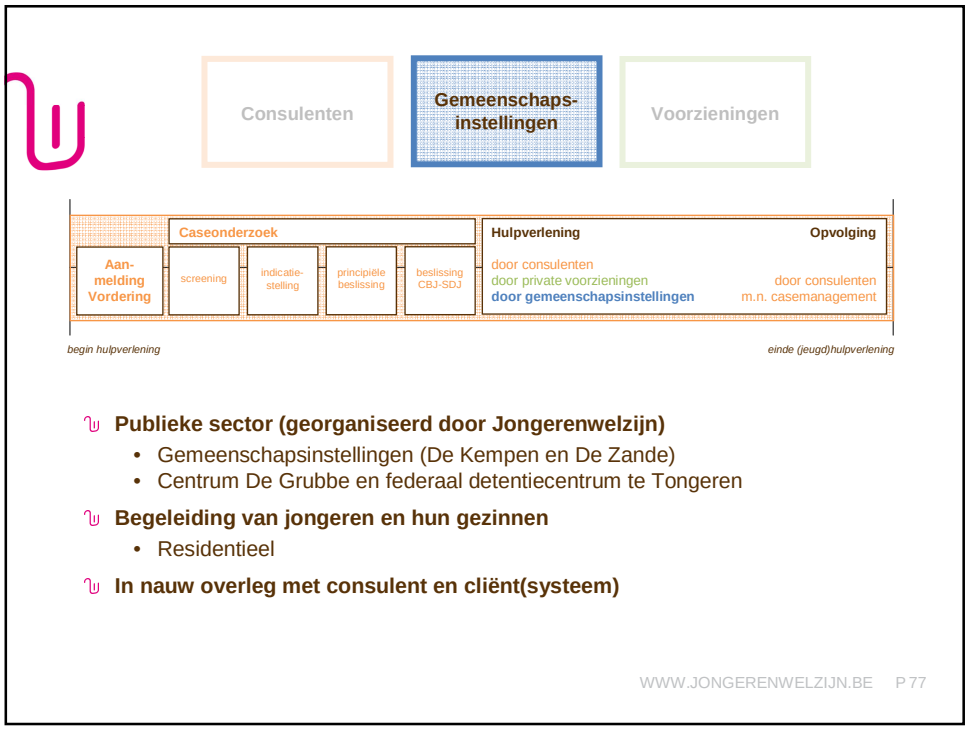
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 75

Consulenten | Gemeenschaps-instellingen | Voorzieningen

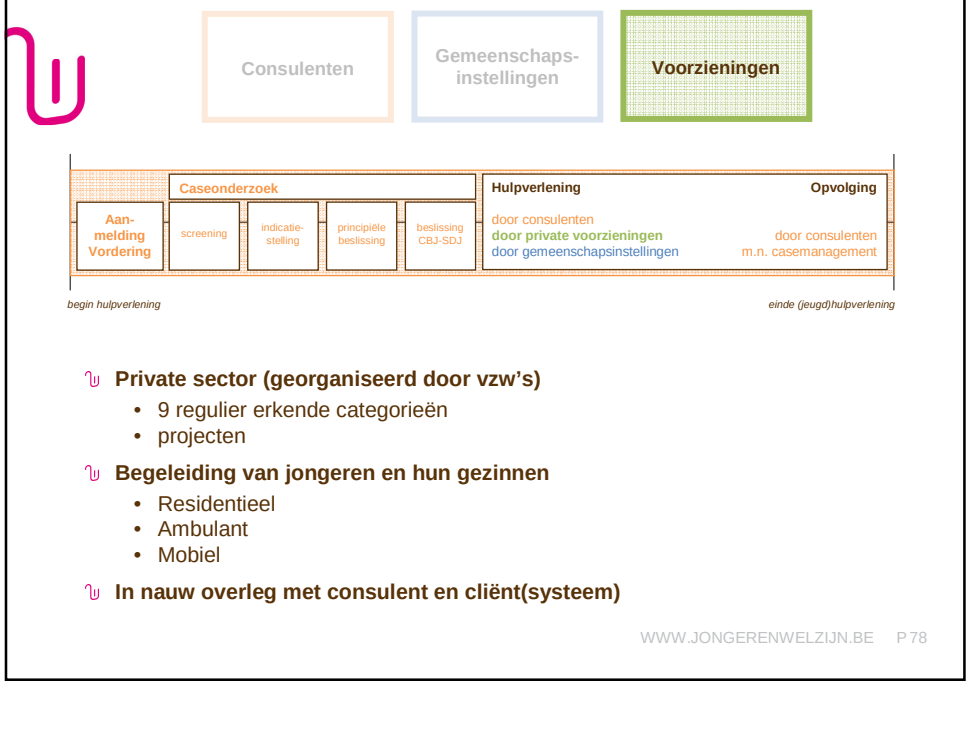
- **Consulenten van nabij betrokken gedurende hele hulpverleningsproces**
- **Consulenten staan bij aanmelding / vordering in voor**
  - caseonderzoek
  - hulpverlening en/of toewijzing
  - casemanagement (opvolging)
- **Dynamisch, cyclisch proces (niet lineair)**
- **In nauw overleg met cliënt(systeem)**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 76

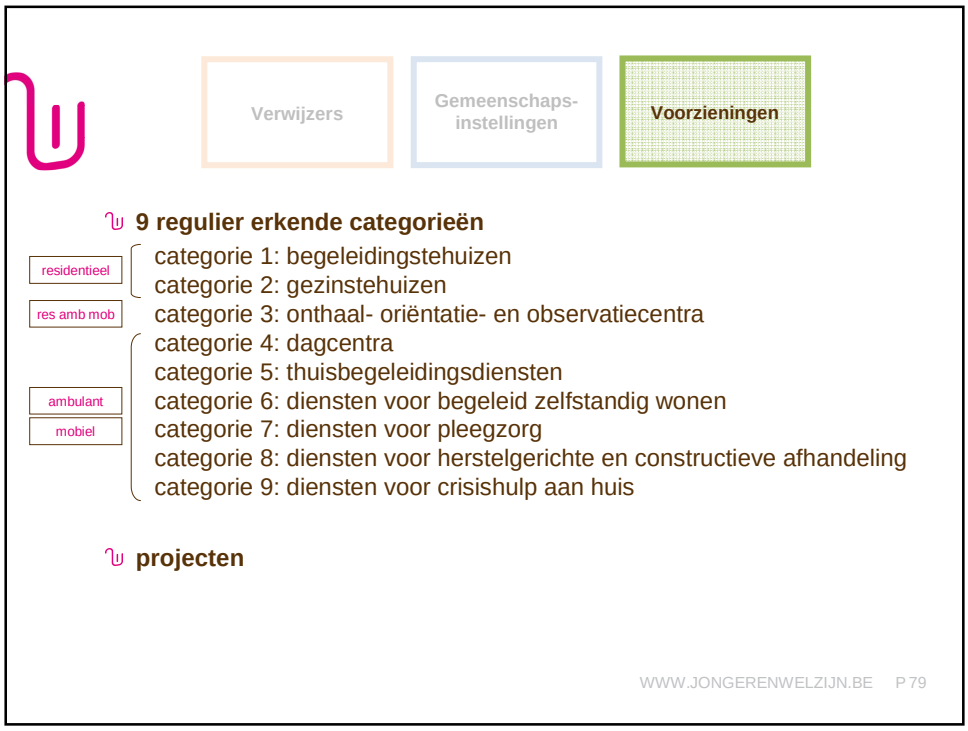
- **Publieke sector (georganiseerd door Jongerenwelzijn)**
  - Gemeenschapsinstellingen (De Kempen en De Zande)
  - Centrum De Grubbe en federaal detentiecentrum te Tongeren
- **Begeleiding van jongeren en hun gezinnen**
  - Residentieel
- **In nauw overleg met consulent en cliënt(systeem)**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 77

- **Private sector (georganiseerd door vzw's)**
  - 9 regulier erkende categorieën
  - projecten
- **Begeleiding van jongeren en hun gezinnen**
  - Residentieel
  - Ambulant
  - Mobiel
- **In nauw overleg met consulent en cliënt(systeem)**

WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 78

Verwijzers
Gemeenschaps-instellingen
Voorzieningen
9 regulier erkende categorieën
residentieel
res amb mob
ambulant
mobiel
categorie 1: begeleidingstehuizen
categorie 2: gezinstehuizen
categorie 3: onthaal- oriëntatie- en observatiecentra
categorie 4: dagcentra
categorie 5: thuisbegeleidingsdiensten
categorie 6: diensten voor begeleid zelfstandig wonen
categorie 7: diensten voor pleegzorg
categorie 8: diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling
categorie 9: diensten voor crisishulp aan huis
projecten
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 79

jongerenwelzijn
JONG LEVEN RICHTING GEVEN
WWW.JONGERENWELZIJN.BE P 80

BIJLAGE 3:
Nota van het Agentschap Jongerenwelzijn

jongerenwelzijn

Verduidelijkingen voor commissie jeugdzorg

- **Trajecten van jongeren in bijzondere jeugdzorg: aanmeldingen die niet tot instroom leiden enerzijds en het later toch in de bijzondere jeugdzorg terechtkomen anderzijds**

DOMINO laat ons toe om vanaf 2008 een rapport te trekken over hoeveel van de aanmelders die niet verder instroomden in een bepaald jaar later opnieuw aangemeld worden. Dit houdt wel in dat er slechts een marge van een kleine 2 jaar is om te verifiëren of zo'n jongere opnieuw aangemeld wordt.

De resultaten tonen aan dat in totaal over alle regio's heen 15,05% (= 895 jongeren van de 5.945) van de jongeren in 2008 aangemeld (en verder geen case-onderzoek en maatregel kregen) opnieuw aangemeld werden in 2009 en 2010.
Van de jongeren die in 2008 tot in het stadium van case-onderzoek geraakt zijn, werden er 9,14% (= 16 jongeren van de 175) opnieuw aangemeld.
Van diegenen die in 2008 een maatregel hadden gekregen, werden er uiteindelijk 3,97% (= 154 jongeren van de 3.880) opnieuw aangemeld.

- **Trajecten van jongeren in bijzondere jeugdzorg: hulpverleningsaanbod en –duur**

De specificiteit van de aangeboden zorg is belangrijk, de gevolgde trajecten zijn van belang. Hierover graag cijfers: vb. welke hulpverleningsvormen krijgt een jongere - vb. hoe lang duren die hulpverleningsvormen - vb. hoe lang blijft een jongere in bijzondere jeugdbijstand

Jongerenwelzijn stelde zich dezelfde vragen. Met DOMINO heeft Jongerenwelzijn cijfergegevens beschikbaar die illustratieve en indicatieve antwoorden zouden moeten kunnen geven op bovenstaande vragen. Een wetenschappelijk onderzoek om de gegevens te interpreteren en genereren is evenwel noodzakelijk. Jongerenwelzijn formuleerde een onderzoeksopdracht terzake. Onder promotorschap van Prof. Dr. Hans Grietens verwachten we het eindrapport van het onderzoek “Vlaamse hulpverleningstrajecten in de Bijzondere Jeugdzorg in een internationale context”.

- **Cijfers betreffende parketbeslissingen per gerechtelijk arrondissement**

Het NICC bezorgde ons volgende nuancering en volgende cijfers:
Voor wat de instroom op de jeugdparketten betreft, is het in principe mogelijk om gegevens per arrondissement te verschaffen, maar de cijfers van 2006-2008 zijn nog niet publiek gemaakt. Dit is voorzien voor januari 2011. De cijfers van 2005 zijn wel al meer in detail gepubliceerd.

Wat de parketbeslissingen betreft, wijst men op volgende nuancering en voorzichtigheid. De cijfers die op de studiedag gepresenteerd werden hebben slechts betrekking op 13 van 27 jeugdparketten (waaronder 7 Nederlandstalige). Voor de andere parketten gebeurde de registratie nog onvoldoende betrouwbaar. Ook dienen de gegevens van de 7 Nederlandstalige jeugdparketten met de nodige voorzichtigheid bekeken te worden. Ze geven slechts een eerste algemeen beeld van de beslissingen die geregistreerd werden in het nieuwe (aangepaste) registratiesysteem (en ook net na aanpassing van de jeugdwet, met nog heel wat onduidelijkheid hierover). Dit indachtig is het te voorbarig om (gedetailleerde) cijfers per arrondissement te geven.

In bijlage gaat een tekst met gegevens die gepresenteerd werden op de studiedag van jeugddelinquentie in maart 2009 en waarin toch al een eerste (voorzichtige) poging gedaan wordt om de 13 jeugdparketten ten opzichte van elkaar te situeren.

Bijlage: NICC over parketbeslissingen

Invloed decreet Ceyssens op het aantal dossiers

Cijfermateriaal

Aantal verzoeken bij bemiddelingscommissie

	2009	**2008**	**2007**	**2006**	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**
BC	2.666	2.537	2.428	2.243	2.131	1.800	1.750	1.642	1.597	1.393

Aantal bemiddelingen door bemiddelingscommissie in het kader van hoogdringendheid

	2009	**2008**	**2007**	**2006**	**2005**	**2004**	**2003**	**2002**	**2001**	**2000**
BC	264	254	220	229	167	138	149	153	120	109

Bevindingen en besluit

- Uit het cijfermateriaal betreffende het aantal verzoeken zien we een stijging van het aantal verzoeken, deze stijging wordt zo goed als uitsluitend bepaald door het aantal verzoeken binnen het gerechtelijk arrondissement Antwerpen.
- Slechts in 2 arrondissementen is er een significant gebruik van de procedure hoogdringendheid, met name in de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen en Dendermonde. In de meeste arrondissementen wordt de procedure eerder zelden tot nooit gebruikt.
- In tegenstelling tot de 45dagenregel zoals we die kenden vóór de inwerkingtreding van het decreet Ceyssens, lukt in het kader van de procedure “hoogdringendheid” een overgang van de gerechtelijke naar de vrijwillige hulpverlening niet meer.

Het is onvermijdelijk dat deze (vooral laatste) bevinding(en) de toename van het aantal zaken op de jeugdrechtbanken beïnvloedt. De juiste impact hiervan is echter niet vast te stellen.
Het is echter duidelijk dat de toepassing van het decreet Ceyssens niet de bepalende factor is van de toenemende instroom op de jeugdrechtbanken.

Verduidelijking illustratieve cijfers thuisbegeleiding: “geen structurele dagbesteding”

Wanneer ouders over zichzelf aangeven niet te behoren tot de categorieën: werken, opleidingen volgen, vrijwilligerswerk opnemen en zich ook niet als huismoeder beschouwen, worden ze toegekend aan de categorie ‘geen structurele dagbesteding’.

jongerenwelzijn

Verduidelijking illustratieve cijfers thuisbegeleiding: "dagbesteding vader"

Dagbesteding moeder	Moeder 2008	Vader 2008
Werkend	40%	68%
Eigen huishouden	42%	9%
Schoolgaand of in opleiding	1%	1%
Andere zinvolle dagbesteding (vrijwilligerswerk etc)	3%	6%
Geen gestructureerde dagbesteding	14%	15%

Pleegzorg

Er is onvoldoende nauwkeurig onderzoek betreffende effecten van pleegzorg in Vlaanderen in vergelijking met andere landen. Vanuit wetenschappelijk hoek hoort Jongerenwelzijn volgende signalen:

Pleegzorg is zeer waardevol maar ook kwetsbaar. Veel heeft te maken met de draagkracht en het opvoedgedrag van de pleegouders. Aandacht voor de selectie en training van pleegouders is wenselijk. Programma's om pleegouders sterker te maken in de opvoeding van pleegkinderen is zeer wenselijk en waardevol (cf. training pleegouders), zelfs noodzakelijk. Pleegouders hebben nood aan voldoende ondersteuning in hun pleegouderschap.

jongerenwelzijn

Bijlage: NICC over parketbeslissingen

Geregistreerde parketbeslissingen

1. Inleiding

Zoals hoger reeds aangegeven, werd het registratiesysteem van de jeugdparketten een eerste keer aangepast in mei 2004 voor wat de registratie van de *binnenkomende zaken* betreft. Nadien werd het een tweede keer aangepast in december 2006 voor wat de registratie van de *parketbeslissingen* betreft. Ook deze aanpassingen werden voorafgegaan door een grondige analyse van de ingevoerde gegevens[1] en besprekingen met alle betrokken actoren op het terrein (magistraten, informatici, administratieve medewerkers,…). Ze gaven tevens aanleiding tot de (gezamenlijke) uitwerking van nieuwe registratierichtlijnen.

De beslissingen die in 2007 en 2008 volgens de nieuwe registratierichtlijnen ingevoerd werden, werden aan een verkennende analyse onderworpen. In wat volgt bespreken we eerste voorlopige analyseresultaten. Vooraleer echter tot concrete cijfergegevens over te gaan, geven we vooreerst een beknopt overzicht van de wettelijke mogelijkheden waarover (jeugd)parketmagistraten beschikken wanneer er een als misdrijf omschreven feit (MOF) op het jeugdparket aangemeld wordt. Tevens gaan we ook kort in op de (beperkte) draagwijdte van de voorgestelde cijfergegevens.

2. Wettelijk kader

2.1. Van jeugdbeschermingswet naar jeugdwet

Tot voor kort vielen de minderjarigen die in het kader van een misdrijf op het jeugdparket aangemeld werden onder de toepassing van de wet van 8 april 1965 op de Jeugdbescherming *(jeugdbeschermingswet).* In 2006 werd deze wet grondig gewijzigd door de wetten van 15 mei 2006[2] en van 13 juni 2006[3][4]. Sindsdien is sprake van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade *(jeugdwet).*

In het licht van de verdere onderzoeksresultaten is het belangrijk er op te wijzen dat de hervorming van de *jeugdbeschermingswet* er gekomen is na een zeer lang en aanslepend debat. Het resultaat is een zeer hybride model met zeer uiteenlopende en concurrerende doelstellingen. In essentie is gekozen voor het behoud van het jeugdbeschermingsmodel, maar naast de persoon van de minderjarige en zijn leefomgeving dient de jeugdrechter - aldus de

[1] Voor meer informatie zie Detry, Goedseels & Vanneste, 2004; Goedseels, Vanneste & Detry, 2005.
[2] Wet van 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het wetboek van strafvordering, het strafwetboek, het burgerlijk wetboek, de nieuwe gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, B.S. 2 juni 2006.
[3] Wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, B.S. 19 juli 2006.
[4] Beide wetten zijn nog gewijzigd door de *wetten van 27 december 2006 (I en II) houdende diverse bepalingen.*

wet - ook rekening te houden met de ernst van de feiten en/of de openbare orde. Tevens dient een centrale rol toebedeeld te worden aan het slachtoffer en geniet een herstelrechtelijk aanbod steeds de voorkeur. De beschermingsgedachte, het herstelrechtelijk denken, strafrechtelijke componenten, rechtswaarborgen en rechten van minderjarigen zitten allemaal vervat in de nieuwe jeugdwet. Het zal voor een stuk aan de actoren op het terrein - parketmagistraten, jeugdrechters, consulenten, jeugdadvocaten - zijn om de modellenstrijd in hun concrete praktijk te beslechten (Dumortier, 2006). Veel zal dan ook afhangen van hun visies, maar ook van het beschikbare aanbod en de keuzes van het beleid, zowel op federaal, als op gemeenschapsniveau.

2.2. Wettelijke afhandelingsmogelijkheden

Wanneer een zaak op het jeugdparket toekomt kan het jeugdparket beslissen om de zaak *te seponeren (klasseren zonder gevolg)*, dan wel *voor de jeugdrechter te brengen*[5]. In uitzonderlijke gevallen kan het jeugdparket een zaak ook *doorverwijzen naar de onderzoeksrechter*.

Daarnaast beschikt het jeugdparket nog over een (beperkt) aantal andere mogelijkheden. In de *artikelen 45, 45bis, 45ter en 45quater* van de nieuwe jeugdwet worden de acties van het parket in het geval van jeugddelinquentie exhaustief omschreven[6]. Concreet houdt dit in dat het parket over een eigen (beperkt) arsenaal aan wettelijke mogelijkheden beschikt, zijnde: *een waarschuwingsbrief, een waarschuwingsoproep (of herinnering aan de wet), een bemiddelingsaanbod en een voorstel tot ouderstage*. Zowel de waarschuwingsbrief als de waarschuwingsoproep hebben het seponeren van de zaak tot gevolg. Een (geslaagde) herstelbemiddeling leidt niet noodzakelijk tot het klasseren van de zaak zonder gevolg. De parketmagistraat kan alsnog beslissen de zaak aanhangig te maken bij de jeugdrechtbank. Daartegenover staat wel dat de jeugdrechter slecht gevat kan worden als vooreerst een bemiddeling overwogen werd[7].

Tot slot kan de (jeugd)parketmagistraat in het kader van de overlastwetten[8] ook impliciet of expliciet toestemming geven voor *een gemeentelijke administratieve sanctie of GAS*[9]. Tevens kan het parket haar rol van *doorverwijzer naar de vrijwillige hulpverlening* ook spelen in het

[5] Enkel het jeugdparket kan de jeugdrechter vatten (monopolie van saisinerecht).
[6] Dit betekent dat het parket geen andere praktijken meer mag handhaven dan deze die voorzien zijn in de wet. Zo hebben parketmagistraten niet langer de mogelijkheid om minderjarigen die ervan verdacht worden een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd een leerproject, therapie of gemeenschapsdienst aan te bieden. Deze optie resulteert uit de doelstelling van de nieuwe jeugdwet om het vermoeden van onschuld op het niveau van het parket opnieuw centraal te stellen.
[7] De beslissing van de parketmagistraat om een dossier al dan niet te oriënteren naar een bemiddelingsprocedure moet schriftelijk zijn en gemotiveerd worden, behalve indien hij de zaak wenst te seponeren. De parketmagistraat moet met andere woorden in zijn vordering motiveren waarom hij meent dat het dossier niet in aanmerking komt voor een bemiddeling. De afwezigheid van een dergelijke motivering heeft tot gevolg dat de zaak niet regelmatig aanhangig gemaakt is bij de jeugdrechtbank (*Art.* 45*quater* § 1, derde en vierde lid Jeugdwet).
[8] Wet van 7 mei 2004 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en de nieuwe gemeentewet, B.S., 26 juni 2004 en wet van 14 juni 2004 tot wijziging van de nieuwe gemeentewet, B.S., 23 juli 2004.
[9] Sinds de overlastwetten van 2004 kunnen gemeenten ook optreden ten aanzien van misdrijven (wanbedrijven) die zowel strafrechtelijk, als administratiefrechtelijk beteugeld kunnen worden. De strafprocedure heeft dan wel voorrang op de administratieve procedure. Het verloop van de te volgen procedure verschilt naargelang de ernst van de feiten.

jongerenwelzijn

kader van een als misdrijf omschreven feit op voorwaarde dat de doorverwijzing een louter informatief karakter heeft en het vermoeden van onschuld van de jongere gevrijwaard blijft.

3. Beperkte draagwijdte van de cijfergegevens

3.1. De balans na twee jaren van verbeterde registratie

Een eerste analyse van gegevens die in 2007 en 2008 geregistreerd werden met betrekking tot de beslissingspraktijk in jeugdzaken, alsook het voorleggen van de eerste analyseresultaten aan de actoren op het terrein[10] laten het toe een eerste balans op te maken na twee jaren van verbeterde registratie.

Positief is dat er eerste concrete stappen gezet zijn: het registratiesysteem is aangepast, er zijn registratierichtlijnen uitgewerkt en de actoren op het terrein raken meer en meer vertrouwd met de aangepaste wijze van registreren. Daar waar in het begin vooral – of enkel – het administratief personeel betrokken partij was, is er ook bij de magistraten een groeiend bewustzijn zichtbaar (zeker nu er concrete cijfergegevens op tafel liggen).

Ondanks deze positieve geluiden, dienen we toch vast te stellen dat er nog steeds jeugdparketten zijn die zeer weinig gebruik maken van het registratiesysteem. Redenen daartoe zijn onder meer: gebrek aan personeel, gebrek aan (continue) vorming, weerstand bij het administratieve personeel en/of de magistratuur om te werken met een geïnformatiseerd registratiesysteem. Daarenboven blijken een aantal factoren een systematische en/of correcte invoer van gegevens in de weg te staan, zoals de relatief beperkte kennis van het registratiesysteem bij de (jeugd)parketmagistraten[11], problemen met het registratiesysteem van praktische aard zoals de traagheid van het systeem of het niet beschikbaar zijn van de nodige documenten, hetgeen zeer demotiverend kan werken, te veel – en vanuit administratief oogpunt soms ook nutteloze – registraties, onvoldoende technische ondersteuning vanuit het Centrum voor informatieverwerking van de FOD justitie (geen reactie op vragen of te lange wachttijden).

Tot slot dienen we vast te stellen dat ondanks alle pogingen om tot een meer uniforme registratie te komen, er zich nog steeds een aantal verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen voordoen die mogelijk niet te overbruggen zijn. Hierbij gaat het niet alleen om verschillen op het niveau van het administratieve beheer van zaken. Niet zelden weerspiegelen de registratieverschillen ook verschillen op een dieperliggend niveau. De cijfergegevens laten het toe deze verschillen in kaart te brengen en tevens ook een meer fundamenteel debat op gang te brengen onder meer met betrekking tot het vervolgingsbeleid in jeugdzaken, de rol van het jeugdparket, de doelstellingen van het gerechtelijk optreden in jeugdzaken, het probleem van de rechts(on)gelijkheid,…. Gegeven de verschillen dienen we er ons dus bewust van te zijn dat de cijfergegevens van de verschillende jeugdparketten niet

[10] Dit gebeurde op twee feedbackmomenten - één voor de Nederlandstalige en één voor de Franstalige jeugdparketten - waarop zowel magistraten, jeugdcriminologen, systeembeheerders als administratieve medewerkers uitgenodigd werden.
[11] Hierdoor beschikken de administratieve medewerkers niet altijd over nodige en correcte informatie.

zonder meer vergelijkbaar zijn en pas betekenis krijgen wanneer ook de ruimere context in kaart wordt gebracht.

3.2. Noodzakelijke beperkingen

3.2.1. Een beperkt aantal arrondissementen

Aangezien nog niet alle arrondissementen op een even systematische en betrouwbare wijze gebruik maken van het registratiesysteem werd er dan ook beslist om enkel die gerechtelijke arrondissementen in de analyse te betrekken waarvan verondersteld werd dat de gegevens op een betrouwbare wijze ingevoerd worden.

In totaal werden er zeven Nederlandstalige en zes Franstalige arrondissementen[12] geselecteerd[13]. Alle rechtsgebieden zijn in de analyse vertegenwoordigd, met uitzondering van het rechtsgebied van Brussel. In totaal dekken de opgenomen gerechtelijke arrondissementen iets meer dan 50% van de totale minderjarigenpopulatie[14]. Dit verplicht ons nu al te stellen dat de cijfergegevens die verder gepresenteerd zullen worden met de nodige voorzichtigheid bekeken dienen te worden en ons moeten hoeden voor al te voorbarige conclusies en veralgemeningen.

3.2.2. Een beperkte transversale analyse

In een eerste fase focusten de analyses zich enkel op de beslissingen die in 2007 en 2008 genomen werden. Er werd met andere woorden nog geen link gelegd met de zaken en/of de personen waarop de beslissingen betrekking hebben[15].

Tevens dienden we ons noodgedwongen te beperken tot het uitvoeren van een transversale analyse. Daar waar een transversale analyse - ook wel periodeanalyse genaamd - gegevens aanreikt over wat er tijdens een welbepaalde periode gebeurd is, heeft een cohortenanalyse of longitudinale analyse tot doel om voor cohorten van personen of zaken de verschillende achtereenvolgende beslissingen of de verschillende veranderingen in de vooruitgangsstaat doorheen de tijd te volgen (Aubusson De Cavarlay, 1987). Voor een dergelijke analyse dienen de beslissingen gekoppeld te worden aan gegevens met betrekking tot de zaken en/of de minderjarigen en dienen we uiteraard over voldoende gegevens – gegevens over meerdere opeenvolgende jaren - te beschikken.

4. Eerste analyseresultaten

[12] Het gaat om de jeugdparketten van: Antwerpen, Tongeren, Charleroi, Tournai, Gent, Dendermonde, Oudenaarde, Brugge, Kortrijk, Liège, Huy, Verviers en Namur.
[13] Voor de selectie van de arrondissementen baseerden we ons op de verkregen cijfergegevens voor 2007 en 2008 (en de overeenkomst tussen beiden), de feedback die we kregen vanuit het terrein op de betreffende cijfergegevens en de verhouding tussen de (geregistreerde) instroom op de jeugdparketten voor de jaren 2007 en 2008 enerzijds en het aantal ingevoerde beslissingen voor de betreffende jaren anderzijds.
[14] Voor 2007 gaat het om 53,7% van de totale minderjarigenpopulatie, voor 2008 om 53,8%.
[15] Omwille van technische redenen slaagden we er niet in om de verschillende datafiles met betrekking tot de beslissingen enerzijds en de zaken en/of minderjarigen anderzijds op een correcte wijze aan elkaar te linken.

jongerenwelzijn

4.1. Een overzicht van de belangrijkste bepalende beslissingen

4.1. Algemeen

In wat volgt zal enkel ingegaan worden op de belangrijkste richtinggevende beslissingen zijnde de klasseringen zonder gevolg, de doorverwijzingen naar de jeugdrechter of jeugdrechtbank en het bemiddelingsaanbod[16].

Van alle in 2007 en 2008 geregistreerde beslissingen had telkens een meerderheid (om en bij de 70 %) betrekking op een klassering zonder gevolg (tabel 1). Ongeveer een kwart van de beslissingen (24 % - 25 %) betrof een doorverwijzing naar de jeugdrechter / jeugdrechtbank en 6 % à 7 % van de geregistreerde beslissingen hield een bemiddelingsvoorstel in.

Tabel 1. Overzicht van de belangrijkste geregistreerde beslissingen (f en %)

	2007		**2008**	
	f	%	f	%
Zonder gevolg	29486	69,9	32080	68,7
Doorverwijzing naar de JRB	10281	24,4	11440	24,5
Voeging JRB	*3845*	*9,1*	*5091*	*10,9*
Dagvaarding	*3674*	*8,7*	*3818*	*8,2*
Vordering	*2762*	*6,6*	*2531*	*5,4*
Bemiddeling	2396	5,7	3158	6,8
Totaal	**42163**	**100,0**	**46678**	**100,0**

Uit bovenstaande tabel mag niet zonder meer afgeleid worden dat 70 % van de zaken die op het jeugdparket aangemeld worden, zonder gevolg geklasseerd worden of dat een kwart van de aangemelde zaken naar de jeugdrechter doorverwezen wordt. We mogen immers niet uit het oog verliezen dat de afhandelingspraktijk van (jeugd)parketmagistraten geen *of / of* verhaal betreft. Het parket dient met andere woorden niet steeds te kiezen voor één bepaalde afhandelingsmodaliteit. In veel gevallen worden er meerdere beslissingen in één zaak genomen. Wanneer het parket in een bepaalde zaak bvb. een bemiddelingsvoorstel doet, dan kan de betreffende zaak nadien hetzij zonder gevolg geklasseerd worden, hetzij alsnog aan de jeugdrechter overgemaakt worden. Wanneer een zaak geseponeerd wordt, dan gaat het met andere woorden niet altijd om een zuiver of *kaal* sepot (Fijnaut, Van Daele & Parmentier, 2000). Vaak is er aan het seponeren van de zaak iets anders voorafgegaan zoals een herstelbemiddeling of zelfs een vordering van de jeugdrechter[17].

[16] De volgende afhandelingsmogelijkheden worden buiten besschouwing gelaten: een voorstel tot ouderstage, een doorverwijzing naar de onderzoekrechter, een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening, een alternatieve maatregel (hetgeen wettelijk gezien niet langer mogelijk is) en een impliciete of expliciete toestemming voor een GAS. Deze beslissingen maken tezamen minder dan 3 % van alle geregistreerde beslissingen uit. Ook de voegingen op parketniveau en de ter beschikkingen aan een ander parket (wegens onbevoegdheid) worden niet meegerekend. Deze laatste beslissingen maken ongeveer 14% van alle geregistreerde beslissingen uit.

[17] Na de beëindiging van de voorbereidende fase wordt de zaak terug aan het jeugdparket overgemaakt dat kan beslissen de zaak zonder gevolg te klasseren, dan wel de fase ten gronde in te leiden.

jongerenwelzijn

Om een juist en *volledig* beeld van de afhandelingspraktijk van jeugdparketmagistraten te krijgen, dient een ander type analyse - met name een cohortenanalyse - uitgevoerd te worden. Een dergelijke analyse verschaft ons immers een beeld van de opeenvolgende beslissingen die in een zaak (of cohorte van zaken) genomen werden.

Ondanks deze kanttekening geven de geregistreerde cijfergegevens toch een eerste beeld van de orde van grootte van de verschillende afhandelingsmodaliteiten waarover het parket beschikt.

4.2. Een (voorzichtige) vergelijking met cijfergegevens van 1999

In 1999 werd in de schoot van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie een onderzoek uitgevoerd naar de beslissingspraktijk van jeugdmagistraten in MOF-zaken (Vanneste et al., 2001). Om een zicht te krijgen op de verdeling van de beslissingen van zowel parketmagistraten, als jeugdrechters werden in acht Nederlandstalige en Franstalige gerechtelijke arrondissementen gedurende drie maanden alle genomen beslissingen systematisch geregistreerd en geteld.

Om een correcte vergelijking tussen de gegevens van 1999 en 2007 / 2008 te kunnen maken, werden voor de beide observatieperioden dezelfde afhandelingsmodaliteiten in de vergelijking opgenomen. Aangezien in de studie van 1999 de voegingen[18] niet mee opgenomen werden, werden ze ook niet mee in de vergelijking opgenomen voor de jaren 2007 en 2008. Dit levert wel een iets ander beeld op dan wanneer de voegingen wel mee in ogenschouw genomen worden (zie tabel 1). We dienen in elk geval zeer voorzichtig te zijn met het vergelijken van de cijfergegevens van 1999 met deze van 2007 en 2008, aangezien ze op zeer verscheiden wijze verkregen werden.

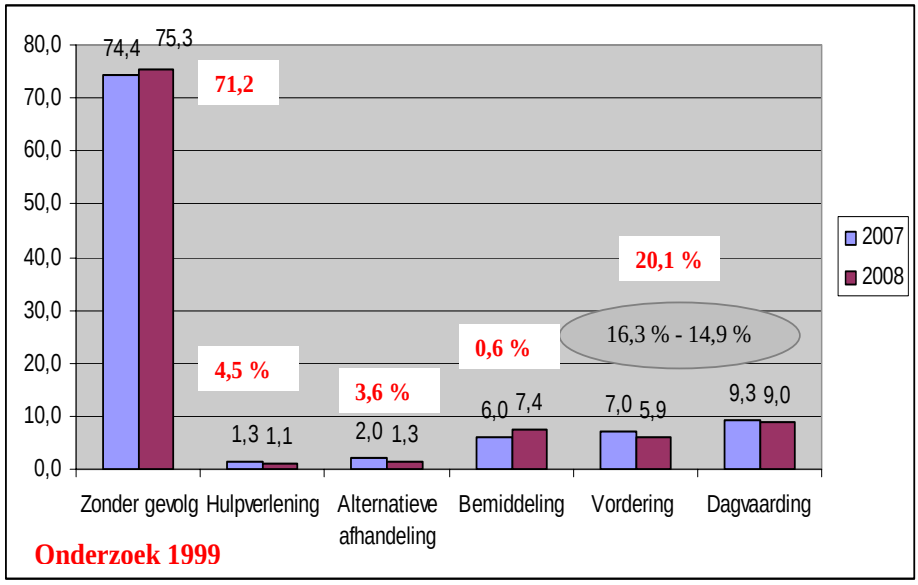
Wanneer we figuur 1 aandachtig bekijken vallen een aantal zaken op. Vooreerst ligt het percentage doorverwijzingen naar de vrijwillige hulpverlening opmerkelijk hoger in 1999, dan in 2007 en 2008. Dit hangt vermoedelijk samen met een registratieprobleem. Een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening wordt in de concrete praktijk[19] zeer vaak ingevoerd als een klassering zonder gevolg. Ze worden dan ook mee in rekening genomen bij de klasseringen zonder gevolg. Dit vormt meteen een (mogelijke) verklaring voor het hoger percentage zonder gevolg voor 2007 / 2008, in vergelijking met 1999.

Tevens vertoont het aandeel van de alternatieve afhandelingsvormen een sterke daling, hetgeen niet onlogisch is aangezien de nieuwe jeugdwet niet langer een alternatieve sanctionering - onder de vorm van een gemeenschapsdienst of leerproject - toelaat op parketniveau. Daartegenover staat dat het aandeel van het bemiddelingsaanbod fors is toegenomen, hetgeen meer dan waarschijnlijk ook een gevolg is van de nieuwe jeugdwet. De wet geeft immers aan dat herstelgerichte afhandelingen steeds de voorkeur genieten en de jeugdrechter slechts gevat kan worden indien een bemiddelingsaanbod overwogen werd.

[18] Het gaat hier om een voeging van een (nieuw) aangemelde zaak met een zaak (of zaken) die reeds eerder bij de jeugdrechter aanhangig werd(en) gemaakt.
[19] Zo blijkt uit de bemerkingen die gegeven werden tijdens de hoger aangehaalde feedbackmomenten.

jongerenwelzijn

Figuur 1. Aandeel van de beslissingen in 2007 en 2008 versus 1999 (%)

Algemeen zouden we kunnen stellen dat er zich - voor zover we daar een uitspraak over kunnen of mogen doen - geen grote verschuivingen hebben voorgedaan in de beslissingspraktijk van jeugdmagistraten. Enkel het bemiddelingsaanbod is, zoals enigszins verwacht, aan een flinke opmars bezig, hetgeen op het eerste gezicht ten koste lijkt te gaan van het aantal doorverwijzingen naar de jeugdrechter. Dit dient uiteraard nog verder onderzocht te worden.

4.2. Bespreking per type beslissing

4.2.1. Klassering zonder gevolg (al dan niet met een waarschuwing)

Een zaak kan omwille van diverse redenen geseponeerd worden. Een *technisch* sepot houdt in dat men de zaak niet verder kan vervolgen omwille van technische redenen, zoals bvb. onvoldoende bewijzen of het overlijden van de verdachte. In het geval van een *opportuniteitssepot* acht men het opportuun de zaak zonder gevolg te klasseren om redenen die hetzij samenhangen met de gepleegde feiten, hetzij met de persoon van de verdachte, hetzij met het gevoerde beleid. Daarnaast is er nog sprake van een derde type sepot, namelijk het *voorwaardelijk sepot*. Hierbij laat men de beslissing tot het seponeren van een zaak op officieuze wijze afhangen van de naleving van één of meer voorwaarden. Een voorwaardelijk sepot wordt ook wel eens aangeduid met de term *praetoriaanse probatie* (Fijnaut et al., 2000). In principe is dit in jeugdzaken niet mogelijk. Wat wel gebeurt is dat het parket een zaak zonder gevolg klasseert nadat er *een andere richting* aan de zaak gegeven werd (zoals bvb. een herstelgericht aanbod) en het parket van oordeel is dat de zaak hierna afgesloten kan worden.

De geregistreerde gegevens tonen aan dat één op drie van de geregistreerde sepots *technische sepots* blijken te zijn. Hierbij gaat het vooral om een gebrek aan bewijslijst en het feit dat er geen sprake zou zijn van een misdrijf. De meeste sepots gebeuren echter omwille van *opportuniteitsredenen* (64,4%[20] en 64,1%[21]). Vooral de persoon van de verdachte blijkt een belangrijk motief voor seponering te zijn. Vaak gebruikte motieven in dit kader zijn *wanverhouding gevolgen van strafvordering* en *afwezigheid van voorgaanden*.

Volgens de geregistreerde cijfergegevens ging in 2007 5,7% van de klasseringen zonder gevolg gepaard met een waarschuwingsbrief en 5,0% met een herinnering aan de wet. Voor 2008 bedragen deze percentages respectievelijk 6,4% en 4,4%. Nemen we de technische sepots niet mee in ogenschouw, dan blijkt dat gemiddeld genomen 15% van de klasseringen zonder gevolg in 2007 gepaard ging met een waarschuwingsbrief of -oproep. We zouden met andere woorden kunnen stellen dat bij een beperkt aantal sepots de jongere een schriftelijke of mondelinge waarschuwing kreeg. Echter, deze cijfergegevens zijn hoogstwaarschijnlijk een onderschatting van de werkelijke praktijk. Zowel de herinneringen aan de wet, als de waarschuwingsbrieven blijken niet systematisch in het registratiesysteem van de jeugdparketten (PJP) ingevoerd te worden. De voornaamste reden is dat beide afhandelingsmogelijkheden in de meeste arrondissementen deel uitmaken van het takenpakket van de parketcriminologen en deze noch toegang hebben tot PJP, noch over een eigen registratiemodule beschikken.

Wanneer we met enige voorzichtigheid het gebruik van de waarschuwingsbrief en de herinnering aan de wet bekijken voor de verschillende arrondissementen afzonderlijk, dan wijzen de cijfergegevens op een zeer gedifferentieerd gebruik ervan. Opvallend is het veelvuldig gebruik van de herinnering aan de wet in het jeugdparket van Dendermonde. Navraag leert ons dat het hier om zogenaamde vermaningen door de politie gaat. Tevens blijken ook verkeerslessen[22] als herinneringen aan de wet in PJP ingevoerd te worden.

4.2.2. Bemiddelingsaanbod

Uit de geregistreerde cijfergegevens blijkt dat het aandeel van de geregistreerde bemiddelingen in het totale pakket van geregistreerde beslissingen sterk verschilt van jeugdparket tot jeugdparket. Onder meer de jeugdparketten van Brugge, Kortrijk en Antwerpen laten zich kenmerken door een relatief hoog aandeel.

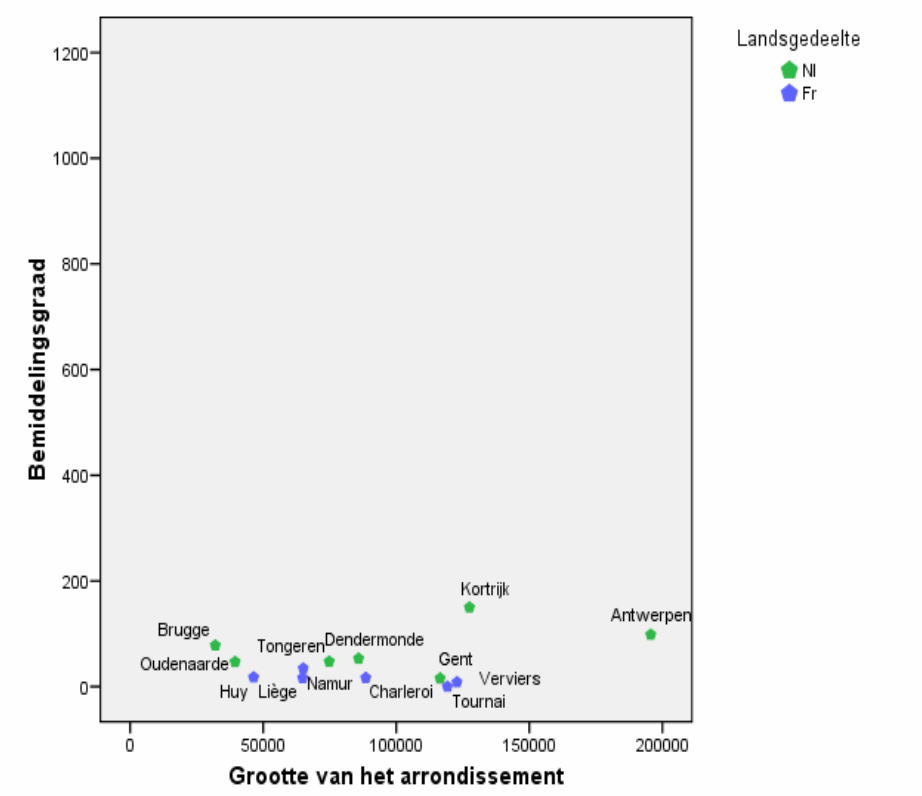
Eenzelfde beeld komt ook naar voor uit figuur 2. In de betreffende figuur krijgen de betrokken arrondissementen een plaats in functie van de grootte van het arrondissement[23] enerzijds (X-as) en de bemiddelings*graad* (Y-as) anderzijds. De bemiddelings*graad* betreft

[20] 2007
[21] 2008
[22] In feite gaat het om een afhandelingsmodaliteit op het niveau van de politie, waarvan het jeugdparket op de hoogte wordt gesteld. We dienen ons de vraag te stellen of al deze zaken in PJP ingevoerd moeten worden. In sommige arrondissementen gebeurt dit wel, in andere arrondissementen niet. Dit heeft uiteraard een invloed op het aantal binnenkomende zaken, alsook op het aantal geregistreerde beslissingen.
[23] volgens het aantal instromende zaken in 2007

het aantal geregistreerde bemiddelingen per 1000 binnenkomende MOF-zaken, of met andere woorden per 1000 MOF-zaken die *potentieel* voor een bemiddelingsaanbod in aanmerking komen[24].

Opvallend is ook dat de bemiddelingsgraad iets hoger blijkt te zijn voor de Nederlandstalige, dan voor de Franstalige arrondissementen. Daar waar de algemene bemiddelingsgraad gelijk is aan 50 – met andere woorden 50 geregistreerde bemiddelingen per 1000 binnenkomende zaken - bedraagt de gemiddelde bemiddelingsgraad 74 voor de Nederlandstalige en 16 voor de Franstalige jeugdparketten.

Figuur 2. Situering van de arrondissementen naar grootte en bemiddelingsgraad

Enige voorzichtigheid is wel geboden. Een beperkte vergelijking van de geregistreerde cijfergegevens van de jeugdparketten met gegevens die op het niveau van de gemeenschappen verzameld worden, toont immers aan dat het aantal door de parketten geregistreerde bemiddelingen voor sommige parketten opmerkelijk lager ligt dan het aantal bemiddelingen dat opgetekend werd door de bemiddelingsdiensten zelf. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat op sommige jeugdparketten een herstelbemiddeling slechts ingevoerd wordt wanneer het ganse proces doorlopen is. Dit heeft tot gevolg dat een bemiddeling die niet

[24] Deze analyses moeten nog verder verfijnd worden naar het type van binnenkomende zaken. Niet alle zaken komen immers in aanmerking voor een bemiddelingsaanbod.

jongerenwelzijn

opgestart of voltooid werd, ook niet geregistreerd wordt en dus ook niet in de cijfergegevens verschijnt.

Bijkomende analyses dienen nog een antwoord te geven op de vraag welke zaken en/of welke minderjarigen al dan niet in aanmerking komen voor een bemiddeling en welk gevolg er verder aan de zaak gegeven wordt. Het welslagen van een bemiddeling biedt immers geen garantie op een sepot.

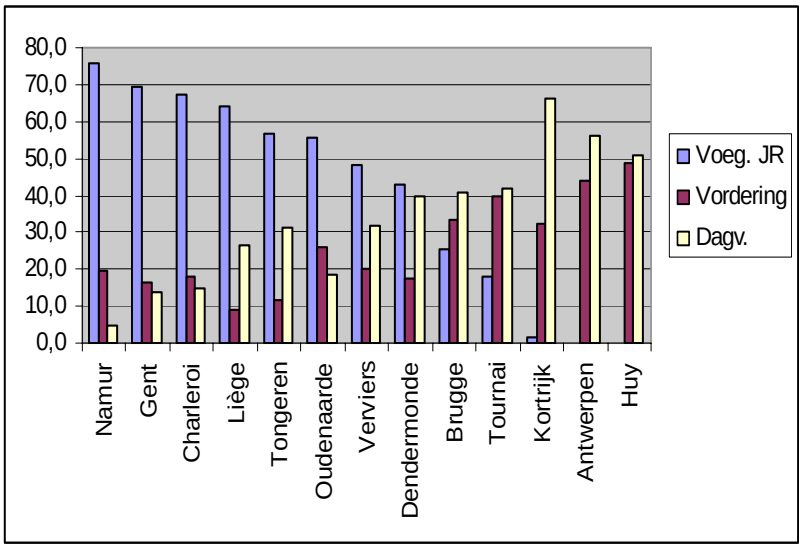
4.2.3. Doorverwijzing naar de jeugdrechtbank

Zaken kunnen op verschillende wijzen aan de jeugdrechter of jeugdrechtbank overgemaakt worden, hetzij via vordering, hetzij via dagvaarding, hetzij via het voegen van een binnenkomende zaak met een zaak die reeds bij de jeugdrechter aanhangig werd gemaakt[25].

Figuur 3 toont het aandeel van de verschillende doorverwijzingsmogelijkheden per gerechtelijk arrondissement. Opvallend daarbij is het zeer verschillende gebruik van de mogelijkheid tot het voegen van zaken. Voor een aantal arrondissementen blijkt het voegen van een nieuw binnenkomende zaak met een zaak die reeds bij de jeugdrechter aanhangig werd gemaakt een gangbare praktijk te zijn. Men laat het met andere woorden aan de jeugdrechter over om zich verder over de zaak uit te spreken in functie van de situatie van de minderjarige op dat moment. In andere arrondissementen zoals bvb. Antwerpen of Huy gebeurt een doorverwijzing naar de jeugdrechter of jeugdrechtbank steeds via een vordering of (rechtstreekse) dagvaarding. Het systematisch voegen van zaken zou - volgens enkele gehoorde parketmagistraten - afbreuk doen aan de beslissings- of vervolgingsbevoegdheid van het parket. De praktijk van het voegen maakt het dus bijzonder moeilijk om een correct beeld te krijgen van het aantal vorderingen en dagvaardingen en tevens ook om correcte vergelijkingen tussen arrondissementen te maken.

Figuur 3. Type doorverwijzing naar de jeugdrechtbank naar arrondissement (%)

[25] De procedure in jeugdzaken verloop in twee fasen: de voorbereidende fase en de fase ten gronde. De *vordering* van het openbaar ministerie vormt de start van de voorbereidende fase, die maximum zes maanden kan duren. Deze fase heeft voornamelijk tot doel de jeugdrechter een maatschappelijk onderzoek te laten verrichten naar de leefomstandigheden en de persoonlijkheid van de minderjarige. Na afsluiting van de voorbereidende fase deelt de jeugdrechter het dossier mee aan het openbaar ministerie, dat vervolgens kan beslissen de zaak ofwel te seponeren ofwel te *dagvaarden* voor een proces ten gronde. Dit dient in principe te gebeuren binnen een termijn van twee maanden. Het openbaar ministerie is echter niet verplicht voorlopige maatregelen en/of een maatschappelijk onderzoek te vorderen alvorens een zaak ten gronde aanhangig te maken. Volgens *art. 45 van de jeugdwet* kan het parket de minderjarige ook rechtstreeks dagvaarden voor de jeugdrechtbank. Dit heeft eigenlijk enkel zin wanneer de jeugdrechter reeds over voldoende informatie beschikt aangaande de persoonlijkheid en leefomstandigheden van de minderjarige (bvb. in die gevallen waarin de jeugdrechter reeds eerder gevorderd werd voor dezelfde minderjarige maar voor andere feiten).

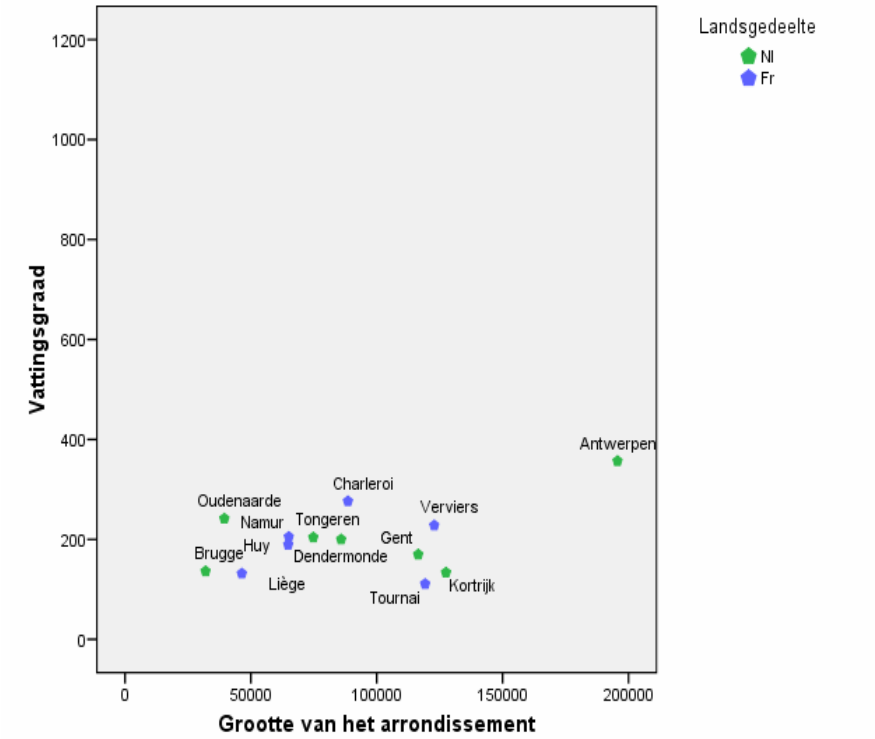

Ook de wijze waarop gedagvaard wordt (al dan niet rechtstreekse dagvaarding), wijst op opmerkelijke verschillen tussen de arrondissementen. Een aantal arrondissementen hebben in 2007 een zeer beperkt aantal *rechtstreekse* dagvaardingen geregistreerd. De meeste dagvaardingen blijken vooraf te zijn gegaan door een vordering. In een aantal arrondissementen werden daarentegen bijna geen dagvaardingen na vordering opgetekend, maar enkel vorderingen. Mogelijk worden in deze arrondissementen de meeste zaken na vordering - dus na de voorbereidende rechtspleging - systematisch zonder gevolg geklasseerd, hetgeen enigszins indruist tegen de normale gang van zaken. Echter, ook registratieproblemen kunnen aan de basis liggen van de (opvallende) verschillen. Enkel een longitudinale analyse kan hier een beter licht op werpen.

Bekijken we tot slot de doorverwijzings*graad* – met andere woorden het aantal doorverwijzingen naar de jeugdrechter in verhouding tot het aantal binnenkomende zaken - dan werden er in 2007 gemiddeld genomen per 1000 aangemelde zaken 200 doorverwijzingen naar de jeugdrechter opgetekend.

In figuur 4 worden de betrokken arrondissementen gepositioneerd in functie van de grootte van het arrondissement enerzijds en de doorverwijzingsgraad anderzijds. Op het jeugdparket van Antwerpen werden er *verhoudingsgewijs* het meest aantal doorverwijzingen geregistreerd, op het jeugdparket van Tournai het minst. Verschillen in doorverwijzings- of vattingsgraad tussen de diverse parketten zouden te maken kunnen hebben met een verschillende vervolgingspolitiek, maar zouden ook kunnen samenhangen met de aard (ernst) van de aangemelde feiten en/of het profiel van de aangemelde jongeren. Ook registratieverschillen of een verschillend gebruik van de voegingspraktijk op parketniveau kunnen aan de basis liggen. Dit dient aan de hand van bijkomende analyses nog verder uitgeklaard te worden.

Figuur 4. Situering van de arrondissementen naar grootte en doorverwijzingsgraad

5. Conclusie

De voorgestelde resultaten zijn enigszins beperkt en dit om diverse redenen. In de eerste plaats omdat slechts een beperkt aantal arrondissementen in de analyse betrokken kon worden. In de tweede plaats omdat de analyse zich noodgedwongen beperkte tot een transversale analyse en er nog geen linken gelegd konden worden noch met de aangemelde zaken, noch met de betrokken minderjarigen. Daardoor blijven heel wat vragen voorlopig onbeantwoord. Ten derde omdat de gegevens - zelfs voor de arrondissementen waarvan verondersteld werd dat de registratie op een betrouwbare wijze gebeurt - nog de nodige hiaten vertonen. Ten vierde omdat, ondanks de verscheidene pogingen om tot een meer uniforme registratiepraktijk te komen, er nog zeer diverse, moeilijk te overbruggen registratieproblemen bestaan. Desondanks geven de beperkte cijfergegevens toch een eerste voorlopig beeld van de beslissingspraktijk op de betrokken jeugdparketten en roepen de gegevens heel wat interessante vragen en bedenkingen op. De drang is bijzonder groot om bijkomende analyses uit te voeren, maar vorming en ondersteuning op het terrein zijn minstens even belangrijk.

jongerenwelzijn

Bibliografie

AUBUSSON DE CAVARLAY, B., *Les filières pénales. Étude quantitative des cheminements judiciaires*, Paris, C.E.S.D.I.P., Déviance et contrôle social, 1987.

DETRY, I., GOEDSEELS, E., VANNESTE, C., *Onderzoek betreffende de productie en exploitatie van statistische cijfergegevens inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming*, Eerste tussentijds rapport, Brussel, NICC, Operationele Directie Criminologie, 2004.

DUMORTIER, E., « De strijd om de jeugddelinquent », *Panopticon*, 2007.6, 4.

FIJNAUT, C., VAN DAELE, D., PARMENTIER, S., *Een openbaar ministerie voor de 21ste eeuw*, Leuven, Universitaire Pers, 2000.

GOEDSEELS, E., VANNESTE, C., DETRY, I., « Gerechtelijke statistieken inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming: een (grote) stap vooruit », *Panopticon*, 2005.1, 56-69.

VANNESTE, C., AMRANI, L., MINET, J.-F., GROENEN, A., NEYT, N., VANDERHAEGHEN, R., DE CONINCK, F., CROCHET, F., DETAVERNIER, J., GEETS, F., LECLERCQ, S. *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Onderzoeksrapport, Brussel, NICC, Operationele Directie Criminologie, 2001.